

Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

ΣΟΥΛΤΑΝΑ Ν. ΧΑΔΟΥΛΗ
Υπότροφος του ΙΚΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ 1/2003

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

- ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2008 -

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία αποτελεί μία προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης των αλλαγών που έχει επιφέρει στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού ο Κανονισμός 1/2003. Ο Κανονισμός 1/2003 και το «πακέτο εκσυγχρονισμού» που προωθήθηκε διαμέσου αυτού αποτελούν μία τομή στην ιστορία του κοινοτικού δικαίου και συνακόλουθα των εθνικών νομοθετικών ρυθμίσεων για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, καθώς πρόκειται για μία δεσμίδα ρυθμίσεων που αποκεντρώνουν τις αρμοδιότητες από την Επιτροπή και τις προωθούν στα κράτη μέλη και τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, δημιουργώντας το «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού».

Προκειμένου ο αναγνώστης να μπορεί να κατανοήσει καλύτερα τις αλλαγές και τον τρόπο που αυτές λειτουργούν επιχειρείται μία συγκριτική προσέγγιση των δύο Κανονισμών, του παλαιού Κανονισμού 17/62 και του νέου Κανονισμού 1/2003. Μέσω της ανάλυσης αυτής μελετάται το νομικό και ιστορικό υπόβαθρο και οι γενεσιουργοί λόγοι αυτής της μετάβασης και των αλλαγών που αυτή επιφέρει. Εν συνεχεία, ακολουθεί η προβολή της ελληνικής πραγματικότητας με το Νόμο 703/77, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί μέσα από το πέρασμα του χρόνου και της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, της οποίας οι αρμοδιότητες έχουν διευρυνθεί με το νέο καθεστώς. Έπειτα, επιχειρείται μία παρουσίαση του τρόπου που λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού, ως η πλέον καινοτόμος ρύθμιση του νέου Κανονισμού, ενώ η ανάλυση ολοκληρώνεται με την παράθεση των μέσων αποκατάστασης από τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, όπως αυτά εγκαθιδρύονται με τις νέες ρυθμίσεις.

Η ενασχόληση με αυτό το αντικείμενο μελέτης και έρευνας εντοπίζεται κυρίως στον σύγχρονο και δυναμικό χαρακτήρα του. Η προβληματική που αναπτύσσεται σχετικά με τον τρόπο που θα εξελιχθεί και θα λειτουργήσει στην πράξη το νέο ακόμη σύστημα που προωθείται με τον Κανονισμό 1/2003 προσπαθεί να βρει απαντήσεις μέσα από τα κεφάλαια του παρόντος πονήματος. Είναι βέβαιο πως ακόμη δεν έχουμε βιώσει τις εξελίξεις στο σύνολό τους.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την Τριμελή Συμβουλευτική Επιτροπή για την πολύτιμη στήριξη, καθοδήγηση και βοήθεια για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Παναγιώτη Κανελλόπουλο, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς, χωρίς την πολύτιμη αρωγή, τις γνώσεις και τις συμβουλές του οποίου, δεν θα ήταν εφικτή η ολοκλήρωση της παρούσας. Ευχαριστώ τα μέλη της Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής, την κυρία Κορνηλία Δελούκα – Ιγγλέση, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πειραιώς και τον κύριο Θεόδωρο Παναγόπουλο, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς για τις χρήσιμες συμβουλές, παρατηρήσεις και υποδείξεις τους. Ευχαριστώ το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) για την πολύτιμη οικονομική στήριξη που μου παρείχε σε όλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου, η οποία συνέβαλε στην επιτυχή ολοκλήρωσή τους. Τέλος, ευχαριστώ θερμά τον σύζυγό μου και την οικογένειά μου για την πολύτιμη ηθική συμπαράστασή τους, η οποία μου παρείχε την απαραίτητη για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας ψυχική ηρεμία.

Συντομογραφίες

ΑΚ Αστικός Κώδικας

Αρ. Άρθρο

Βλ. Βλέπε

ΔΕΚ Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Εδ. Εδάφιο

ΕΔΔΑ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

επ. Επόμενα

ΕΣΔΑ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Ν. Νόμος

Νδ Νομοθετικό διάταγμα

Νοβ Περιοδικό Νομικό Βήμα

ό.π. Όπου παραπάνω

π.δ. Προεδρικό διάταγμα

Παρ. Παράγραφος

Περ. Περίπτωση

Σ Σύνταγμα

ΣΕΚ Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Σελ. Σελίδα

ΣτΕ Συμβούλιο της Επικρατείας

ΤοΣ Περιοδικό Το Σύνταγμα

υπ. Υποσημείωση

ΦΕΚ Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

CMLR Common Market Law Review

ELRev European Law Review

ECLR European Competition Law Review

ELJ European Law Journal

EC European Community

EU European Union

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	6
Α) Η συνταγματική διάσταση του ελεύθερου ανταγωνισμού	6
Β) Προσδιορισμός της έννοιας του ανταγωνισμού.....	7
Β) 1) Η έννοια του «οικονομικού ανταγωνισμού».....	8
Β) 2) Ο νομικός προσδιορισμός της έννοιας.....	10
Γ) Μία σύντομη ιστορική αναδρομή.....	10
Δ) Απειλές του ελεύθερου ανταγωνισμού.....	11
Ε) Νομοθεσία.....	12
<i>i. Σε Κοινοτικό Επίπεδο</i>	12
<i>ii. Σε Εθνικό Επίπεδο</i>	13
Πρώτο Κεφάλαιο.....	15
Η Κοινοτική και η Ελληνική Νομοθεσία για τον ανταγωνισμό	15
Α) Η Κοινοτική Νομοθεσία.....	15
Α) 1) Ο Κανονισμός 17/62: «Πρώτος Κανονισμός για τον Ανταγωνισμό»	16
Α) 2) Ο Κανονισμός 1/2003: Το «πακέτο εκσυγχρονισμού»	19
Β) Η Ελληνική Πραγματικότητα	25
Β)1) Σύντομη παρουσίαση του ν. 703/77.....	25
Β) 2) Επιτροπή Ανταγωνισμού	27
Δεύτερο Κεφάλαιο.....	30
Το «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού» και το ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων βάσει του Κανονισμού 1/2003.....	30
Α) Εισαγωγή.....	30
Β) Γενικές Αρχές της κατανομής αρμοδιοτήτων μέσα στο Δίκτυο Αρχών Ανταγωνισμού.....	30
Β) 1) Το νομικό πλαίσιο: οριζόντια και κάθετη συνεργασία	31
Γ) Κριτήρια Κατανομής μεταξύ των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού.....	33
Γ) 1) Ειδικότερα Κριτήρια Κατανομής	35
Γ) 2) Το ζήτημα της ανταλλαγής των πληροφοριών.....	36
Γ) 3) Διαδικαστικές και ουσιαστικές διασφαλίσεις για τις επιχειρήσεις και τα άτομα	38
Γ) 3) α) Περιορισμός των πληροφοριών που συλλέγονται;	38
Γ) 3) β) Περιορισμός στην ανταλλαγή των πληροφοριών;.....	39
Δ) Κίνδυνος σημαντικής αλλαγής των γεγονότων από την κατανομή των υποθέσεων.....	40
Ε) Μειονεκτήματα του συστήματος κατανομής	41
Ε) 1) Σύγκρουση δικαιοδοσίας.....	41
Ε) 2) Μη προβλεψιμότητα των κυρώσεων.....	43
Ε) 3) Έλλειψη διαφάνειας και δικαστικού ελέγχου.....	44
ΣΤ) Κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και τα Εθνικά Δικαστήρια.....	47
Τρίτο Κεφάλαιο	50
Αποκατάσταση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού	50
μέσα στο νέο σύστημα.....	50
Α. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	50
Β. Μέσα αποκατάστασης βάσει των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ: οι διαφοροποιήσεις του νέου συστήματος	51
Β.1. Ως προς το άρθρο 81	51
Β.2. Ως προς το άρθρο 82.....	53
Γ. Ασφαλιστικά Μέτρα και Ανάλυση Δεσμεύσεων	54
Δ. Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και Εθνικά Δικαστήρια: απουσία δεσμευτικού πλαισίου κατανομής αρμοδιοτήτων	59
Αντί Επιλόγου.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	64

Ξενόγλωσση	64
Ενδεικτική Σχετική Νομολογία	73
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	75

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Εισαγωγή

Α) Η συνταγματική διάσταση του ελεύθερου ανταγωνισμού

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί την κινητήρια δύναμη της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας. Είναι χαρακτηριστική έκφραση της συνταγματικά κατοχυρωμένης οικονομικής ελευθερίας και βασική παράμετρος του εφαρμοζόμενου οικονομικού συστήματος. Αν και θεωρείται πως εντάσσεται κατά βάση στον κλάδο του οικονομικού (ιδιωτικού) δικαίου, η συνταγματική διάστασή του δεν μπορεί να αμφισβητηθεί¹.

Στην γενική διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975/86/2001, προβλέπεται η οικονομική ελευθερία μέσα από το δικαίωμα της «ελεύθερης συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας». Δεδομένης της αρχής της ισότητας τόσο των πολιτών απέναντι στον νόμο και στις δημόσιες υπηρεσίες, όσο και του νόμου απέναντι στους πολίτες, προκύπτει η ελευθερία του οικονομικού ανταγωνισμού ως άμεση συνέπεια του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας. Εξάλλου, η σύγχρονη νομική σημασία της οικονομικής ελευθερίας έχει σε σημαντικό βαθμό συμπυκνωθεί στην διατήρηση και προστασία ενός καθεστώτος ελεύθερου ανταγωνισμού. Το πλέγμα των συνταγματικών διατάξεων που εγγυώνται γενικά το σύστημα της οικονομίας της αγοράς ολοκληρώνεται με την συνταγματική εγγύηση της αρχής του ελεύθερου ανταγωνισμού. Η σημασία της συγκεκριμένης συνταγματικής εγγύησης είναι ιδιαίτερα μεγάλη, μιας και ο ανταγωνισμός από μόνος του προσδιορίζει και χαρακτηρίζει την οικονομία της αγοράς.

Η ανταγωνιστική ελευθερία δεν ασκείται όμως απεριόριστα, αλλά υπόκειται στους περιορισμούς του κρατικού παρεμβατισμού. Αυτός μπορεί να λάβει την μορφή τόσο του προγραμματισμού και συντονισμού της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, όσο και την μορφή των κρατικοποιήσεων. Επομένως, κατ' αυτό τον τρόπο, ο ελεύθερος ανταγωνισμός ορθώνεται και πλαισιώνεται.

Ο κυρίαρχος ρόλος της οικονομίας σε κάθε σύγχρονο και δημοκρατικό κράτος, τόσο για το σύνολο των πολιτών όσο και για τον καθένα ξεχωριστά, περιορίζει κατ' ανάγκη την οικονομική ελευθερία του ατόμου και επιτρέπει την επέμβαση του κράτους σε βαθμό υψηλότερο συγκριτικά με τα άλλα ατομικά δικαιώματα (κρατικός παρεμβατισμός). Έτσι, αν και δεν υπάρχει μία ρητή συνταγματική διευκρίνιση αναφορικά με το ποιο οικονομικό σύστημα ακολουθείται, το

¹ Οι σκέψεις του υποκεφαλαίου (α) της εισαγωγής είναι αποτέλεσμα συζήτησης μετά την πραγματοποίηση Συνεδρίου στην Θεσσαλονίκη με θέμα «Δημόσιο δικαίο ανταγωνισμού: Η συμβολή του ευρωπαϊκού δικαίου στη δημιουργία ενός νέου κλάδου του δημοσίου δικαίου». (Θεσσαλονίκη, 11-4-2008). Η απολύτως κρατούσα γνώμη για τον χαρακτηρισμό του δικαίου του ανταγωνισμού ως έχοντος τον χαρακτήρα δημοσίου δικαίου δεν αίρεται σε καμία περίπτωση από τις παρούσες σκέψεις.

ισχύον Σύνταγμα ρυθμίζει σε γενικά πλαίσια την παρεμβατική πολιτική του κράτους στον τομέα της πολιτικής προγραμματισμού και συντονισμού της οικονομίας², ενώ αναγνωρίζεται και ο οικονομικός ρόλος του κράτους ως άμεσου παράγοντα της οικονομικής ζωής στα πλαίσια των κρατικοποιήσεων³.

Το άρθρο 106 παρ. 3, στοχεύει από την μία πλευρά στην δυνατότητα κρατικοποίησης (εθνικοποίηση) ιδιωτικών επιχειρήσεων με νόμο, είτε από το κράτος είτε από δημόσιους φορείς. Από την άλλη, αποσκοπεί στο να περιορίσει αυτή την δυνατότητα στις επιχειρήσεις που έχουν μονοπωλιακό χαρακτήρα και ζωτική σημασία για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου ή προσφέρουν κυρίως υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο.

Οι ανωτέρω σκέψεις μας ωθούν αναπόφευκτα στην σκέψη του πόσο «ελεύθερος» είναι τελικά ο ελεύθερος ανταγωνισμός; Οι εγγενείς περιορισμοί είναι υπαρκτοί τόσο μέσα από τον ίδιο τον κρατικό σχηματισμό, όσο και στο υπερεθνικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

B) Προσδιορισμός της έννοιας του ανταγωνισμού

Ο ανταγωνισμός είναι έννοια έμφυτη της ανθρώπινης φύσης, καθότι πάντα ο άνθρωπος με στόχο να ξεπεράσει άλλους ή τον εαυτό του και να κερδίσει οφέλη, θέτει στόχους και καταβάλλει προσπάθεια για την επίτευξή τους. Ο ανταγωνισμός είναι λοιπόν αυτός που κινητοποιεί τον άνθρωπο και τελικά τον οδηγεί στην επίτευξη στόχων και στην πρόοδο. Ακριβώς το ίδιο ισχύει και στην οικονομία. Σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον αναπτύσσεται επιχειρηματική δραστηριότητα που μπορεί καταρχήν να έχει ως σκοπό την ατομική εξυπηρέτηση σκοπών (αύξηση πωλήσεων με συνακόλουθη αύξηση κερδών) όμως το αποτέλεσμα να είναι επωφελές για όλη την κοινωνία καθότι ο μηχανισμός των τιμών λειτουργεί ως ένα είδος ψηφοφορίας και καταφέρνει να ισορροπή η προσφορά με την ζήτηση, έτσι ώστε να υπάρχει αποτελεσματική κατανομή των πόρων μιας κοινωνίας⁴.

Στις περισσότερες οικονομίες γίνονται ταχείς διαρθρωτικές αλλαγές και νομοθετικές μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να έχουμε οδηγηθεί σε σημαντική κατάργηση των εθνικών μονοπωλίων και του προστατευτισμού της εθνικής αγοράς. Ιδιαίτερα στον Ευρωπαϊκό χώρο, ο ανταγωνισμός έχει λάβει τις εξής μορφές:

² Βλ. σχετικά άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος

³ Βλ. σχετικά άρθρο 106 παρ. 3 του Συντάγματος

⁴ Βλ. σχετικά, Γρ.-Ευαγγ. Καλαβρός, «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003

- Ο ανταγωνισμός ως στοιχείο προάσπισης του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας και ιδιοκτησίας και ως το καταλληλότερο μέσο οικονομικής ανάπτυξης, βελτίωσης της παραγωγικότητας και ενίσχυσης της απασχόλησης⁵.

- Ο ανταγωνισμός ως βασικός μοχλός για την δημιουργία της ενιαίας κοινοτικής αγοράς και το αναγκαίο συμπλήρωμα των 4 βασικών ελευθεριών της.

B) 1) Η έννοια του «οικονομικού ανταγωνισμού»

Ο ακριβής προσδιορισμός της νομικής έννοιας του ανταγωνισμού καθίσταται εκ των ανωτέρω σχεδόν αδύνατος. Αυτό οφείλεται στο γλωσσικά πολυσήμαντο του ίδιου του όρου, στην επίδραση των οικονομικών επιστημών⁶, στις οποίες δεν υπάρχει μόνο μία έννοια ανταγωνισμού και τέλος στην ταύτιση του ελεύθερου ανταγωνισμού με το σύστημα της οικονομίας της αγοράς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα στην βιβλιογραφία να επικρατεί ένας περισσότερο εμπειρικός προσδιορισμός της έννοιας αυτής. Ο προσδιορισμός αυτός γίνεται σε άμεση συνάρτηση πάντα με τον επιδιωκόμενο σκοπό από κάθε διάταξη νόμου^{7, 8}.

Ο Hubmann έχει δώσει έναν ορισμό ο οποίος θεωρείται από πολλούς ότι περιλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό την ουσία του όρου και τον οποίο ακολουθούν και πολλοί Έλληνες συγγραφείς: **«Ο οικονομικός ανταγωνισμός συνίσταται στη συμπεριφορά δύο ή περισσότερων επαγγελματιών που δρουν σε μία σχετική αγορά, οι οποίοι έχοντας τον ίδιο οικονομικό στόχο, δηλαδή τη σύναψη συναλλακτικών σχέσεων με τρίτους, αγωνίζονται μεταξύ τους στην καλύτερη ποιότητα και στις χαμηλότερες τιμές για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχουν».**

Με βάση τον παραπάνω ορισμό οι επιδράσεις του οικονομικού ανταγωνισμού επεκτείνονται αφενός μεν στις «αμιλλόμενες» επιχειρήσεις και αφετέρου στα υπόλοιπα πρόσωπα που συμμετέχουν στην αγορά, δηλαδή στους καταναλωτές και στους προμηθευτές. Έτσι, με τον ανταγωνισμό δημιουργούνται οριζόντιες σχέσεις (των ανταγωνιστών μεταξύ τους) και κάθετες σχέσεις (των ανταγωνιστών με τους αγοραστές και τους προμηθευτές ή άλλως σχέσεις συναλλαγής ή σχέσεις βαθμίδας).

⁵ Βλ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λισσαβόνας, 2000, «Συμπεράσματα Προεδρίας», στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.europa.eu.int

⁶ Η Φιλελεύθερη Οικονομική Σχολή υποστήριζε ότι η ελεύθερη οικονομία αποτελεί μια φυσική κατάσταση. Όμως, η Νεότερη Φιλελεύθερη Οικονομική Σχολή του Freiburg δέχεται ότι ο ανταγωνισμός δεν αποτελεί φυσική κατάσταση, αλλά τάξη και ότι κάθε οικονομικό σύστημα που οικοδομείται πάνω στην ελευθερία του ανταγωνισμού, οφείλει να τον διατηρεί και να τον ρυθμίζει. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός ενέχει την τάση για αυτοδέσμευση, δεδομένου ότι και η ελευθερία από την φύση της ενέχει την τάση αυτή. Βλ. Ελ. Αλεξανδρίδου, «Αθέμιτος ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 29

⁷ Βλ. Θ. Λιακόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Αθήνα 2000, σελ. 86

⁸ Χαρακτηριστικό είναι ότι ούτε ο νόμος 146/14 «Περί αθέμιτου ανταγωνισμού» ούτε ο νόμος 703/77 «περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» ορίζουν την έννοια του ανταγωνισμού. Αντίθετα έμμεσα μόνο ορίζεται ο όρος ανταγωνισμός στο άρθρο 1 τόσο του ν. 146/14 όσο και του ν. 703/77.

Από πάνω όλων στέκει ως ομπρέλα η κρατική εξουσία και οι εξ αυτής επιβαλλόμενοι όροι του παιχνιδιού.

Ο παραπάνω ορισμός έχει το πλεονέκτημα ότι συλλαμβάνει σε όλες τις δυνατές του μορφές τον οικονομικό ανταγωνισμό. Η έννοια αυτού του ανταγωνισμού αναλύεται στα ακόλουθα στοιχεία:

α. Πλειονότητα ανεξάρτητων ανταγωνιστών, δύο ή και περισσότερων επιχειρήσεων που επιδιώκουν την σύναψη συμβάσεων με τρίτους,

β. Ελευθερία ανταγωνισμού, διότι εκείνοι που επιδιώκουν την σύναψη συναλλακτικών σχέσεων με τρίτους, πρέπει να επιδιώκουν αυτό ελεύθερα και θεμιτά, χωρίς δηλαδή σχετική συμφωνία μεταξύ τους αναφορικά με την διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους ή με την επιβολή της οικονομικής ισχύος τους ή τη χρησιμοποίηση μεθόδων που αντίκειται στα χρηστά ήθη ή σε άλλους κανόνες δικαίου και

γ. Σχετική αγορά όπου αναπτύσσεται η δραστηριότητα των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε σχέση ανταγωνισμού⁹.

Εκτός αυτού, με τον όρο «ανταγωνισμός» χαρακτηρίζεται και η σύνθετη πραγματική κατάσταση της αγοράς αναφορικά με ένα προϊόν και τα υποκατάστατά του. Αντικείμενο του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι ο **ανταγωνισμός που αποσκοπεί στη δημιουργία οικονομικού συστήματος ελεύθερης αγοράς και στη δυνατότητα καθενός για ελεύθερη συμμετοχή σε αυτήν**¹⁰. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί όρο *sine qua non* της επαρκούς παραγωγής αγαθών, την άσκησης υπηρεσιών και της βελτίωσής τους, της ευνοϊκής για τον καταναλωτή διαμόρφωσης των όρων πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, καθώς και αναγκαία προϋπόθεση της ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, αφού επιτυγχάνεται καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα, φθηνότερη παραγωγή και καλύτερη ποιότητα παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών – και αφού η εθνική οικονομία είναι το άθροισμα των ατομικών οικονομιών. Εάν θεωρήσουμε πως και η ευρωπαϊκή οικονομία είναι επακόλουθο των οικονομιών των κρατών μελών, τότε μπορούμε να πούμε πως ο ελεύθερος ανταγωνισμός είναι αναγκαία προϋπόθεση της ανάπτυξης και της ευρωπαϊκής οικονομίας¹¹.

⁹ Βλ. Σχετικά Α. Klimish, Β. Krueger, «Decentralized application of E.C. competition law: current practice and future prospects», ELRev, October 1999, Reich Norbert, «Understanding EU Law: Objectives, Principles and Methods of Community Law», 2nd edition, Monti Giorgio, «EC Competition Law», Cambridge University Press, 2007

¹⁰ Βλ. Wesseling, Rein, «The Modernisation of EC Antitrust Law», Hart Publishing, 2000, αλλά και Γεώργιος Σπ. Καρύδης, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2004 και Roger Van den Bergh and Peter Camocasca, «European Competition Law and Economics: A Comparative Perspective», London Sweet & Maxwell, 2006

¹¹ Βλ. Roger Van den Bergh and Peter Camocasca, «European Competition Law and Economics: A Comparative Perspective», London Sweet & Maxwell, 2006

B2) Ο νομικός προσδιορισμός της έννοιας

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί συνεπώς μία αντικειμενική κατάσταση που προϋποθέτει την ύπαρξη περισσότερων οικονομικών φορέων στην αγορά και την ισότητα των όρων μεταξύ αυτών των φορέων. Το εν λόγω δίκαιο συνίσταται σε ένα σύνολο κανόνων δικαίου που αποσκοπούν στην διασφάλιση της λειτουργίας της οικονομίας ως ανοιχτής αγοράς και απαγορεύουν μέτρα που περιορίζουν αδικαιολόγητα τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Το κράτος αναλαμβάνει να εξασφαλίσει συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού με στόχο να αντισταθμίσει την συχνή οικονομική ανισότητα των συμβαλλόμενων. Επιδιώκεται συνεπώς η προστασία από ανταγωνιστικές ενέργειες που μπορούν να οδηγήσουν σε αναίρεση του οικονομικού ανταγωνισμού ως συστήματος.

Αντικείμενο του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι ο ανταγωνισμός που αποσκοπεί στη δημιουργία οικονομικού συστήματος ελεύθερης αγοράς και στη δυνατότητα καθενός για ελεύθερη συμμετοχή σε αυτήν¹². Αποτελεί όρο *sine qua non* της επαρκούς παραγωγής αγαθών, της άσκησης υπηρεσιών και της βελτίωσής των, της ευνοϊκής για τον καταναλωτή διαμόρφωσης των όρων πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, καθώς και αναγκαία προϋπόθεση της ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, αφού επιτυγχάνεται καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα - φθηνότερη παραγωγή και καλύτερη ποιότητα παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών - και αφού η εθνική οικονομία είναι το άθροισμα των ατομικών οικονομιών¹³.

Γ) Μία σύντομη ιστορική αναδρομή

Ο ανταγωνισμός αποτέλεσε αρχικά αντικείμενο της οικονομικής επιστήμης κατά την οποία «ο οικονομικός ανταγωνισμός στην ουσία του είναι η δυναμική και εξελικτική εκείνη διαδικασία που επιβάλλεται ως αρχή τάξης στην αγορά και που χαρακτηρίζεται από τις παράλληλες προσπάθειες των ανταγωνιζόμενων με την προσφορά καλύτερων τιμών και όρων να συνάψουν πελατειακές σχέσεις...»¹⁴. Το δίκαιο του ανταγωνισμού άρχισε να εμφανίζεται σποραδικά στην εποχή των συντεχνιών. Όμως, με την ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού συστήματος και την συγκέντρωση κεφαλαίων και επιχειρήσεων κατά τον 19^ο αιώνα, η νομοθετική παρέμβαση κατέστη αναγκαία. Η Γαλλία ήταν η πρώτη χώρα στην οποία η ελευθερία

¹² Βλ. Α. Σινανιώτη – Μαρούδα, *Εμπορικό Δίκαιο : Τόμος 1*, 2000 σελ. 288 και τις εκεί παραπομπές

¹³ Βλ. Ε. Μπεσίλα – Βήκα, *Ο ελεύθερος ανταγωνισμός και οι περιορισμοί του : η συμμετοχή στην οικονομική ζωή της χώρας (κατά το αρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος)*, 1998, σελ. 43 και τις εκεί παραπομπές

¹⁴ Βλ. Κοσίρης Λ., *Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο I*, εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

ανταγωνισμού έλαβε νομικό περιεχόμενο το 1971 με την θεσπισθείσα αρχή της ελευθερίας εμπορίου και βιομηχανίας¹⁵.

Ωστόσο, το δίκαιο του ανταγωνισμού έχει τις ρίζες του στην αντιμονοπωλιακή νομοθεσία (antitrust) που αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ. Ο νόμος Sherman Act του 1890 ορίζει ρητά ότι απαγορεύεται: «every contract, combination in the form of trust or otherwise or conspiracy in restraint of trade or commerce (sect. 1)». Στην συνέχεια η Federal Trade Commission Act και η Clayton Act του 1914 συνέβαλαν στην καταπολέμηση των trusts και στην εφαρμογή της αρχής του ανταγωνισμού. Το 1911 διαλύθηκε η Standard Oil του Ροκφέλερ που έλεγχε πάνω από 30 επιχειρήσεις. Η νομολογία των ΗΠΑ διαμόρφωσε την έννοια του unfair competition που περιλαμβάνει τις περιπτώσεις τόσο του αθέμιτου ανταγωνισμού, όσο και του ελεύθερου ανταγωνισμού. Εν πολλοίς, το όλο σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνακόλουθα των επιμέρους κρατών μελών της είναι εμπνευσμένο από την αμερικανική πραγματικότητα και πρακτική.

Δ) Απειλές του ελεύθερου ανταγωνισμού

Χρήσιμο είναι για τον αναγνώστη στις εισαγωγικές αυτές παρατηρήσεις να λάβει μία εικόνα και για τις επονομαζόμενες «απειλές» του ελεύθερου ανταγωνισμού. Η ελευθερία του ανταγωνισμού προσβάλλεται από δημόσιους φορείς και από τους ίδιους τους ανταγωνιστές (ιδιώτες επιχειρηματίες). Ειδικότερα το κράτος δεν επιτρέπεται να ανατρέπει την ισορροπία του ανταγωνισμού και την ισότητα ευκαιριών των ανταγωνιστών με την άσκηση δημόσιας εξουσίας μέσω της θέσπισης οικονομικών ρυθμίσεων ή με την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η απαγόρευση αυτή είναι απόλυτη, κατά άλλη δε άποψη τούτο επιτρέπεται στο Κράτος υπό την αυστηρή προϋπόθεση να επιβάλλεται τούτο από λόγους δημοσίου συμφέροντος ή κοινωνικούς λόγους.

Οι ανταγωνιστές επίσης είτε λόγω του μεγέθους τους είτε λόγω της πρακτικής τους, περιορίζουν την εμπορική δραστηριότητα των άλλων εμπορικά συναλλασσόμενων ή την καθιστούν εντελώς αδύνατη. Πρόκειται για μια «παθολογία εσωτερική του συστήματος του ελεύθερου ανταγωνισμού», δηλαδή το ίδιο το σύστημα της οικονομίας της αγοράς δίνει τα όπλα στους εμπορικά συναλλασσόμενους να φέρουν πλήγματα σε αυτό¹⁶. Όταν οι περιορισμοί αυτοί αποτελούν σύμφωνα με τις αντιλήψεις της Πολιτείας, ανεπίτρεπτο πλήγμα του

¹⁵ Βλ. Ρόκας Ν, «Η ελευθερία του ανταγωνισμού και οι περιορισμοί αυτής», ΕΕμπΔ, 1974, σελ. 46 επ.

¹⁶ Ι. Ρόκας, *Εμπορικό Δίκαιο : Γενικό Μέρος (εμπορικές πράξεις, έμποροι, ρύθμιση κυριότερων εμπορικών δραστηριοτήτων, βιομηχανική ιδιοκτησία, ανταγωνισμός)*, 1996, σελ. 246

ελεύθερου ανταγωνισμού, τότε επεμβαίνει η Πολιτεία με τη νομοθεσία της για την προστασία του.

Ε) Νομοθεσία

ι. Σε Κοινοτικό Επίπεδο

Με τη Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας¹⁷ τα συμβαλλόμενα Κράτη – Μέλη αποφάσισαν να δημιουργήσουν έναν ενιαίο χώρο, την Κοινή Αγορά, της οποίας ακρογωνιαίος λίθος είναι η αρχή της ελεύθερης διακίνησης εμπορευμάτων, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων. Προς τούτο προέβλεψαν, μεταξύ άλλων, όσον αφορά στα εμπορεύματα, την κατάργηση των δασμών και ποσοτικών περιορισμών και επιπλέον την καθιέρωση κοινού δασμολογίου έναντι τρίτων χωρών¹⁸, ως προς δε την ελεύθερη διακίνηση των προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων την εξάλειψη των διαφόρων εμποδίων. Μέσω της Κοινής Αγοράς στόχευαν στην αύξηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των Κρατών – Μελών και συνακόλουθα στην ανάπτυξη της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό και με την προοδευτική προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής των Κρατών – Μελών θα είχε ως αποτέλεσμα την επέκταση των εθνικών οικονομιών και την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των λαών της Κοινότητας¹⁹. Αφού όμως το κυριότερο μέσο για την επίτευξη του στόχου αυτού δεν ήταν παρά οι επιχειρήσεις και συγκεκριμένα ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται μεταξύ αυτών, αυτός έπρεπε να παραμείνει ελεύθερος και ανόθευτος. Διότι ποια η σκοπιμότητα της κατάργησης των κρατικών φραγμών, όπως των απαγορεύσεων των εισαγωγών, των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών, εάν αυτοί αντικατασταθούν από ιδιωτικούς που θέτουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις π.χ. δύο ή οι περισσότερες επιχειρήσεις αντί να ανταγωνίζονται, συμφωνούν μεταξύ τους να μοιράσουν τις αγορές ή διαθέτουν τα προϊόντα τους στην ίδια τιμή, οπότε πάλι εξαλείφονται τα πλεονεκτήματα του ανταγωνισμού²⁰.

Για τον λόγο αυτό έχει συμπεριληφθεί μεταξύ των βασικών στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος με το οποίο να διασφαλίζεται ο ανόθευτος ανταγωνισμός εντός της κοινής αγοράς²¹, ο οποίος

¹⁷ Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) η Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας μετονομάστηκε σε Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (εφεξής ΣΕΚ)

¹⁸ Βλ. στο μέρος τρίτο της ΣΕΚ τον τίτλο Ι που αφορά στην ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, ήτοι τα άρθρα 23-31

¹⁹ Πρβ. τα άρθρα 2 και 3 της ΣΕΚ. που αναφέρονται στους σκοπούς και στις δράσεις της Κοινότητας

²⁰ Κ. Ηλιόπουλος, *Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Ελλάδα (1981-2005)*, 2006, σελ. 9

²¹ Πρβ. το Προοίμιο και το άρθρο 3 στοιχείο ζ' της ΣΕΚ

εξειδικεύεται και υλοποιείται μέσω των άρθρων 81-89 της ΣΕΚ²². Περαιτέρω πληθώρα κανόνων παράγωγου κοινοτικού δικαίου έχουν θεσπιστεί και συνεχίζουν να θεσπίζονται για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού.

ii. Σε Εθνικό Επίπεδο

Βασικό νομοθέτημα που εισάγει στην Ελλάδα τις βασικές αρχές για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και καθιερώνει τα όργανα και την διαδικασία για την επιτυχία του σκοπού είναι ο νόμος 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων, ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»²³. Οι βασικές διατάξεις των άρθρων 1 και 2 σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου αποδίδουν σχεδόν πιστά τις διατάξεις των άρθρων 81 και 82 (πρώην 85 και 86) της ΣΕΚ, που ισχύουν στη χώρα μας από 1 Ιανουαρίου 1981. Ωστόσο, αν και το κοινοτικό δίκαιο ουσιαστικά «μεταμοσχεύθηκε» στο ελληνικό, το τελευταίο διαμορφώθηκε και εφαρμόζεται προσαρμοσμένο στους ιδιαίτερους κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες της χώρας, με βάση τις αποφάσεις των αρμοδίων αρχών (κυρίως της Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού και Επιτροπής Ανταγωνισμού μεταγενέστερα) και τη νομολογία των δικαστηρίων.

Ο νόμος αυτός δέχθηκε προσθήκες και τροποποιήσεις από τους ακόλουθους νόμους : α) **1934/1991** «Τροποποίηση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις»²⁴ β) **2000/1991** «Για την αποκρατικοποίηση, απλούστευση διαδικασιών εκκαθάρισης, ενίσχυση των κανόνων ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις» γ) **2296/1995** «Τροποποίηση του Ν. 703/1977 “περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού”»²⁵ δ) **2323/1995** «Υπαίθριο εμπόριο και άλλες διατάξεις»²⁶ ε) **2741/1999** «Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων, άλλες ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Ανάπτυξης και λοιπές διατάξεις»²⁷ στ) **2837/2000** «Ρύθμιση Θεμάτων Ανταγωνισμού, Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, Τουρισμού και άλλες διατάξεις»²⁸ ζ) **2941/2001** «Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης εταιρειών, αδειοδότησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας,

²² Τίτλος VI : Κοινοί Κανόνες για τον Ανταγωνισμό, τη Φορολογία και την Προσέγγιση των Νομοθεσιών – Κεφάλαιο 1 : Κανόνες ανταγωνισμού, το οποίο διαιρείται σε δυο τμήματα, σε ένα για τους κανόνες που εφαρμόζονται επί επιχειρήσεων και σε δεύτερο που αφορά στις κρατικές ενισχύσεις

²³ Συντάκτης αυτού υπήρξε ο Σπ. Μεταλληνός.

²⁴ ΦΕΚ 31/Α/8.3.1991, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄, Τροποποίηση του ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού», άρθρα 1 έως 16.

²⁵ ΦΕΚ 206/Α/24.12.1991, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄, Ενίσχυση των κανόνων του ανταγωνισμού, άρθρα 15 έως 25.

²⁶ ΦΕΚ 43/Α/24.2.1995

²⁷ ΦΕΚ 145/Α/13.7.1995, άρθρο 11

²⁸ ΦΕΚ 178/Α/3.8.2000, άρθρο 1 «Τροποποίηση διατάξεων του ν. 703/1977».

ρύθμιση θεμάτων της α.ε. “Ελληνικά Ναυπηγεία” και άλλες διατάξεις.»²⁹ η) **3373/2005** «Αντικατάσταση και συμπλήρωση του ν. 703/77 “Περί ελέγχου μονοπωλίων, ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού”»³⁰.

²⁹ ΦΕΚ 199/Α/28.9.1999, άρθρο 9 «Ρύθμιση θεμάτων ανταγωνισμού».

³⁰ ΦΕΚ 201/Α/12.9.2001, άρθρο 19 «Τροποποιήσεις του Ν. 703/77» και άρθρο 24 «Πωλήσεις κάτω του κόστους»

Πρώτο Κεφάλαιο

Η Κοινοτική και η Ελληνική Νομοθεσία για τον ανταγωνισμό

Α) Η Κοινοτική Νομοθεσία

Στις 26 Νοεμβρίου 2002 το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ έφτασε σε πολιτική συμφωνία για έναν νέο κανονισμό ο οποίος αφορούσε τις αντιμονοπωλιακές διατάξεις της Συνθήκης για την ΕΚ, δηλαδή τα Άρθρα 81 και 82. Ο νέος Κανονισμός αντικαθιστά τον Κανονισμό 17/62 και προχωρά για μια εκ βαθέων αναδιάρθρωση των κοινοτικών αντιμονοπωλιακών κανόνων. Οι νέοι κανόνες τίθενται σε εφαρμογή από την 1^η Μαΐου 2004, την ίδια ημέρα με την εισαγωγή 10 νέων κρατών μελών στην ΕΕ. Μέχρι την ημερομηνία αυτή, ο «παλαιός» κανονισμός παρέμεινε εν ενεργεία³¹.

Τα σημεία κλειδιά του νέου κανονισμού είναι:

- Απελευθέρωση των κοινοτικών πηγών της Επιτροπής δίνοντας τέλος στην γνωστοποίηση των συμφωνιών στην Επιτροπή για ex ante έλεγχο και εξαίρεση υπό το Άρθρο 81 παρ. ΣΕΚ: Καμία γνωστοποίηση για εξαίρεση πλέον. Στην καρδιά της αναδιαμόρφωσης είναι το σχέδιο απελευθέρωσης των πηγών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Για τον σκοπό αυτό, ο κανονισμός εκμηδενίζει την πιθανότητα της γνωστοποίησης των περιοριστικών συμφωνιών στην Επιτροπή για εξαίρεση υπό το άρθρο 81 παρ. 3 ΣΕΚ. Ο νέος Κανονισμός διακηρύσσει το άρθρο 81 παρ. 3 ΣΕΚ άμεσα εφαρμοστέο, δίνοντας με τον τρόπο αυτό εξουσία στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και στα εθνικά δικαστήρια να εξετάσουν τις περιοριστικές συμφωνίες υπό την έννοια αυτή. Η ευθύνη των εταιριών αυξάνεται. Υπό τον νέο Κανονισμό, οι εταιρίες και οι σύμβουλοί τους θα πρέπει να προβούν σε αναλύσεις του δικαίου του ανταγωνισμού από μόνες τους, βασιζόμενες σε εφαρμοστέα προηγούμενα των δικαστηρίων και σε αποφάσεις της Επιτροπής και σε διοικητική πρακτική (πχ αποφάσεις, εξαιρέσεις μαζικές, ειδοποιήσεις και ορόσημα). Από την στιγμή που δεν θα είναι πλέον πιθανό να γνωστοποιηθούν οι περιοριστικές συμφωνίες στην Επιτροπή, οι εταιρίες δεν θα μπορούν πλέον να βασίζονται στην αξιολόγηση από την Επιτροπή, ούτε να κερδίζουν εύνοια στα πρόστιμα με την γνωστοποίηση. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η Επιτροπή μπορεί ακόμη να υιοθετήσει μία ευνοϊκή «εύρεση μη εφαρμοσιμότητας» στην βάση των Άρθρων 81 ΣΕΚ ή 82 ΣΕΚ. Θα το πράξει με την δική της πρωτοβουλία και δεν θα μπορεί πλέον να εξαναγκαστεί στην υιοθέτηση τέτοιων αποφάσεων.

³¹ Βλ. σχετικά Παν. Ι Κανελλόπουλος, «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003

- Αύξηση των εξουσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για έρευνα και δυνατότητες σχεδιασμού.
- Εγκαθίδρυση ενός δικτύου για την συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις εθνικές αρχές και τα δικαστήρια και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Διευκόλυνση της ατομικής νομολογιακής πρακτικής με την ενδυνάμωση των εθνικών αρχών και των δικαστηρίων έτσι ώστε να εφαρμόζουν άμεσα το Άρθρο 81 παρ. 3 ΣΕΚ
- Απαιτήση από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού (παρόλο που αυστηρότεροι εθνικοί κανόνες μπορεί επίσης να είναι εφαρμοστέοι για την ομοιόμορφη συμπεριφορά).

A) 1) Ο Κανονισμός 17/62: «Πρώτος Κανονισμός για τον Ανταγωνισμό»

Το 1962 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιδιώκοντας την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στο σύνολο των κρατών μελών της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και προκειμένου να βοηθήσει με τον τρόπο αυτό στην δημιουργία πιο ισχυρής ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, θέσπισε τον Κανονισμό υπ' αριθμ. 17/62 «για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης»³². Το σύστημα που ο Κανονισμός αυτός δημιουργούσε θεωρείτο πρόσφορο για εκείνη την εποχή, δεδομένου ότι η κατά τον χρόνο εκείνο ΕΟΚ αποτελείτο από έξι κράτη μέλη και η εμπειρία τόσο σε κρατικό, όσο μάλλον περισσότερο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσον αφορά στην εφαρμογή των διατάξεων περί ανταγωνισμού στις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων ήταν πολύ περιορισμένη. Ένα από τα κυριότερα μεταξύ άλλων χαρακτηριστικά σημεία του Κανονισμού αυτού ήταν το σύστημα κοινοποιήσεων που οι επιχειρήσεις ήταν υποχρεωμένες να ακολουθήσουν προκειμένου να είναι συμβατές οι δράσεις τους με τις επιταγές του ανταγωνισμού.

Βάσει λοιπόν του Κανονισμού 17/62, οι συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές που περιόριζαν αισθητά τον ανταγωνισμό, καθώς και η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης απαγορεύονταν εάν επηρεάζεται αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών χωρίς να απαιτείται προς τούτο προηγούμενη απόφαση. Κατόπιν αιτήσεως όμως των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των

³² Κανονισμός 17, ΕΕ 13, 21.02.1962. Πριν τον Κανονισμό 1/2003, ο Κανονισμός 17/62 τροποποιήθηκε από τις ακόλουθες πράξεις: Κανονισμός αριθμός 59 του Συμβουλίου της 03.07.1962 (Επίσημη Εφημερίδα αριθμός 058 της 10/7/1962), Κανονισμός αριθμός 118 (ΕΟΚ) του Συμβουλίου της 5^{ης} Νοεμβρίου 1963 (Επίσημη Εφημερίδα αριθμός 18 της 7/11/1963), Κανονισμός αριθμός 2822/71 (ΕΚ) του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1971 (Επίσημη Εφημερίδα αριθμ. 285 της 29/12/1971), Κανονισμός αριθμός 1216/1999 του Συμβουλίου της 10^{ης} Ιουνίου 1999 (Επίσημη Εφημερίδα 148 της 15/6/1999).

ενώσεων επιχειρήσεων, η Επιτροπή είχε την δυνατότητα να χορηγήσει αρνητική «πιστοποίηση» με την οποία πιστοποιούνταν ότι δεν υπάρχει λόγος, με βάση τα στοιχεία των οποίων έλαβε γνώση, να επέμβει ως προς τη συμφωνία, απόφαση ή πρακτική δύναμη των διατάξεων του άρθρου 81 παράγραφος 3 (πρώην άρθρο 85 παράγραφος 1) της Συνθήκης. Οι συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές που προβλέπονται στο άρθρο 81 (πρώην άρθρο 85 παράγραφος 1) της Συνθήκης, υπέρ των οποίων οι ενδιαφερόμενοι επιθυμούν να επικαλεστούν την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 81(πρώην άρθρο 85 παράγραφος 3) της Συνθήκης (απαλλαγή), έπρεπε να κοινοποιούνται όμως στην Επιτροπή («σύστημα προηγούμενης γνωστοποίησης»)³³.

Αυτό δεν ίσχυε στις περιπτώσεις που:

α) οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις ανήκαν στο ίδιο κράτος μέλος και οι συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές δεν αφορούσαν ούτε εισαγωγές ούτε εξαγωγές μεταξύ κρατών μελών,

β) οι εν λόγω συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές συνάπτονταν μεταξύ δύο ή άνω των δύο επιχειρήσεων, κάθε μια εκ των οποίων ασκούσε δραστηριότητες, στο πλαίσιο της συμφωνίας, σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, και οι συμφωνίες αυτές αφορούν τους όρους βάσει των οποίων τα μέρη μπορούσαν να αποκτήσουν, πωλήσουν ή μεταπωλήσουν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες,

γ) οι εν λόγω συμφωνίες συνάπτονταν αποκλειστικά μεταξύ δύο επιχειρήσεων και δεν στόχευαν παρά να επιβάλουν στον αποκτώντα ή σε εκείνον που έκανε χρήση δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας ή τον δικαιούχο συμβάσεων εκχώρησης ή παραχώρησης μεθόδων παραγωγής ή γνώσεων που αφορούν τη χρήση και την εφαρμογή βιομηχανικών τεχνικών, περιορισμούς στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων και

δ) οι εν λόγω συμφωνίες είχαν ως αντικείμενο την επεξεργασία ή την ενιαία εφαρμογή κανόνων και τύπων, την έρευνα και την ανάπτυξη ή την εξειδίκευση στην κατασκευή προϊόντων, εφόσον τα εν λόγω προϊόντα δεν αντιπροσωπεύουν, σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς, άνω του 15% του κύκλου εργασιών που

³³ Βλ. σχετικά για τον Κανονισμό Schaub, "Modernisation of EC competition law: Reform of Regulation No 17" σε Hawk (Εκδ), 1999, Proceedings of the Fordham Corporate Law Institute (Juris Publishing, 2000), Ehlermann, "The modernization of the EC antitrust policy: A legal and cultural revolution", 37 CML Rev. (2000), Venit, "Brave new world: The modernization and decentralization of enforcement under Article 81 and 82 of the EC Treaty", 40 CML Rev. (2003), Goyder, EC Competition Law, 4η έκδοση, 2003. Και στην ελληνική βιβλιογραφία την σχετική με τον ανταγωνισμό υπάρχουν πλούσιες πληροφορίες, βλ. σχετικά ενδεικτικά Γρηγόριος- Ευάγγελος Καλαβρός, Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού, εκδόσεις Σάκκουλα, 2003 και Παν. Ι. Κανελλόπουλος, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003. Πληροφορίες επίσης μπορεί να βρει κανείς και στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.europa.eu.int.

πραγματοποιείται με όμοια ή θεωρούμενα ως παρόμοια προϊόντα και εφόσον ο συνολικός ετήσιος κύκλος εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων δεν υπερβαίνει τα 20 εκατομμύρια νομισματικές μονάδες³⁴.

Η απόφαση εφαρμογής του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης που ονομάζονταν «απόφαση χορήγησης απαλλαγής», εκδίδονταν για ορισμένο χρόνο. Ήταν δυνατόν να συνοδεύεται από όρους και να ανανεώνεται κατόπιν αιτήσεως, αν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 3 της Συνθήκης εξακολουθούσαν να πληρούνται³⁵. Η Επιτροπή είχε την δυνατότητα να ανακαλέσει (αναδρομικά) ή να τροποποιήσει την απόφασή της ή να απαγορεύσει στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις συγκεκριμένες ενέργειες, αν η πραγματική κατάσταση είχε μεταβληθεί ως προς ένα στοιχείο ουσιώδους σημασίας για την απόφαση, εάν οι συμμετέχουσες εταιρείες παρέβησαν υποχρέωση που επέβαλε η απόφαση, εάν η απόφαση βασίζονταν σε ανακριβή στοιχεία ή είχε προκληθεί διά δόλου, ή εάν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις έκαναν κατάχρηση της δια της αποφάσεως χορηγηθείσας απαλλαγής από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 81 παράγραφος 1 της Συνθήκης.

Βάσει επίσης του Κανονισμού 17/62, η Επιτροπή είχε την **αποκλειστική αρμοδιότητα** να κηρύσσει τις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1 της Συνθήκης ανεφάρμοστες. Ενόσω η Επιτροπή δεν είχε κινήσει καμία διαδικασία, οι αρχές των κρατών μελών παρέμεναν αρμόδιες για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1 της Συνθήκης. Η Επιτροπή διαβίβαζε στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών αντίγραφο των αιτήσεων και των κοινοποιήσεων καθώς και τα σπουδαιότερα έγγραφα, τα οποία της απευθύνονταν για τη διαπίστωση παραβάσεων των διατάξεων του άρθρου 81 ή του άρθρου 82 της Συνθήκης, για τη χορήγηση αρνητικής πιστοποίησης ή για την έκδοση απόφασης εφαρμογής του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Η Συμβουλευτική Επιτροπή, αποτελούμενη από υπαλλήλους αρμόδιους επί συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων, εξέφερε γνώμη προ της εκδόσεως αποφάσεως³⁶. Κατά την εκπλήρωση αυτών των καθηκόντων, η Επιτροπή είχε την δυνατότητα να συγκεντρώσει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες από τις κυβερνήσεις και τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, καθώς και από τις

³⁴ Βλ. Σχετικά ο.π. υποσημείωση 31 και Καρύδη, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2001

³⁵ Βλ. σχετικά και με μία συγκριτική παρουσίαση των δύο Κανονισμών . H. Bourgeois, C. Humpe, «The Commission's draft "new regulation 17"», ECLR, issue 2, 2002, αλλά και Νίκος Μούσης, «Ευρωπαϊκή Ένωση – δίκαιο, οικονομία, πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, επίσης, Korah, Valentin, «An introductory guide to EC Competition Law and Practice», Hart Publishing, 8th edition, 2003 2005.

³⁶ Βλ. σχετικά Καλαβρός Γρηγόριος- Ευάγγελος, «Το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του ανταγωνισμού», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003 και επίσης βλ. σχετικά και Παν.Κανελλόπουλος, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003.

επιχειρήσεις και τις ενώσεις επιχειρήσεων, δυνατότητα της οποίας η εμπειρία απέδειξε ότι η Επιτροπή έκανε συχνά χρήση³⁷.

Πέραν αυτών, η Επιτροπή είχε την δυνατότητα να προβεί στη διεξαγωγή ερευνών στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, κατά τη διάρκεια των οποίων οι υπάλληλοί της μπορούσαν να ελέγξουν επαγγελματικά έγγραφα και να λάβουν αντίγραφα καθώς επίσης να ζητήσουν προφορικές εξηγήσεις. Όταν οι έρευνες αυτές διατάσσονταν μέσω απόφασης, οι επιχειρήσεις όφειλαν να τις δεχθούν.

Τέλος, όσον αφορά στις κυρώσεις που μπορούσαν να επιβληθούν βάσει του συστήματος που είχε δημιουργήσει ο Κανονισμός 17/62, η Επιτροπή είχε την εξουσία και την δυνατότητα να επιβάλλει με απόφασή της στις επιχειρήσεις και τις ενώσεις επιχειρήσεων χρηματικές ποινές για να τις υποχρεώσει να παύσουν την παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81 ή 82 της Συνθήκης, να παύσουν κάθε απαγορευμένη, με απόφαση της Επιτροπής, ενέργεια, να παράσχουν με τρόπο πλήρη και ακριβή κάθε πληροφορία που έχει ζητήσει με απόφασή της και να υποβληθούν σε έλεγχο που έχει διαταχθεί με απόφαση. Πριν λάβει όμως τις τελικές αποφάσεις, η Επιτροπή παρείχε στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων την ευκαιρία να παρουσιάσουν την άποψή τους επί του αντικειμένου των αιτιάσεων που ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή. Είχε επίσης την δυνατότητα να ακούσει και άλλα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, εφόσον το έκρινε αναγκαίο. Αν φυσικά ή νομικά πρόσωπα υπέβαλλαν αίτηση ακροάσεως, η Επιτροπή δεχόταν την αίτησή τους εφόσον πιθανολογούνταν εύλογο συμφέρον³⁸.

A) 2) Ο Κανονισμός 1/2003: Το «πακέτο εκσυγχρονισμού»

Κατά το έτος 2000 και καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση ετοιμάζονταν να δεχτεί στους κόλπους της δέκα νέα κράτη μέλη αποτολμώντας την μεγαλύτερη στην μέχρι τότε ιστορία της διεύρυνση, έγινε αντιληπτό ότι το «σύστημα των κοινοποιήσεων», του οποίου είχε ήδη αρχίσει να διαφαίνεται η πολυπλοκότητα, δεν θα ήταν πλέον βιώσιμο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντιλαμβανόμενη τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα και τον κίνδυνο διόγκωσής τους, δεσμεύτηκε να μεταρρυθμίσει ριζικά το μηχανισμό εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού και να τον καταστήσει

³⁷ Βλ. Τριανταφυλλάκης Γεώργιος (επιμ.), «Ελεύθερος Ανταγωνισμός: πρακτική – νομολογία εθνική και ευρωπαϊκή, ν. 703/77 (όπως ισχύει με το ν. 3373/2005), ΣΕΚ άρθρα 81-89, Καν (ΕΚ) 139/2004, νομολογία, σχόλια, βιβλιογραφία κατ' άρθρο», συνεργασία Μαρία Δερεδάκη, Ιωάννης Κόκκορης, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2005

³⁸ Βλ. σχετικά Τριανταφυλλάκης Γεώργιος (επιμ.), «Ελεύθερος Ανταγωνισμός: πρακτική – νομολογία εθνική και ευρωπαϊκή, ν. 703/77 (όπως ισχύει με το ν. 3373/2005), ΣΕΚ άρθρα 81-89, Καν (ΕΚ) 139/2004, νομολογία, σχόλια, βιβλιογραφία κατ' άρθρο», συνεργασία Μαρία Δερεδάκη, Ιωάννης Κόκκορης, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2005. Γενικά για θεσμικά ζητήματα και γενικότερα για τον ρόλο των οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας βλ. και Παν. Κανελλόπουλος, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003 και Σαχτεκίδου Ε-Στάγκος Π. «Δίκαιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», εκδόσεις Σάκκουλα, 2001

αποτελεσματικότερο, περιορίζοντας παράλληλα τις γραφειοκρατικές διατυπώσεις για τις εταιρείες. Έτσι, στις 16 Δεκεμβρίου 2002 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τον Κανονισμό 1/2003 «για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 Ε.Κ»³⁹, ο οποίος αντικαθιστά τον Κανονισμό 17/62. Με τη μεταρρύθμιση αυτή δεν τροποποιείται επί της ουσίας το περιεχόμενο των διατάξεων των άρθρων 81 και 82 της ΣΕΚ, αλλά δημιουργείται ένα **νέο νομικό σύστημα** για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 μέσω της **άμεσης εφαρμογής** τους από τα ίδια τα κράτη μέλη και την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών αρχών.

Τα κυριότερα στοιχεία του Κανονισμού είναι εν περιλήψει: η κατάργηση του συστήματος γνωστοποίησης και πιστοποίησης περιοριστικών συμφωνιών του ανταγωνισμού που πληρούν τους όρους του άρθρου 81(3) της Συνθήκης, η ενίσχυση της εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 σε εθνικό επίπεδο, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού και η ενίσχυση των εξουσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όλα τα ανωτέρω αποτελούν το επονομαζόμενο «πακέτο του εκσυγχρονισμού» (modernization package) για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁰. Η εν λόγω μεταρρύθμιση αποτελεί μέγιστο σταθμό στο σύστημα εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού.

Το νέο καθεστώς εφαρμογής των αντιμονοπωλιακών διαδικασιών, που τέθηκε σε εφαρμογή με τον Κανονισμό αριθμ. 1/2003⁴¹ του Συμβουλίου, έχει ως στόχο να διασφαλίσει την αποτελεσματικότερη τήρηση των κοινοτικών κανόνων περι ανταγωνισμού **προς το συμφέρον των καταναλωτών και των επιχειρήσεων**, ενώ επιδιώκει να **μειώσει τις γραφειοκρατικές διαδικασίες** που επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις που ασκούν τις δραστηριότητές τους στην Ευρώπη. Βασιζόμενος στην

³⁹ Επίσημη Εφημερίδα L 001 της 4/1/2003

⁴⁰ Βλ. σχετικά James S. Venit, «Brave new world: the modernization and decentralization of enforcement under articles 81 and 82 of the EC Treaty», CMLR 40, 545-580, 2003, επίσης David J. Gerber and Paolo Cassinis, «The “modernization” of European Community Competition Law: achieving consistency in enforcement: part 2», ECLR 2006, 27(2), 51-57. Αναφορές στον νέο Κανονισμό 1/2003 βρίσκονται διάχυτες και στην ελληνική βιβλιογραφία και επίσης στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.europa.eu.int

⁴¹ Ο Κανονισμός αφορά λεπτομέρειες εφαρμογής των διατάξεων της συνθήκης ΕΚ στις συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που δύνανται να περιορίσουν τον ανταγωνισμό (άρθρο 81) και στις καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης (άρθρο 82). Θα πρέπει να προσδιοριστεί, ότι ο κανονισμός δεν έχει ως στόχο την τροποποίηση των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης ΕΚ ούτε την παρεμπόδιση των κρατών μελών να λάβουν και να θέσουν σε εφαρμογή στην επικράτειά τους περισσότερο δεσμευτικούς εθνικούς νόμους. Ο κανονισμός αυτός δεν εφαρμόζεται στους ακόλουθους τομείς: διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές του είδους «μεταφορές με ελεύθερα φορηγά πλοία» (tramp) (βλέπε άρθρο 1, παράγραφος 3, σημείο α) του κανονισμού αριθ. 4056/86, για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης στις θαλάσσιες μεταφορές), θαλάσσιες μεταφορές μεταξύ των λιμένων του ίδιου κράτους μέλους (βλέπε άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4056/86) και στις εναέριες μεταφορές μεταξύ της Κοινότητας και τρίτων χωρών. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όταν το κοινοτικό δημόσιο συμφέρον το απαιτεί, η Επιτροπή εκδίδει απόφαση αναγνωριστικής φύσης διαπιστώνοντας ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί η απαγόρευση που προβλέπεται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης. Βλ. σχετικά και στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.europa.eu.int

αποκεντρωμένη εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και στην ενίσχυση του εκ των υστέρων ελέγχου, επιτρέπει αφενός την ελάφρυνση της εργασίας της Επιτροπής και αφετέρου την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών αρχών και δικαστηρίων κατά τη θέση σε εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού, εγγυώμενος ταυτόχρονα την ομοιόμορφη εφαρμογή του.

Ο Κανονισμός 17/62 θέσπιζε, όπως έχουμε ήδη δει, ένα κεντρικό σύστημα ελέγχου σύμφωνα με το οποίο οι εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ των επιχειρήσεων που μπορούσαν να περιορίσουν ή να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών θα έπρεπε, για να τύχουν εξαίρεσης βάσει του άρθρου 81 παρ. 3 της Συνθήκης, να κοινοποιούνται κατ' αποκλειστικότητα στην Επιτροπή. Η Επιτροπή διερευνούσε την αντίστοιχη κάθε φορά περίπτωση και εξέδιδε κατόπιν σχετική θετική ή αρνητική απόφαση. Αυτή η αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής για την έγκριση περιοριστικών του ανταγωνισμού συμφωνιών που πληρούσαν όμως τους όρους του άρθρου 81, παράγραφος 3 της ΣΕΚ, οδήγησε τις επιχειρήσεις στο να ανακοινώνουν σε αυτήν πολλές συμφωνίες, στην προσπάθειά τους να επιτύχουν ευνοϊκή απάντηση, γεγονός το οποίο ναρκοθέτησε τις προσπάθειες ορθής και γρήγορης εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού για λόγους πολλές φορές όχι ουσιαστικούς αλλά καθαρά γραφειοκρατικούς.

Με σκοπό την απλούστευση των διοικητικών διατυπώσεων κατά των επιχειρήσεων και τη δυνατότητα για την Επιτροπή να προβεί σε αποτελεσματικότερη δράση κατά των σοβαρότερων παραβιάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή ξεκίνησε, με την έκδοση της Λευκής Βίβλου του 1999, μια μακρά μεταρρυθμιστική διαδικασία η οποία κατέληξε στη δημοσίευση του νέου Κανονισμού 1/2003.

Το κεντρικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του Κανονισμού είναι η κατάργηση του μονοπωλίου της Επιτροπής για «πιστοποίηση» των περιοριστικών του ανταγωνισμού συμφωνιών και η εισαγωγή ενός νέου νομικού συστήματος **απαλλαγής**. Η επιχείρηση δεν υποχρεούται πλέον να γνωστοποιεί συμφωνίες της στην Επιτροπή με σκοπό τη λήψη πιστοποίησης⁴². Στο πλαίσιο του νέου νομικού συστήματος, οι συμφωνίες που πληρούν τους όρους του άρθρου 81 παρ. 3 ΣΕΚ είναι νόμιμα έγκυρες και άμεσα εκτελεστές χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη έκδοση απόφασης. Η **άμεση εφαρμογή** των κανόνων εξαίρεσης δίνει στις επιχειρήσεις και στους συμβούλους τους μεγαλύτερη ευθύνη για την αξιολόγηση των

⁴² Βλ. σχετικά Andreas Nordstjo, «Regulation 1/2003: power of the commission to adopt interim measures», ECLR 2006, 27(6), 299-308, Wouter P.J. Wils, «Principles of European Antitrust Enforcement», Oxford: Hart Publishing, 2005, Odudu O., «The Boundaries of EC Competition Law: The Scope of Article 81», European Law Journal, Volume 13, Number 5, September 2007, pp. 692-694, Furse Mark, «The Law of Merger Control in the EC and the UK», Hart Publishing, 2007

συμφωνιών τους (self assessment). Οι επιχειρήσεις μπορούν επίσης να επικαλούνται τον κανόνα απαλλαγής του άρθρου 81 παρ. 3 ως υπεράσπιση σε κάθε εναντίον τους διαδικασία ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και των εθνικών Δικαστηρίων.

Με τη νέα μεταρρύθμιση, όπως καθορίζεται στο άρθρο 3 του Κανονισμού 1/2003 έχουν επιβληθεί **δύο θεμελιώδεις υποχρεώσεις** στα εθνικά δικαστήρια και στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού⁴³. Αρχικά, με βάση το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού τόσο τα δικαστήρια όσο και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού έχουν την υποχρέωση και όχι ένα απλό δικαίωμα να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 και 82 ΣΕΚ, όπου εφαρμόζεται η εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες και σε καταχρηστικές πρακτικές, οι οποίες μπορεί να επηρεάζουν το διακοινοτικό εμπόριο. Εν προκειμένω είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σημειωθεί η σχέση μεταξύ του άρθρου 3 και του άρθρου 11 παρ. 6 του Κανονισμού 1/2003 βάσει των οποίων, η έναρξη διαδικασιών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ίδια υπόθεση, συνεπάγεται απώλεια της αρμοδιότητας των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 και 82 ΣΕΚ. Κατ' εξαίρεση θα επιτρέπεται η εφαρμογή αυστηρότερης εθνικής νομοθεσίας του ανταγωνισμού.

Ακολούθως, το άρθρο 3 παρ.2 του Κανονισμού υποχρεώνει τις αρχές ανταγωνισμού και τα δικαστήρια των κρατών μελών να μην απαγορεύουν στο πλαίσιο εθνικής νομοθεσίας ανταγωνισμού, συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και συμπράξεις, οι οποίες μπορεί να επηρεάζουν το διακοινοτικό εμπόριο, αλλά οι οποίες δεν απαγορεύονται από το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα του ανταγωνισμού. Παρόλα αυτά, οι εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν αυστηρότερη εθνική νομοθεσία στην επικράτεια τους, σε πρακτικές που ακολουθούν οι επιχειρήσεις και κρίνονται ως επιζήμιες για τον ανταγωνισμό μέσα στο κράτος τους. Τέλος, οι συμφωνίες και οι πρακτικές που απαγορεύονται από τα άρθρα 81 και 82 ΣΕΚ δεν μπορούν να ευνοούνται από την εθνική νομοθεσία.

Το σύστημα νόμιμης εξαίρεσης που θεσπίζεται με τον Κανονισμό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα να καταστήσει υπεύθυνες τις επιχειρήσεις, οι οποίες, μη όντας πλέον υποχρεωμένες να προβούν σε προηγούμενη κοινοποίηση προς την Επιτροπή, θα πρέπει **καλή τη πίστη να εξασφαλίσουν ότι οι σχετικές συμφωνίες δεν επηρεάζουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και δεν παραβιάζουν τους κοινοτικούς κανόνες στον τομέα αυτό**. Ωστόσο, για να αποφευχθεί κάθε είδους

⁴³ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005, αλλά και Christopher Hodges, «Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?», CMLR, 43, 1381-1402, 2006

κατάχρηση, οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό ευρωπαϊκές αρχές - συμπεριλαμβανομένης και της Επιτροπής - και τα εθνικά δικαστήρια καθίστανται ακόμα περισσότερο υπεύθυνα για την μεγαλύτερη μέριμνα της τήρησης των κανόνων του ανταγωνισμού εξασφαλίζοντας αμοιβαίο συντονισμό της δράσης τους. Για να διευκολυνθεί αυτό, προωθείται ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων θεσμικών οργάνων.

Η ανταλλαγή πληροφοριών αφορά σε συνεχείς κοινοποιήσεις από μέρους της Επιτροπής και των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών κάθε στοιχείου το οποίο προκύπτει εκ των πραγμάτων ή αυτοδικαίως, συμπεριλαμβανομένων και των εμπιστευτικών πληροφοριών, που μπορεί να βοηθήσει για τον προσδιορισμό, κατά περίπτωση, των παραβιάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή υποχρεώνεται επίσης να διαβιβάζει αντίγραφο των σημαντικότερων εγγράφων και αναλαμβάνει την υποχρέωση να παράσχει, κατόπιν αιτήσεως των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό εθνικών αρχών, κάθε αναγκαίο έγγραφο για την αξιολόγηση της υπόθεσης.

Οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές των κρατών μελών είναι, από την άλλη πλευρά, υποχρεωμένες να ενημερώνουν την Επιτροπή για κάθε απόφαση που λαμβάνουν σε εθνικό επίπεδο, που να αφορά στην εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης, το αργότερο 30 ημέρες πριν από την έκδοσή της. Για να διευκολυνθεί κάθε ανταλλαγή πληροφοριών, αυτή περνάει μέσω του δημιουργούμενου επίσης με τον Κανονισμό Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού⁴⁴, το οποίο θα αναλύσουμε στο δεύτερο μέρος της παρούσας.

Για να αποφευχθεί διπλή εργασία και να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη και συνεπής εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, ο Κανονισμός θέτει τον κανόνα βάσει του οποίου οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές των κρατών μελών **παύουν αυτομάτως να είναι αρμόδιες όταν η Επιτροπή κινήσει τη σχετική διαδικασία**. Εξάλλου, η Επιτροπή αναλαμβάνει την υποχρέωση να συμβουλευέται την εκάστοτε εθνική αρχή πριν κινήσει η ίδια την διαδικασία. Επίσης, όταν η αρμόδια για τον ανταγωνισμό αρχή κράτους μέλους ή η Επιτροπή λάβουν κάποια καταγγελία κατά συμφωνίας, απόφασης ένωσης ή εναρμονισμένης πρακτικής που εξετάζεται ή

⁴⁴ Με το νέο κύμα της διεύρυνσης και την είσοδο δέκα (10) κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Οικογένεια, θεωρήθηκε απαραίτητο όπως οι εθνικές δημόσιες υπηρεσίες αναμιχθούν στην εφαρμογή των κανόνων του κοινοτικού δικαίου. Προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών, δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (European Competition Network- ECN). Το νέο αυτό σύστημα τέθηκε σε ισχύ από την 1η Μαΐου 2004 και είναι ένα σύστημα παράλληλων αρμοδιοτήτων. Οι εθνικές αρχές θα μπορούν να εξετάζουν οποιαδήποτε υπόθεση, υπό τον όρο ότι είναι σε θέση να συλλέξουν τα απαραίτητα στοιχεία, να θέσουν τέλος στην παράβαση με αποτελεσματικό τρόπο και να έχουν την εξουσία να επιβάλουν την κατάλληλη ποινή. Τέλος, ο Κανονισμός δημιουργεί τη βάση για αυξημένη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών, δίνοντας τους το δικαίωμα να ανταλλάσσουν και να χρησιμοποιούν ως αποδεικτικά στοιχεία πληροφορίες καθώς επίσης να διεξαγάγουν έρευνες εξ ονόματος άλλης εθνικής αρχής, για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΕΚ

έχει ήδη εξεταστεί από άλλη αρμόδια για τον ανταγωνισμό αρχή, μπορούν να αναστείλουν τη διαδικασία ή να απορρίψουν την καταγγελία⁴⁵.

Το Δικαστήριο⁴⁶ ελέγχει τη νομιμότητα των δραστηριοτήτων της Επιτροπής και δικάζει επί των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή έχει ορίσει πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Η Επιτροπή από την πλευρά της, πριν λάβει απόφαση να επιβάλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή, συμβουλευείται κατά τη διάρκεια συνεδρίασης ή μετά από γραπτή διαδικασία, τη Συμβουλευτική Επιτροπή σε θέματα συμπράξεων και δεσπόζουσας θέσης. Η Συμβουλευτική αυτή Επιτροπή, που αποτελείται από εκπροσώπους των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών, αποτελεί το πλαίσιο για την εξέταση των υποθέσεων που αντιμετωπίζουν οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές.

Τέλος, όσον αφορά τη συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού - συμπεριλαμβανομένης και της Επιτροπής - και των εθνικών δικαστηρίων, ο Κανονισμός ορίζει ότι τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να ζητήσουν από την Επιτροπή να τους ανακοινώσει στοιχεία που έχει στην κατοχή της ή να γνωμοδοτήσει σχετικά με θέματα που αφορούν στην εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Αφετέρου, τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διαβιβάσουν στην Επιτροπή αντίγραφο κάθε γραπτής απόφασης των εθνικών τους δικαστηρίων τα οποία αποφαινόνται σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81 και 82 ΣΕΚ. Ο Κανονισμός προβλέπει επίσης τη δυνατότητα για την Επιτροπή και για τις αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές των κρατών μελών να διατυπώνουν τις γραπτές ή προφορικές παρατηρήσεις ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Αν και ακόμη και πριν τον Κανονισμό 1/2003 ήταν νομολογιακά κατοχυρωμένο ότι τα άρθρα 81 παρ.1 και 82 της Συνθήκης έχουν άμεση εφαρμογή, τα εθνικά δικαστήρια σπάνια εφήρμοζαν τα εν λόγω άρθρα, κυρίως λόγω του ότι η Επιτροπή είχε την αποκλειστική αρμοδιότητα εφαρμογής του άρθρου 81 παρ. 3. Προκειμένου να βοηθηθούν τα εθνικά δικαστήρια στην εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο Κανονισμός επιβεβαιώνει τις

⁴⁵ Βλ. σχετικά Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005, αλλά και P. Nazzini, «Concurrent Proceedings in Competition Law; Procedure, Evidence and Remedies», Oxford: Oxford University Press, 2004, καθώς επίσης και Δημήτρης Ν. Τζουγανάτος, «Ολιγοπώλιο και Συλλογική Δεσπόζουσα θέση στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», Νομική Βιβλιοθήκη 2004, Andreas Nordstjo, «Regulation 1/2003: power of the commission to adopt interim measures», ECLR 2006, 27(6), 299-308

⁴⁶ Χρήσιμο θα ήταν να προβούμε στο σημείο αυτό σε μία διευκρινιστική παρατήρηση αναφορικά με την χρήση της λέξης «Δικαστήριο». Το ΔΕΚ (Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) είναι το θεσμικό δικαστικό όργανο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το γεγονός αυτό δεν αποκλείει την πιθανότητα συγκεκριμένη υπόθεση να υπάγεται στην δικαιοδοσία του ΠΕΚ (Πρωτοδικείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων). Στις υποθέσεις που άπτονται του δικαίου του ανταγωνισμού, το ΔΕΚ έχει παίξει στην πλειονότητα των περιπτώσεων τον ρόλο του δευτεροβάθμιου αναρρητικού οργάνου επί πιθανής αμφισβήτησης αποφάσεως του ΠΕΚ. Γενικά για το ΔΕΚ ως θεσμικό όργανο βλ. ενδεικτικά Παν. Κανελλόπουλος, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκουλα, 2003.

υπάρχουσες μορφές συνεργασίας μεταξύ των Εθνικών δικαστηρίων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όπως προκύπτουν από το άρθρο 10 της Συνθήκης. Το εθνικό δικαστήριο δύναται να ζητήσει την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εφαρμογή του άρθρου 81 και 82 ΣΕΚ. Επιπρόσθετα, ο Κανονισμός προβλέπει την δυνατότητα οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να βοηθούν τα εθνικά δικαστήρια ως *amicus curiae*⁴⁷. Σχετικά, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν να υποβάλουν γραπτή και προφορική αναφορά στο δικαστήριο αναφορικά με υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον τους, ενισχύοντας έτσι την συνεπή εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού.

Σαν ένα πρώτο συμπέρασμα, μπορούμε να πούμε πως ο Κανονισμός 1/2003 αποτελεί ένα σταθερό βήμα στην κατεύθυνση της ισχυρότερης και αποδοτικότερης εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Η πολύμορφη συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των εθνικών αρχών και των εθνικών δικαστηρίων, εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την συνεπή εφαρμογή του νέου συστήματος.

Β) Η Ελληνική Πραγματικότητα

Β1) Σύντομη παρουσίαση του ν. 703/77

Βασικό νομοθέτημα του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Ελλάδα είναι ο ν. 703/1977 «περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»⁴⁸. Στο ρυθμιστικό πεδίο του νόμου εμπίπτει κάθε μορφής σύμπραξη επιχειρήσεων που περιορίζει, νοθεύει, αλλοιώνει τον ανταγωνισμό, η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης στην αγορά, καθώς και επιχειρήσεις που ελέγχουν ολοκληρωτικά ή σε μεγάλο βαθμό την αγορά χωρίς ουσιώδη ανταγωνισμό, δημιουργώντας μονοπώλια ή ολιγοπώλια και θέτουν σε κίνδυνο την οικονομική δραστηριότητα ενδιαφερόμενων, επιχειρήσεων και καταναλωτών.

Ο νόμος 703/1977 αποτελεί πιστή μεταφορά των κοινοτικών διατάξεων στην εθνική έννομη τάξη. Το αντικείμενο της ρύθμισης περιλαμβάνεται στα πρώτα άρθρα του νόμου⁴⁹. Με τον νόμο αυτό συστήθηκε η Επιτροπή Ανταγωνισμού που λειτουργεί

⁴⁷ Το ζήτημα της λειτουργίας της Επιτροπής ως *amicus curiae* αναλύεται εκτενώς στην βιβλιογραφία, αλλά δεν μπορεί να αποτελέσει θέμα ανάλυσης της παρούσας, λόγω των στενών χρονικών και χωρικών ορίων της. Βλ. σχετ. ενδεικτικά Johannes Lubking, «The European Commission's view on arbitrating Competition Law Issues», 2008, EBLR 79, p. 77, Carl Nisser and Gordon Blanke, «ICC best draft practice note on the European Commission acting as *amicus curiae* in International Arbitration Proceedings – An explanatory note», 2008, EBLR 79, p. 194

⁴⁸ Βλ. ανωτέρω στην Εισαγωγή για τις τροποποιήσεις και τις αλλαγές που έχει δεχτεί.

⁴⁹ Βλ. άρθρο 1 του νόμου, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι υποθέσεις για την αθέμιτη σύμπραξη των ναυτιλιακών εταιριών, αποφάσεις T-56/99, T-59/99, T-61/99, T-65/99, T-66/99. βλ. επίσης Τριανταφυλλάκης Γ. Ελεύθερος ανταγωνισμός, Πρακτική – νομολογία, εθνική και ευρωπαϊκή 2005, σελ. 6-7.

ως Ανεξάρτητη Αρχή και τα μέλη της τυγχάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Η Αρχή είναι υπεύθυνη για την επίβλεψη τήρησης του νόμου και έχει αρμοδιότητα να ασκεί προληπτικό έλεγχο καθώς και να επιβάλλει πρόστιμα, ποινές και κυρώσεις σε περιπτώσεις παράβασης.

Η σχεδόν αυτούσια μεταφορά των ευρωπαϊκών διατάξεων στο εσωτερικό δίκαιο προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις. Αρνητικές⁵⁰, με το επιχείρημα ότι όλα αυτά είναι ξένα προς το ελληνικό δίκαιο και αγνοούν την ιδιοτυπία και τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και θετικές⁵¹, οι οποίες χρησιμοποιούν ακριβώς το αντίθετο επιχείρημα. Από τις διαφορές μεταξύ των διατάξεων των δύο εννόμων τάξεων μπορεί να προκύψει σύγκρουση και ζήτημα εφαρμοστέου δικαίου. Σύμφωνα με την κρατούσα θεωρία της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου δεν αποκλείεται παράλληλη εφαρμογή και των δύο δικαίων, στην περίπτωση που η εφαρμογή του εθνικού δικαίου δεν παραβιάζει την εφαρμογή του κοινοτικού.

Ο νόμος αυτός αποτελεί όπως έχουμε ήδη τονίσει το βασικό νομικό κείμενο του ελληνικού δικαίου του ανταγωνισμού. Από τις διατάξεις του απαγορεύονται με ποινή απόλυτης ακυρότητας και άλλων κυρώσεων, συμφωνίες ή συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων, ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων, που έχουν ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή την νόθευση του ανταγωνισμού. Επιπλέον, απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν σε σύνολο ή μέρος της αγοράς της χώρας μία ή περισσότερες επιχειρήσεις.

Έτσι, στο άρθρο 1 του νόμου 703/77 και συγκεκριμένα στην παράγραφο 1 αυτού προβλέπεται η απαγόρευση των συμπράξεων μεταξύ των επιχειρήσεων. Στην έννοια «συμπράξεις» περιλαμβάνονται οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων που είναι περιοριστικές για τον ανταγωνισμό, οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οι εναρμονισμένες πρακτικές. Η ερμηνεία του κινείται στα πλαίσια των αντίστοιχων κοινοτικών κανόνων για τον ανταγωνισμό. Στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, τίθενται οι προϋποθέσεις εξαίρεσης από την απαγόρευση της παραγράφου 1, οι οποίες είναι θετικές (η σύμπραξη να είναι υπέρ της οικονομικής προόδου και του καταναλωτή) και αρνητικές (όχι σημαντικός περιορισμός του ανταγωνισμού και όχι περιορισμοί πέραν των αναγκαίων).

Στο άρθρο 2 του νόμου 703/77, θεσμοθετείται η έννοια της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης ως απαγορευτική για τον ανταγωνισμό πρακτική. Σημαντικό στοιχείο για τον προσδιορισμό της έννοιας της κατάχρησης αποτελεί ο

⁵⁰ Λιακόπουλος Α, Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού, 1981, σελ. 181-183

⁵¹ Σχινάς Ι. «Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού», 1992, σελ. 27-28

προσδιορισμός της σχετικής αγοράς, η οποία μπορεί να λάβει έννοια γεωγραφική ή ακόμη και να κατηγοριοποιηθεί βάσει προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται. Σημαντικό είναι να σημειώσουμε πως και βάσει του ελληνικού δικαίου δεν απαγορεύεται η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης, αλλά η κατάχρηση αυτής.

B)2) Επιτροπή Ανταγωνισμού

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι η παλαιότερη από τις Ανεξάρτητες Αρχές της χώρας μας αφού ιδρύθηκε από το 1977 με το Νόμο 703/77 και άρχισε να λειτουργεί από το 1979 ως Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού, όμως υπολειπορούσε. Με μια σειρά αναθεωρήσεων του σχετικού νόμου από απλό συλλογικό όργανο του κράτους πήρε το χαρακτήρα **Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής** με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια που ανήκει στο νομικό πρόσωπο του κράτους. Αναλυτικότερα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα είναι αποκλειστικά αρμόδια για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν703/77 , των διατάξεων των άρθρων 81, παράγραφος 1, και 82 της ΣΕΚ, καθώς και σχετικών κανονισμών που εκδίδουν τα κοινοτικά όργανα. Για την εφαρμογή των παραπάνω έχει γνωμοδοτικές αρμοδιότητες όσο και αποφασιστικές αρμοδιότητες για την επιβολή προστίμων και χρηματικών ποινών. Για την εκπλήρωση δε τον παραπάνω έχει και σημαντικές αρμοδιότητες διεξαγωγής έρευνας. Τα τελευταία χρόνια έγιναν σημαντικά βήματα για την ενίσχυση του κύρους της και του ρόλου της μέσω των εξής νομοθετικού έργου που παράχθηκε κατά χρονολογική σειρά:

- **Νόμος 2837/2000:** Η Επιτροπή Ανταγωνισμού απέκτησε οικονομική αυτοτέλεια μέσω παρακράτησης του 1% ιδρυτικού κεφαλαίου ή επί του ποσού της αύξησης του κεφαλαίου των ανωνύμων εταιριών.
- **Αναθεώρηση του Συντάγματος (2001):** Με το άρθρο 101Α ρυθμίζεται η σχέση λογοδοσίας με το κοινοβούλιο, η λειτουργική και προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των μελών για όλες τις Ανεξάρτητες Αρχές. Δυστυχώς η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν εντάσσεται στις συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές.
- **Κανονισμός Λειτουργίας και Οικονομικής Διαχείρισης (2001):** θεσπίστηκε ως ΚΥΑ των Υπουργείων Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, ύστερα από διατύπωση γνώμης της Επιτροπής Ανταγωνισμού
- **Κώδικα Δεοντολογίας (2001):** θεσπίστηκε ως ΥΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και ρυθμίζει τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων τόσο των μελών της Επιτροπής όσο και του προσωπικού της Γραμματείας της, ύστερα από διατύπωση γνώμης της Επιτροπής Ανταγωνισμού

- **Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου:** αναγνώρισε σημαντικές αρμοδιότητες στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, που μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαρτίζουν το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού.

- **Νόμος 3373/2005 περί τροποποίησης του Ν 703/77:** Δια του νόμου αυτού, η Επιτροπή Ανταγωνισμού απέκτησε διακεκριμένη νομική προσωπικότητα που της επιτρέπει να παρίσταται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλήψεις της, ενώ παράλληλα της αναγνωρίστηκε αρμοδιότητα κανονιστικής παρέμβασης σε κλάδους της οικονομίας (άρθρο 5 ν. 703/77). Επί πλέον διευρύνθηκαν οι ελεγκτικές της εξουσίες όπως διευρυνθήκαν και οι αρμοδιότητες της στην εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, συμφώνως προς τις διατάξεις του Κανονισμού 1/2003⁵².

Ο ρόλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη και αναβάθμιση, ειδικά με την συμμετοχή της στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (βλ. ανάλυση στο επόμενο κεφάλαιο). Μπορούμε να πούμε ότι το διεθνές κύρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού έχει αναβαθμιστεί πλέον σημαντικά. Και ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατηρεί την πρωτοκαθεδρία, οι εθνικές αρχές έχουν διακριτική ευχέρεια επέμβασης, διαχειριστική αυτονομία, ενώ υπάρχει υποχρέωση αμοιβαίας ενημέρωσης, συνδρομής σε επίπεδο έρευνας και γενικότερης συνεργασίας. Έχει υποστηριχτεί ότι ο ρόλος της σε αυτό το σύστημα, ώθησε σε περαιτέρω αναβάθμιση στο ελληνικό διοικητικό σύστημα, χωρίς να λείπουν οι επιφυλάξεις και οι φόβοι ως προς τις μεγάλες εξουσίες της, οι οποίες ουσιαστικά αντιγράφουν τις εξουσίες ελέγχου και παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (π.χ. ευρείες εξουσίες διεξαγωγής ερευνών, κανονιστικές παρεμβάσεις σε άλλους κλάδους) Και αυτό γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μεγαλύτερη νομιμοποίηση, τεχνογνωσία και πόρους για να παρέμβει – και όμως και πάλι «αποκεντρώνει». Εκτός όμως από αυτές της αμφισβητήσεις, οι εξουσίες για ρυθμιστικό έλεγχο, ειδικά των άρθρων για συμπράξεις και συγκεντρώσεις βρίσκουν τους περισσότερους σύμφωνους⁵³.

Ενδιαφέρον έχει παρουσιάσει όμως και η αντίδραση των επιχειρήσεων, που παλαιά υποβάθμιζαν τη σημασία της Επιτροπής Ανταγωνισμού και την αντιμετώπιζαν ως μια πλατφόρμα ανταλλαγής απόψεων και ενημέρωσης. Όμως με την αύξηση των κανονιστικών της αρμοδιοτήτων, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελληνική αγορά άρχισαν να την λαμβάνουν πολύ σοβαρά

⁵² Για μία πληρέστατη απεικόνιση του ρόλου και του έργου που επιτελεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού, βλ. τον διαδικτυακό της τόπο www.epant.gr.

⁵³ Οι τάσεις αυτές διαφαίνονται γενικά στο άρθρο Assimakis P. Komninos, «Effect of Commission's decisions on private antitrust litigation: setting the story straight», CMLR, 44, 1387-1428, 2007, που χωρίς να κάνει σαφείς αναφορές, εντούτοις με πολύ ωραίο τρόπο αφήνει να διαφανούν όλα τα ανωτέρω.

υπόψη. Με αποφάσεις της και κυρίως με την επιβολή προστίμων⁵⁴. Εξάλλου, ο ίδιος ο Κανονισμός 1/2003 έχει προωθήσει σημαντικές διαφοροποιήσεις εισάγοντας το νέο σύστημα «προδικασίας» και χρονικούς περιορισμούς στην προσκόμιση αποδεικτικών μέσων, περιορίζοντας έτσι την δυνατότητα αέναης προσκόμισης νέων στοιχείων και βοηθώντας στην ταχύτερη ολοκλήρωση της διαδικασίας⁵⁵.

Εν γένει, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποτελεί βασικό «εργαλείο» επιτάχυνσης του ανταγωνισμού σε διάφορους κλάδους και με τον τρόπο αυτό αντιμετώπισης των πληθωριστικών τάσεων. Έχει δε πιο μακροχρόνια και μόνιμα αποτελέσματα, σε σχέση με τη συνήθη πρακτική της «συμφωνίας κυρίων» μεταξύ κυβέρνησης και επιχειρήσεων για τον έλεγχο της ακρίβειας.

⁵⁴ Βλ. χαρακτηριστικά αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού για το «Καρτέλ Γάλακτος» (απόφαση υπ' αριθμ. 369/Ι/2007- ΦΕΚ 177/Β/6-2-2008), αλλά και για τα τσιγάρα «ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ» (απόφαση 297/Ι/2006, 18-1-2007- ασφαλιστικά μέτρα), καρτέλ σούπερ μάρκετ (απόφαση υπ' αριθμ. 284/Ι/2005, 5-5-2007) και άλλες στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Ανταγωνισμού www.epant.gr. Χαρακτηριστική είναι η ανάμειξη πλέον της Επιτροπής Ανταγωνισμού σε όλους τους κλάδους της επιχειρηματικής δραστηριότητας με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να πρέπει να την λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους σε κάθε περιοριστική του ανταγωνισμού κίνηση στην οποία ενδεχομένως προβούν.

⁵⁵ Βλ. σχετικά Αναστασία Σ. Δρίτσα, «Ο νέος Κανονισμός Λειτουργίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού», Συνηγόρος, έτος 11^ο, τεύχος 59, Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2007

Δεύτερο Κεφάλαιο

Το «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού» και το ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων βάσει του Κανονισμού 1/2003

Α) Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Κανονισμό 17/1962, η Επιτροπή διέθετε αποκλειστική αρμοδιότητα για την έγκριση περιοριστικών του ανταγωνισμού συμφωνιών που πληρούσαν τους όρους του άρθρου 81 παρ. 3 (πρώην αρ.85 παρ. 3) της ΣΕΚ⁵⁶. Αυτό το «συγκεντρωτικό σύστημα» έγκρισης ήταν αναγκαίο και πολύ αποτελεσματικό προκειμένου να εδραιωθεί μια «νοοτροπία ανταγωνισμού» στην Ευρώπη, την περίοδο κατά την οποία η ερμηνεία των άρθρων 81 και 82 ήταν ακόμα αβέβαιη και όταν η Επιτροπή κατέβαλε προσπάθειες για να ενοποιήσει τις εξαιρετικά ανομοιογενείς εθνικές αγορές και να εμφυτεύσει στις συνειδήσεις των λαών των κρατών μελών την νέα μορφή διακυβέρνησης που εισήγαγε το κοινοτικό εγχείρημα.

Στην διευρυμένη πλέον Ευρωπαϊκή Ένωση, ειδικά μετά την μεγαλύτερη στην ιστορία της διεύρυνση κατά το έτος 2004, δεν ήταν εκ των πραγμάτων εφικτό να λειτουργήσει ένα σύστημα κοινοποιήσεων όλων των συμφωνιών, του οποίου όλο το βάρος ελέγχου θα έφερε αποκλειστικά η Επιτροπή⁵⁷. Με πρότασή της ως εκ τούτου⁵⁸, ο Κανονισμός 1/2003 αντικατέστησε τις αποκλειστικές εξουσίες που απολάμβανε στον τομέα του ανταγωνισμού με την εφαρμογή τους συλλογικά από ένα δίκτυο αρχών ανταγωνισμού, το λεγόμενο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού («ΕΔΑ», «European Competition Network»)⁵⁹. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του και τον τρόπο λειτουργίας του θα αναλύσουμε στο κεφάλαιο αυτό.

Β) Γενικές Αρχές της κατανομής αρμοδιοτήτων μέσα στο Δίκτυο Αρχών Ανταγωνισμού

Ο Κανονισμός 1/2003 βασίζεται στην αρχή των αποκεντρωμένων αρμοδιοτήτων, την οποία καθιερώνει στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού με έναν τρόπο διαφορετικό από αυτόν που μέχρι την στιγμή της εφαρμογής του είθιστο. Ως μέρος

⁵⁶ Βλ. σχετικά στο παράρτημα

⁵⁷ Βλ. σχετικά Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005, Jones Alison, «EC Competition Law: Text, Cases and Materials», Oxford University Press, 2007, Korah, Valentin, «An introductory guide to EC Competition Law and Practice», Hart Publishing, 8th edition, 2003

⁵⁸ Βλ. σχετικά ο.π. υποσημείωση 52, αλλά και στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.europa.eu.int.

⁵⁹ Βλ. σχετικά ο.π. υποσημείωση 52, αλλά και στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.europa.eu.int, καθώς επίσης και Νίκος Μούσης, «Ευρωπαϊκή Ένωση – δίκαιο, οικονομία, πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση 2005, Ηλιόπουλος Κωνσταντίνος, «Η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Ελλάδα (1981-2005)», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2006 και Κалаβρός Γρηγόριος- Ευάγγελος, «Το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του ανταγωνισμού», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003

του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου ο Κανονισμός 1/2003 έχει άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη⁶⁰. Επομένως οι κανόνες που θέτει έχουν άμεση εφαρμογή, μεταφερόμενοι εντός της ελληνικής έννομης τάξης αλλά και εντός των εννόμων τάξεων όλων των κρατών μελών αλλά και άμεση ισχύ, ως δυνατότητα που παρέχεται από τις διατάξεις της Συνθήκης.

Βάσει των ανωτέρω, κάθε Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού κράτους-μέλους εφαρμόζει **απευθείας** και **άμεσα** τα άρθρα 81 και 82 της ΣΕΚ. Ως εκ τούτου ο τρόπος κατανομής υποθέσεων μέσα στο νέο σύστημα αποτελεί μια από τις κεντρικές προκλήσεις του και μια από τις κύριες λειτουργίες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού. Ας ερευνησουμε λοιπόν ορισμένα από τα κύρια χαρακτηριστικά λειτουργίας του.

B) 1) Το νομικό πλαίσιο: οριζόντια και κάθετη συνεργασία

I. Βασικές Διατάξεις:

Οι βασικές διατάξεις της συνεργασίας ανάμεσα στην Επιτροπή και τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού βρίσκονται στο Κεφάλαιο IV του Κανονισμού 1/2003⁶¹. Οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και η Επιτροπή έχουν αλληλο-δεσμευτεί με την αρχή της «στενής συνεργασίας»⁶². Αυτή η συνεργασία περιλαμβάνει κάθετα και οριζόντια στοιχεία.

Η υποχρέωση για **κάθετη συνεργασία** υπονοείται και καθιερώνεται από το άρθρο 11, παρ. 2-6, το οποίο επιβάλλει την υποχρέωση των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού να ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με τα πρώτα επίσημα μέτρα έρευνας στα οποία αυτές καταφεύγουν, καθώς επίσης και σχετικά με την υιοθέτηση οποιωνδήποτε μέτρων κατά της παραβίασης υπό το Άρθρο 7(1), τις δεσμευτικές αποφάσεις υπό το Άρθρο 9(1) και αποφάσεις για τις οποίες τυχόν χρησιμοποιούν το πλεονέκτημα μιας μαζικής εξαιρέσεως υπό την έννοια του Άρθρου 29 (2). Επιπλέον, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού έχουν το δικαίωμα να συμβουλευονται την Επιτροπή και την υποχρέωση να της παρέχουν απαραίτητα έγγραφα για την ολοκλήρωση της υπόθεσης. Με την σειρά της, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να κοινοποιεί αντίγραφα τόσο των «πιο σημαντικών» όσο και των «άλλων υπαρχόντων» εγγράφων στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και να τις ενημερώνει παράλληλα για τα δικά της ερευνητικά μέτρα⁶³.

⁶⁰ Βλ. σχετικά Παν. Κανελλόπουλος, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκουλα, 2003

⁶¹ Για την διευκόλυνσή του, ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέχει στο Παράρτημα, όπου παρατίθεται ολόκληρο το κείμενο του Κανονισμού.

⁶² Άρθρο 11 (1) Κανονισμού

⁶³ Βλ. σχετικά Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

Η **οριζόντια συνεργασία** αφορά την συνεργασία μεταξύ των ίδιων των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού. Ο Κανονισμός δίνει την δυνατότητα στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού να διαθέτουν τόσο πληροφορίες όσο και έγγραφα σε άλλες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού. Επιπλέον, η έκτη πρόταση του Άρθρου 11 (4) προωθεί την **άμεση συνεργασία** μεταξύ των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού για την συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών για την ολοκλήρωση των υποθέσεων υπό τα άρθρα 81 και 82 ΕΚ. Επιπλέον, μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού η οποία ολοκληρώνει ή αναστέλλει τις διαδικασίες της σύμφωνα με το Άρθρο 13 μπορεί να μεταφέρει τις πληροφορίες που έχει συγκεντρώσει σε άλλες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού που ακόμη ασχολούνται με την υπόθεση. Πληροφορίες που συγκεντρώνονται σε μία έρευνα που διεξάγεται από μία Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού εκ μέρους μιας άλλης μπορεί επίσης να είναι αντικείμενο ανταλλαγής⁶⁴.

Αυτό το περίπλοκο σύστημα συνεργασίας υπόκειται, παρόλα αυτά, στην αναμφισβήτητη δυνατότητα της Επιτροπής να απαλλάξει οποιαδήποτε Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού από την δυνατότητά της να εφαρμόσει τα Άρθρα 81 και 82 της ΕΚ. Η παράγραφος 51 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής⁶⁵ προσδιορίζει τις νομικές συνέπειες: «από την στιγμή που η Επιτροπή έχει ξεκινήσει τις διαδικασίες, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού δεν μπορούν να ενεργούν υπό την ίδια νομική βάση κατά των ίδιων συμφωνιών ή πρακτικών από τις ίδιες εταιρίες στην ίδια σχετική γεωγραφική και παραγωγική αγορά». Αυτό σημαίνει ότι οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού θα μπορούσαν, θεωρητικά, να εφαρμόσουν το εθνικό τους δίκαιο στις περιπτώσεις αυτές, καθώς θα ενεργούσαν υπό διαφορετική νομική βάση⁶⁶. Παρόλα αυτά, επειδή η εφαρμογή του δικαίου αυτού ήταν πολύ πιθανόν ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα αποτέλεσμα διαφορετικό από αυτό που θα ήταν το αποτέλεσμα του άρθρου 81 ΕΚ και οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού δεν μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις αντίθετες προς την απόφαση της Επιτροπής, αυτό θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής και χρησιμοποίησης μόνο ως ομοιόμορφη συμπεριφορά.

⁶⁴ Βλ. σχετικά Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005, Τριανταφυλλάκης Γεώργιος (επιμ.), «Ελεύθερος Ανταγωνισμός: πρακτική – νομολογία εθνική και ευρωπαϊκή, ν. 703/77 (όπως ισχύει με το ν. 3373/2005), ΣΕΚ άρθρα 81-89, Καν (ΕΚ) 139/2004, νομολογία, σχόλια, βιβλιογραφία κατ' άρθρο», συνεργασία Μαρία Δερεδάκη, Ιωάννης Κόκκορης, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2005, Marie Demetriou and Margaret Gray, «Developments in EC Competition Law in 2006: an overview», CMLR, 44, 1429-1462, 2007

⁶⁵ Βλ. σχετικά Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005, P. Nazzini, «Concurrent Proceedings in Competition Law; Procedure, Evidence and Remedies», Oxford: Oxford University Press, 2004

⁶⁶ Βλ. σχετικά ο.π. υποσημειώσεις 59,60

II. Συμπληρωματικές διατάξεις

Αυτές οι βασικές διατάξεις και αρχές συμπληρώνονται από την γενική υποχρέωση της Επιτροπής και των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού να σέβονται την επαγγελματική μυστικότητα. Το σχετικό άρθρο 28 του Κανονισμού έχει δύο όψεις: Η πρώτη είναι η χρησιμοποίηση των πληροφοριών που μαζεύονται στις έρευνες της Επιτροπής υπό το Κεφάλαιο V. Τέτοιου είδους πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για τον σκοπό «για τον οποίο έχουν αποκτηθεί». Δεύτερον, η αποκάλυψη πληροφοριών που έχουν αποκτηθεί ή ανταλλαχθεί υπό την έννοια του Κανονισμού και η οποία «καλύπτεται από την υποχρέωση της επαγγελματικής μυστικότητας». Το άρθρο 12, πέραν αυτών, εγκαθιδρύει περισσότερους περιορισμούς στην πραγματική χρήση των πληροφοριών που έχουν ανταλλαχθεί⁶⁷.

Τόσο η Επιτροπή όσο και τα Κράτη Μέλη έχουν υιοθετήσει μέτρα υλοποίησης⁶⁸. Σε Κοινοτικό επίπεδο αυτά τα μέτρα αφορούν πρακτικές συμφωνίες για την ανταλλαγή των πληροφοριών που βασίζονται στο άρθρο 33 (1) β. Το πιο σημαντικό από αυτά τα «μέτρα» είναι η «Ανακοίνωση για την συνεργασία μέσα στο Δίκτυο των Αρχών Ανταγωνισμού»⁶⁹. Υπάρχει επίσης ο Κανονισμός 773/2004 που σχετίζεται με την διεξαγωγή των διαδικασιών, ο οποίος μπορεί επίσης να θεωρηθεί σχετικός όσον αφορά στην πρόσβαση στον φάκελο. Τα κράτη μέλη ήταν υποχρεωμένα να καθορίσουν τις αρμόδιες σε κάθε ένα από αυτά Αρχές Ανταγωνισμού για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ⁷⁰.

Γ) Κριτήρια Κατανομής μεταξύ των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού

Παρόλο που ο Κανονισμός δεν απαγορεύει η ίδια η παράβαση να ερευνείται παράλληλα από δύο ή περισσότερες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, ο απώτατος σκοπός της κατανομής υποθέσεων είναι να αποφευχθούν ο πολλαπλός έλεγχος, ο φόρτος εργασίας και οι αντιφατικές αποφάσεις τόσο προς όφελος των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού, όσο και των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Ο Κανονισμός δεν περιέχει κριτήρια που να καθιστούν αρμόδια για μια συγκεκριμένη υπόθεση μια

⁶⁷ Βλ. σχετικό άρθρο αλλά και Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005 και Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

⁶⁸ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42

⁶⁹ Βλ. Andreas Nordsjo, «Regulation 1/2003: power of the commission to adopt interim measures», ECLR 2006, 27(6), 299-308

⁷⁰ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

Εθνική Αρχή ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους ή την Επιτροπή⁷¹. Σε αντίθεση με τον Κανονισμό για τις συγχωνεύσεις, ο Κανονισμός 1/2003 δεν παρέχει μια κοινοτικής διάστασης αξιολόγηση, η οποία θα παρείχε αποκλειστική αρμοδιότητα στην Επιτροπή ως προς ορισμένες υποθέσεις, ούτε παρέχει εξουσία στην Επιτροπή, τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού ή την Συμβουλευτική Επιτροπή του άρθρου 14 του Κανονισμού να αναθέτουν υποθέσεις. Η αρχή της παράλληλης αρμοδιότητας ισχύει, ούτως ειπείν, καθέτως και οριζοντίως⁷².

Η μόνη διάταξη που σχετίζεται με θέματα αρμοδιότητας στον Κανονισμό είναι αυτή του άρθρου 11 παρ. 6, σύμφωνα με την οποία, όταν αναλαμβάνει η Επιτροπή επί τη βάση των αρ. 81 και 82 ΣΕΚ, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού απέχουν. Η εν λόγω διάταξη εξαιρεί σε ένα βαθμό την πιθανότητα παράλληλων διαδικασιών σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Ωστόσο, δεν υπάρχει αντίστοιχη διάταξη σε οριζόντιο επίπεδο, που να αποκλείει παράλληλη έρευνα για την ίδια υπόθεση από περισσότερες της μίας Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, ούτε η αρμοδιότητα των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού να εφαρμόζουν τα αρ. 81 και 82 ΣΕΚ περιορίζεται γεωγραφικά από τον Κανονισμό⁷³. Επομένως θεωρητικά, κάθε Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού μπορεί να διεξάγει έρευνα για οποιαδήποτε συμφωνία ή πρακτικές που επηρεάζουν το εμπόριο ανάμεσα στα κράτη-μέλη, ανεξάρτητα από το που λαμβάνουν χώρα αυτές ή πού εδρεύουν τα μέρη ή που έγιναν αντιληπτά τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα⁷⁴.

Η Επιτροπή έχει τονίσει ότι η κατανομή των υποθέσεων δεν πρέπει να είναι μια μηχανική διαδικασία και ότι πρέπει να βρεθούν εύκαμπτες λύσεις. Ωστόσο, δεν θα δεχόταν κανένα νομικά δεσμευτικό κανόνα που θα την απέκλειε από την αρμοδιότητά της σε ορισμένες υποθέσεις, για αυτό και ο Κανονισμός δεν περιέχει κριτήρια για κατανομή των υποθέσεων. Αντίθετα, τα κριτήρια κατανομής, τα οποία η Επιτροπή επεξεργάστηκε από κοινού με τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού τα οποία είναι καθαρά ενδεικτικά τέθηκαν σε ένα ανεπίσημο – μη δεσμευτικό έγγραφο, την

⁷¹ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

⁷² Βλ. Flingleton, "The distribution and attribution of cases among the members of the Network: the perspective of the Commission/NCAs", in Ehlermann and Atanasiou Ehlermann and Atanasiu (Eds.), European Competition Law Annual 2002: Constructing the EU Network of Competition Authorities (Hart Publishing, 2003), στη σελ. 3 της on-line εκδοχής του άρθρου στη διεύθυνση [www.iue.it/RSCAS/Research/Competition/2002\(papers\).shtml](http://www.iue.it/RSCAS/Research/Competition/2002(papers).shtml)

⁷³ Βλ. Venit, "Brave new world: The modernization and decentralization of enforcement under Article 81 and 82 of the EC Treaty", 40 CML Rev. (2003) και Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

⁷⁴ Basedow, "Who will protect competition in Europe? From central enforcement to authority networks and private litigation" εκδ. Einhorn, European Business Organization Law Review (2001), 443-468.

«Ανακοίνωση⁷⁵ σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού».

Γ) 1) Ειδικότερα Κριτήρια Κατανομής

Σύμφωνα με το Προοίμιο του Κανονισμού (αριθμός18) για να διασφαλιστεί η με τον καλύτερο τρόπο κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των μελών του Δικτύου, ενδείκνυται να θεσπιστεί διάταξη γενικού χαρακτήρα βάσει της οποίας μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού θα μπορεί να αναστέλλει η να περατώνει την εξέταση δεδομένης υπόθεσης με βάση το σκεπτικό ότι η ίδια υπόθεση εξετάζεται ή έχει εξετασθεί από κάποια άλλη αρχή. Ο στόχος είναι κάθε υπόθεση να εξετάζεται μόνον από μία Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού. Οι κανόνες κατανομής βασίζονται στην προϋπόθεση ότι η Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού που λαμβάνει μία καταγγελία ή εκκινεί μια αυτεπάγγελτη διαδικασία συνήθως παραμένει επικεφαλής της υπόθεσης. Αν λάβει χώρα παραπομπή της υπόθεσης σε άλλη Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού, θα πρέπει να γίνει άμεσα και αποτελεσματικά, ώστε να μην καθυστερήσει τις έρευνες που είναι σε εξέλιξη⁷⁶.

Προκειμένου να αποφασισθεί ποια αρχή μπορεί να επιληφθεί της υπόθεσης, η Ανακοίνωση υιοθετεί μια **πραγματιστική προσέγγιση**. Ακολουθείται η αρχή ότι η γεωγραφική εγγύτητα στα σχετικά γεγονότα και αποδείξεις είναι αποφασιστικό κριτήριο⁷⁷. Μια αρχή είναι κατάλληλη να επιληφθεί της υπόθεσης, εφόσον μπορεί με αποτελεσματικό τρόπο να διατηρήσει ή να αποκαταστήσει τον ανταγωνισμό, λαμβάνοντας υπόψη την έδρα των εμπλεκόμενων εταιριών, τον τόπο των αποδείξεων και την περιοχή, όπου οι επιπτώσεις της συμφωνίας ή της πρακτικής, που ερευνάται, ήταν περισσότερο έντονες. Η Ανακοίνωση αναφέρει ότι μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού είναι κατάλληλη να επιληφθεί της υποθέσεως όταν: πρώτον, η υπό κρίση συμφωνία ή συμπεριφορά έχει σημαντικές άμεσες (σύγχρονες ή επικείμενες) επιπτώσεις στην περιοχή της, δεύτερον, η Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού μπορεί με αποτελεσματικό τρόπο να τερματίσει την παράβαση, δηλαδή μπορεί να εκδώσει διαταγή παύσης και παράλειψης που αρκούν για τον τερματισμό της παράβασης και έχει την εξουσία οσάκις ενδείκνυται, να επιβάλλει τις κατάλληλες κυρώσεις και τρίτον, μπορεί να συγκεντρώσει σχετικές αποδείξεις είτε μόνη της, είτε με την συνδρομή άλλων αρχών. Οι προϋποθέσεις αυτές που τίθενται εξασφαλίζουν ότι η αρμοδιότητα διεκδικείται από τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, μόνο όταν

⁷⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού 200/C101/03.

⁷⁶ Παρ.6 και 7 της Ανακοίνωσης.

⁷⁷ Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

υπάρχει ουσιώδης συνάφεια μεταξύ της παράβασης και του εδάφους των κρατών μελών των εν λόγω Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού.

Γ) 2) Το ζήτημα της ανταλλαγής των πληροφοριών

Ο κύριος στόχος των πληροφοριών που ανταλλάσσονται κατά την εκκίνηση της διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού είναι να επιτευχθεί μια άμεση και αποτελεσματική κατανομή των υποθέσεων⁷⁸. Το περιεχόμενο των πληροφοριών που θα διανεμηθούν σε αυτό το πρώιμο στάδιο, οι εμπλεκόμενες αρχές, ο συγχρονισμός και η (τεχνική) διαδικασία της επικοινωνίας, πρέπει πρώτιστα να αποβλέπουν στην υλοποίηση αυτού του στόχου.

Στο άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού εισάγεται μια υποχρέωση για τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού να αναφέρουν νέες υποθέσεις μόνον ενώπιον της Επιτροπής. Όμως, η αποτελεσματική κατανομή προϋποθέτει ότι όλα τα μέλη του Δικτύου γνωρίζουν τις νέες υποθέσεις. Η παράγραφος 17 της Ανακοίνωσης αναφέρει ότι οι πληροφορίες για τις εισερχόμενες υποθέσεις «θα πρέπει να παρέχονται τόσο στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, όσο και στην Επιτροπή». Ήτοι, υπάρχει κοινή αντίληψη στα μέλη του Δικτύου ότι οι εν λόγω πληροφορίες που σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού αναφέρονται στην Επιτροπή, πρέπει να κοινοποιείται σε όλα τα μέλη του Δικτύου. Πρακτικά οι πληροφορίες διασπείρονται ηλεκτρονικά μέσω ενός κοινού εσωτερικού δικτύου στο οποίο έχουν πρόσβαση όλα τα μέλη του Δικτύου.

Η πληροφόρηση, που πρέπει να είναι σύντομη και περιεκτική, πρέπει να περιέχει όλες τις απαραίτητες λεπτομέρειες για μία πρώτη εκτίμηση της υπόθεσης σχετικά με τον τύπο της παράβασης και τα βασικά χαρακτηριστικά συμπεριλαμβανομένων των εμπλεκόμενων μερών, τα σχετικά προϊόντα, τις γεωγραφικές περιοχές που επηρεάζονται και την προέλευση της υπόθεσης. Ταυτόχρονα, όλες οι πληροφορίες πρέπει να είναι σε μία συγκεκριμένη φόρμα, προκειμένου να είναι εύκολα προσβάσιμες. Το επίσημο έντυπο που χρησιμοποιείται είναι σύμφωνο με αυτές τις αρχές και επιτρέπει στα μέλη του Δικτύου να παρέχουν σπάντα πληροφορίες για τα εμπλεκόμενα μέρη, τα προϊόντα, την ισχυριζόμενη παράνομη συμφωνία ή πρακτική και τη γεωγραφική περιοχή που πιθανώς επηρεάζεται από αυτήν, την εικαζόμενη διάρκεια και τύπο της παράβασης και τα στοιχεία επικοινωνίας με τον φορέα που χειρίζεται την σχετική υπόθεση⁷⁹.

⁷⁸ Brammer, Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation, CMLR 2005, 1383.

⁷⁹ Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού, οι νέες υποθέσεις πρέπει να αναφέρονται «χωρίς καθυστέρηση αφού εκκινήσει το πρώτο επίσημο μέτρο έρευνας». Το Δίκτυο πρέπει να ενημερώνεται λοιπόν, μόλις η Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού ξεκινήσει να επιλαμβάνεται μιας νέας υποθέσεως, ώστε να επιτραπεί μια γρήγορη ανακατανομή της εάν είναι απαραίτητο αυτό⁸⁰. Προκειμένου η επικοινωνία να είναι άμεση και η πληροφορία εύκολα προσβάσιμη, όλα τα μέλη του Δικτύου συνδέονται με ένα κοινό εσωτερικό Δίκτυο.

Το τεχνικό μέρος της διαδικασίας επικοινωνίας δεν αναφέρεται στην Ανακοίνωση αλλά καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο των διαδικασιών συνεργασίας εγείρονται ζητήματα περί την ασφάλεια, την σταθερότητα και την ικανότητα του εσωτερικού δικτύου⁸¹. Αφού η πληροφορία που ανταλλάσσεται περιλαμβάνει εμπιστευτικά δεδομένα είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται μόνο ασφαλείς γραμμές ενώ πρέπει να υπάρχει και η δυνατότητα να ανταλλάσσονται αποκρυπτογραφημένες πληροφορίες. Σε περιπτώσεις συντονισμού και διεξαγωγής μη ανακοινωμένων επιθεωρήσεων όπου η εμπιστευτικότητα και η μυστικότητα είναι υψίστης σημασίας για να διασφαλιστούν οι επιπτώσεις αιφνιδιασμού και περαιτέρω η επιτυχία του μέτρου, είναι κρίσιμο να παρέχεται από το εσωτερικό δίκτυο απόλυτη προστασία από ενδεχόμενη κατά λάθος αποκάλυψη των πληροφοριών σε πρόσωπα εκτός συστήματος. Πρακτικά, οι πληροφορίες «φορτώνονται» σε κοινό ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης υποθέσεων το οποίο είναι ασφαλές ενάντια σε μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση.

Συνήθως τα μέλη του Δικτύου επικοινωνούν μεταξύ τους πριν αναφέρουν μια νέα υπόθεση στο Δίκτυο. Τέτοιες πρώιμες επαφές προφανώς προκαλούνται από παράλληλες καταγγελίες για το ίδιο υπό έρευνα καρτέλ ή απλά από την υποψία μιας Εθνικής Αρχής Ανταγωνισμού ότι η υπό κρίση παράβαση αφορά και άλλα κράτη μέλη, ώστε να δικαιολογούνται μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο. Στο σημείο αυτό δεν έχει ληφθεί ακόμη κάποιο επίσημο μέτρο έρευνας και το γεγονός ότι υπάρχει έρευνα για κάποια επιχείρηση δεν πρέπει να διαρρεύσει στο κοινό προκειμένου να μην διακινδυνεύσει η επιτυχία των ερευνών. Όταν προγραμματίζονται επιθεωρήσεις στις εγκαταστάσεις επιχειρήσεων, ο αιφνιδιασμός είναι συχνά ένας σημαντικός εγγυητής

⁸⁰ Βλ. Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

⁸¹ Βλ. Competition between Rules and Rules of Competition, A Legal and Economic Analysis of the Proposed Modernization of the Enforcement of EC Competition Law, 9 Columbia Journal of European Law 2002 αλλά και Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

της επιτυχίας τους, για αυτό οι έρευνες πρέπει να έχουν έναν υψηλά εμπιστευτικό χαρακτήρα⁸².

Γ) 3) Διαδικαστικές και ουσιαστικές διασφαλίσεις για τις επιχειρήσεις και τα άτομα

Έχοντας ασχοληθεί με το νομικό πλαίσιο για την συνεργασία μέσα στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού, σε αυτό το υποκεφάλαιο θα ασχοληθούμε περισσότερο με τις διασφαλίσεις που παρέχονται από τον Κανονισμό για τις επιχειρήσεις αναφορικά με την συλλογή πληροφοριών τους στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού. Θα εξετάσουμε σε ποιον βαθμό αυτές οι διασφαλίσεις είναι ικανές να προστατέψουν τα δικαιώματα των επιχειρήσεων όπως αυτά επηρεάζονται από την ανταλλαγή των πληροφοριών. Αυτή η προστασία μπορεί να χορηγηθεί μέσα στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού σε τρία διαφορετικά επίπεδα: πρώτα στο διαδικαστικό στάδιο της συλλογής των πληροφοριών, δεύτερον, περιορίζοντας την ανταλλαγή των πληροφοριών και τρίτον περιορίζοντας την χρήση των πληροφοριών που ανταλλάσσονται.

Γ) 3) α) Περιορισμός των πληροφοριών που συλλέγονται:

Η Επιτροπή υιοθέτησε την άποψη ότι η νομιμότητα των πληροφοριών που συλλέγονται διέπεται από τον νόμο που εφαρμόζεται στην αρχή συλλογής των πληροφοριών⁸³. Είναι επομένως ζήτημα των διαδικαστικών κανόνων που εφαρμόζονται στην αντίστοιχη αρχή ανταγωνισμού να επιβάλλει επίσημους και ουσιαστικούς κανόνες στην συλλογή πληροφοριών, ανεξάρτητα από το εάν οι πληροφορίες συλλέγονται με δικές της ενέργειες ή σε έρευνες για λογαριασμό άλλης αρχής⁸⁴.

Οι εθνικοί νόμοι συνήθως επιβάλλουν περιορισμούς στην χρήση των πληροφοριών που έχουν συγκεντρωθεί παραβιάζοντας υποχρεωτικές διατάξεις. Παρόλα αυτά, ο Κανονισμός και η Ανακοίνωση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού υπονοούν ότι μία τέτοιου είδους παραβίαση των εγχώριων διατάξεων δεν αποκλείει την ανταλλαγή των σχετικών πληροφοριών μέσα στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού. Θα μπορούσε να υποστηριχτεί επίσης ότι μέσα σε μία Ένωση που έχει ιδρυθεί και κυβερνάται από το «πνεύμα του νόμου»⁸⁵, είναι δεδομένο ότι

⁸² Βλ. Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

⁸³ Βλ. ο.π. υποσημείωση 77

⁸⁴ Βλ. ο.π. υποσημείωση 77

⁸⁵ Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005, *M. Sousa Ferro*, Committing to Commitment Decisions—Unanswered Questions on Article 9 Decisions, 8 E.C.L.R. 451 (2005)

μόνο οι νόμιμα αποκτηθείσες πληροφορίες μπορεί να είναι αντικείμενο ανταλλαγής μέσα στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού. Οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού έχουν την εξουσία βάσει του Κανονισμού να μεταδίδουν πληροφορίες που έχουν συγκεντρώσει και να χρησιμοποιούν πληροφορίες που έχουν αποκτήσει διαμέσου του Εθνικού Δικτύου Ανταγωνισμού, ανεξάρτητα από το εάν οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται έχει συγκεντρωθεί στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχονται. Εξαιτίας της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού πρέπει να παραμερίσουν οποιαδήποτε εθνική διάταξη που θα μπορούσε να τις εμποδίσει από το να εφαρμόζουν το Κοινοτικό Δίκαιο. Ούτε το Συμβούλιο, ούτε η Επιτροπή έχουν καταλήξει σε μία διάταξη που να απαντά με σαφήνεια στο ερώτημα αυτό. Συνεπώς, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση προστατεύεται από τους διαδικαστικούς κανόνες που είναι εφαρμοστέοι στην αρχή που συλλέγει τις πληροφορίες μόνο όσον αφορά στην ίδια την συλλογή πληροφοριών από την αρχή.

Γ) 3) β) Περιορισμός στην ανταλλαγή των πληροφοριών;

Από την στιγμή που δεν υπάρχει αποτελεσματική προστασία όσον αφορά στο διαδικαστικό στάδιο της συλλογής των πληροφοριών, θα πρέπει να εξετάσουμε εάν υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί που επιβάλλονται στην ίδια την διαδικασία ανταλλαγής. Από την στιγμή που κάθε πράξη της Επιτροπής χρειάζεται μία νομική βάση, οι περιορισμοί θα μπορούσαν να ακολουθούν από τις προϋποθέσεις που ακολουθούν αυτή την νομική βάση. Τα περισσότερα τμήματα του άρθρου 12⁸⁶ δεν περιλαμβάνουν καμία προϋπόθεση για την δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών. Αντιμετωπίζουν μόνο την συνεχή χρήση των πληροφοριών ως απόδειξη. Το ίδιο εφαρμόζεται και στο άρθρο 28 παρ. 1, το οποίο περιλαμβάνει έναν περιορισμό προσανατολισμένο στον σκοπό για την χρήση των πληροφοριών. Επιπλέον, όταν το άρθρο 28 παρ. 2 απαγορεύει την αποκάλυψη πληροφοριών που καλύπτονται από την υποχρέωση επαγγελματικής μυστικότητας, αυτή η απαγόρευση γίνεται με «επιφύλαξη ως προς την ανταλλαγή των πληροφοριών» όπως αυτή προβλέπεται μέσα στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού⁸⁷.

Το άρθρο 12 παρ. 1 και τα άρθρα 11 παρ. 2-5,13, 22 παρ. 1 όλα αντιμετωπίζουν το ζήτημα της εξουσίας των μελών του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού να ανταλλάσσουν πληροφορίες. Αλλά διαφέρουν πολύ στο σκεπτικό τους και στο λεκτικό τους. Το άρθρο 12 παρ. 1 μοιάζει να δίνει την δυνατότητα στα μέλη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού να ανταλλάσσουν πληροφορίες χωρίς

⁸⁶ Βλ. σχετικά άρθρα στο παράρτημα

⁸⁷ Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

να έχει οποιεσδήποτε προϋποθέσεις πλην του περιορισμού λόγω σκοπού. Τα άρθρα 11,13 και 22, παρόλα αυτά, φαίνεται ότι περιέχουν μια ευρεία ποικιλία ειδικών καταστάσεων στις οποίες τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού για ανταλλαγή πληροφοριών υπάρχουν διαφορετικά. Αυτή η διαφορετικότητα γεννά το ερώτημα της σχέσης μεταξύ αυτών των διατάξεων. Σε γενικές γραμμές, το άρθρο 12 παρ.1 θα πρέπει να ερμηνευτεί ως παρέχων την νομική βάση για μία ανταλλαγή πληροφοριών, ενώ οι άλλες διατάξεις φτιάχνουν τις προϋποθέσεις ανάλογα με το εάν είναι επιτρεπτή η ανταλλαγή. Επομένως, ο σκοπός του άρθρου 12 παρ.1 είναι να παραμερίσει οποιαδήποτε εθνικές διατάξεις που συγκρούονται, οι οποίες διαφορετικά θα εμπόδιζαν την εμπλοκή των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους που πηγάζουν από τα ανωτέρω άρθρα. Μία επιχείρηση που επηρεάζεται από ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να αντιμετωπίσει την δυνατότητα αυτής της ανταλλαγής ισχυριζόμενη ότι οι προϋποθέσεις που δημιουργούνται στα άρθρα 11,13 και 22 παρ.1 δεν έχουν συμπληρωθεί.

Γενικά, ο Κανονισμός δεν παρέχει ειδικά την υποχρέωση των μελών του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού να πληροφορούν τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις για την ανταλλαγή των πληροφοριών που λαμβάνει χώρα υπό τον Κανονισμό. Παρόλα αυτά, δεδομένης της σε πολλές περιπτώσεις «αυτόματης» ανταλλαγής ορισμένων πληροφοριών σε ορισμένα διαδικαστικά στάδια, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση θα μπορεί να μαθαίνει ποιες πληροφορίες έχουν μεταδοθεί και σε ποιο μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού⁸⁸.

Δ) Κίνδυνος σημαντικής αλλαγής των γεγονότων από την κατανομή των υποθέσεων

Όταν τα γεγονότα που αφορούν μια υπόθεση καταλήγουν να διαφέρουν σημαντικά από αυτά που περιείχε η αρχική περίληψη που είχε διανεμηθεί, ώστε η αρχικά επικεφαλής Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού να μην εμφανίζεται πλέον ως η κατάλληλη να επιληφθεί της υποθέσεως αρχή, η υπόθεση θα πρέπει να παραπεμφθεί σύμφωνα με την παρ. 19 της Ανακοίνωσης.

Ο κίνδυνος της λανθασμένης κατανομής είναι μεγαλύτερος στις υποθέσεις που έχουν προέλευση από απλές καταγγελίες, αφού οι αρχές θα πρέπει να βασισθούν σε πληροφορίες, η ακρίβεια των οποίων δεν εξακριβώνεται συνήθως πριν τη διασπορά τους. Η Ανακοίνωση παρέχει ορισμένες κατευθύνσεις στους καταγγέλλοντες που είναι προορισμένες να τους καθοδηγούν, έτσι ώστε να απευθύνονται στην κατάλληλη

⁸⁸ Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005

να επιληφθεί της υπόθεσης αρχή. Άλλωστε, συχνά οι καταγγέλλοντες δεν αντιλαμβάνονται ή δεν μπορούν να γνωρίζουν ότι η ενδεχόμενη παράβαση μπορεί να επηρεάσει εταιρίες ή πρόσωπα σε άλλα κράτη μέλη ή ότι υπάρχουν εμπλεκόμενα μέρη από άλλα κράτη μέλη που συμμετέχουν στο εικαζόμενο καρτέλ.

Ένα άλλο σημαντικό απόλυτα συνδεδεμένο με τα ανωτέρω ερώτημα που τίθεται είναι εάν μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού πρέπει να μεταδώσει στο Δίκτυο καθαρά εθνικές υποθέσεις. Αυτό έχει σημασία κυρίως στην περίπτωση, κατά την οποία μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού λανθασμένα θεωρήσει ότι μια συγκεκριμένη συμφωνία δεν επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο και ότι σε αυτήν εφαρμόζεται αποκλειστικά το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού. Ούτε η Ανακοίνωση, ούτε ο Κανονισμός προβλέπουν ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με καθαρά εθνικές υποθέσεις. Η υποχρέωση του άρθρου 11 παρ. 3 του Κανονισμού να ενημερώνει την Επιτροπή και το δικαίωμα να ενημερώνει τις άλλες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού για νέες υποθέσεις εφαρμόζεται μόνο σε υποθέσεις των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ. Συνεπώς, εάν μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού προβεί σε λανθασμένη εντύπωση για κάποια υπόθεση, δεν θα προωθηθούν πληροφορίες για την εν λόγω υπόθεση στο Δίκτυο.

Η τακτική αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει στην δημιουργία χασμάτων από την άλλη όμως δεν πρέπει τα μέρη να υπερφορτώνουν το Δίκτυο με πληροφορίες. Στο επιβαλλόμενο αποκεντρωμένο σύστημα, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού έχουν καθήκον να παράσχουν ορισμένες πληροφορίες στην Επιτροπή. Ωστόσο, το μεγαλύτερο βάρος πιθανότατα προκύπτει από την ανάγκη να κάνουν ανασκόπηση των πληροφοριών που διαρκώς λαμβάνουν μέσω του Δικτύου.

Η κατανομή υποθέσεων βασίζεται σε ένα απλό «καθήκον πληροφόρησης», όχι μια διαδικασία διαβούλευσης υπό στενή έννοια⁸⁹. Δεν απαιτείται ανταπόκριση από τα μέλη του Δικτύου ή την Επιτροπή, όταν υποβάλλεται μια νέα υπόθεση. Αν, λοιπόν, δεν υπάρξει κάποια απάντηση, η Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού που ενημέρωσε, μπορεί να εκκινήσει ή να συνεχίσει την έρευνα, έστω κι αν δεν είναι η καλώς τιθέμενη αρχή για να δράσει⁹⁰.

E) Μειονεκτήματα του συστήματος κατανομής

E) 1) Σύγκρουση δικαιοδοσίας

Τα περισσότερα μειονεκτήματα του ανωτέρω περιγραφόμενου συστήματος κατανομής των υποθέσεων και συνακόλουθα των αρμοδιοτήτων, προκύπτουν από το γεγονός ότι ούτε ο Κανονισμός, ούτε η Ανακοίνωση διαθέτουν μηχανισμούς για

⁸⁹ Βλ. σχετικά Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

⁹⁰ Βλ. σχετικά Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

την επίλυση των ενδεχόμενων – αρνητικών ή θετικών συγκρούσεων δικαιοδοσίας. Όταν προκύπτει τέτοιου είδους διαφωνία ούτε το Δίκτυο ούτε η Συμβουλευτική Επιτροπή δύνανται να εκδώσουν δεσμευτικές οδηγίες ή να παραπέμψουν την υπόθεση άμεσα σε μια συγκεκριμένη Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού. Επιπλέον, ούτε η Επιτροπή σε μια τέτοια περίπτωση έχει πλέον υποχρέωση να επιληφθεί της υποθέσεως.

Στην παρ. 5 της Ανακοίνωσης τονίζεται ο μη δεσμευτικός χαρακτήρας των αρχών κατανομής δηλώνοντας ότι κάθε μέλος του Δικτύου «διατηρεί την διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει αν θα ερευνήσει την υπόθεση ή όχι». Αυτό συνιστά πρόσκληση προς κάθε Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού να ασχοληθεί με την υπόθεση, όποτε θεωρήσει ότι η ίδια είναι η καλώς τιθέμενη αρχή για να δράσει, χωρίς να λαμβάνει υπόψη της τις δραστηριότητες άλλων Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού. Μια τέτοια προσέγγιση οδηγεί σε παράλληλες διαδικασίες (μέχρι 3 κράτη-μέλη⁹¹), κάτι που τελικά καταλήγει σε δαπανηρές και μη αναγκαίες ενέργειες τόσο για τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, όσο και για τις επιχειρήσεις που εμπλέκονται.

Ο μόνος μηχανισμός που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση τέτοιου είδους προβλημάτων είναι αυτός του άρθρου 11 παρ. 6 του Κανονισμού, που δίνει το δικαίωμα στην Επιτροπή, χωρίς να την υποχρεώνει, να εγκαινιάσει αυτή διαδικασίες και να τις αφαιρέσει από τη δικαιοδοσία των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού. Η διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής αποδεικνύει ότι θα ήταν ενάντια στο αποκεντρωτικό σύστημα η υποχρέωση της Επιτροπής να αναλάβει οποιαδήποτε υπόθεση επηρεάζει δύο ή τρία κράτη-μέλη επειδή οι εμπλεκόμενες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού διαφωνούν για την αρμοδιότητά τους. Άλλωστε, όταν δεν υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο κοινοτικό ενδιαφέρον, η Επιτροπή πιθανόν δεν θα επέμβει κατά το αρ.11 παρ. 6 του Κανονισμού.

Από την άλλη πλευρά είναι πολύ πιθανό ούτε η Επιτροπή ούτε οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού να θέλουν να αναλάβουν κάποια υπόθεση, όταν π.χ. μια καταγγελία κατατίθεται διαδοχικά σε περισσότερες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και καμία από αυτές δεν θεωρεί εαυτήν αρμόδια να την χειρισθεί. Οι λόγοι για την αρνητική σύγκρουση δικαιοδοσίας είναι πολλαπλοί. Το ζήτημα της έλλειψης πηγών πολλών Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού μπορεί να είναι ένας από αυτούς. Μπορεί επίσης, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού να μην αναλάβουν μια υπόθεση, επειδή δεν υπόσχεται θετικά αποτελέσματα δημοσιότητας ή απλά δεν είναι αρκετά ενδιαφέροντα

Υπάρχει επίσης και η περίπτωση μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού να αποφύγει να ερευνήσει μια συγκεκριμένη υπόθεση, εάν κάτι τέτοιο θα υπονοούσε την επιβολή του

⁹¹ Εάν εμπλέκονται πάνω από 3 κράτη-μέλη αναμένεται η Επιτροπή να αναλάβει αυτή τις διαδικασίες σύμφωνα με την παρ. 14 της Ανακοίνωσης.

κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού κατά ενός εθνικού «πρωταθλητή» ή μιας κρατικής επιχείρησης, ειδικά όταν δεν υπάρχει αντίληψη για τις αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις των πρακτικών των ως άνω παικτών στην εσωτερική αγορά. Επίσης, άλλες Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού δεν μπορούν πράγματι να χειρισθούν αποτελεσματικά μία υπόθεση, αφού δεν μπορούν να εκδώσουν διαταγή απαγόρευσης κατά αλλοδαπής εταιρίας ή να της επιβάλουν πρόστιμα.

Σε μια προσπάθεια επίλυσης του ζητήματος, έχει προταθεί να επεμβαίνει η Επιτροπή όταν καμία Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού δεν έχει πρόθεση να δράσει, ακόμα και σε υποθέσεις που επηρεάζουν ένα μόνο κράτος-μέλος προκειμένου να βρεθεί λύση για την αρνησιδικία. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία⁹² η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να εκκινήσει τις διαδικασίες και να ερευνήσει κάθε ισχυριζόμενη παράβαση που της γνωστοποιείται, εκτός κι αν η υπόθεση εμπίπτει στην αποκλειστική της αρμοδιότητα. Στο άρθρο 18 του Κανονισμού αναφέρεται ότι τίποτα δεν εμποδίζει την Επιτροπή από το να απορρίψει μια καταγγελία εξαιτίας έλλειψης κοινοτικού ενδιαφέροντος, έστω κι αν καμία άλλη αρχή δεν έχει πρόθεση να αναλάβει την υπόθεση⁹³. Συνακόλουθα, η Επιτροπή μπορεί να αξιολογεί με διαφορετικούς βαθμούς προτεραιότητας τις υποθέσεις που της υποβάλλονται ενώ ως διοικητική αρχή πρέπει να ενεργεί λαμβάνοντας υπόψη το δημόσιο συμφέρον και να αναφέρεται στο κοινοτικό ενδιαφέρον ως κριτήριο για την ανάληψη δράσης⁹⁴. Ο ρόλος της εξάλλου είναι να είναι αυτή ο «θεματοφύλακας» των Συνθηκών.

E) 2) Μη προβλεψιμότητα των κυρώσεων

Η προβλεψιμότητα των κυρώσεων είναι ένα στοιχείο της αρχής της νομιμότητας που προβλέπεται από το αρ.7 της ΕΣΔΑ⁹⁵. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία⁹⁶ οι προϋποθέσεις σταθερότητας και προβλεψιμότητας εφαρμόζονται σε κοινοτικές πράξεις, ιδίως ως προς κανόνες που μπορεί να συνεπάγονται σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Γι' αυτό οι κανόνες για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ, είτε σε εθνικό είτε σε κοινοτικό επίπεδο, πρέπει να είναι τέτοιοι, ώστε οι

⁹² Βλ. Marie Demetriou and Margaret Gray, «Developments in EC Competition Law in 2006: an overview», CMLR, 44, 1429-1462, 2007

⁹³ Βλ. σχετικό άρθρο στο παράρτημα

⁹⁴ Βλ. Renato Nazzini, «Article 81 EC between time present and time past: A normative critique of "restriction of competition" in EU law», CMLR, 43, 497-536, 2006

⁹⁵ Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

⁹⁶ Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

κυρώσεις που ενδεχομένως θα επιβληθούν να είναι επαρκώς σαφείς και προβλέψιμες⁹⁷.

Στο αποκεντρωμένο σύστημα του Κανονισμού 1/2003, οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και η Επιτροπή εφαρμόζουν το δικό τους διαδικαστικό σύστημα και επιβάλλουν κυρώσεις που προβλέπονται από το δικό τους νομικό σύστημα. Έτσι, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κυρώσεων που προβλέπονται στα διάφορα εθνικά συστήματα και του κοινοτικού νομικού συστήματος, οι οποίες εντοπίζονται στο ποια πρόσωπα πρέπει να τιμωρηθούν, στον τύπο των κυρώσεων και στην περίπτωση των χρηματικών ποινών στο ύψος του επιβαλλόμενου προστίμου⁹⁸.

Ενώ λοιπόν κάποια συστήματα επιβάλλουν κυρώσεις μόνο στις επιχειρήσεις (όπως ο Κανονισμός), άλλα επιβάλλουν και σε φυσικά πρόσωπα. Επίσης σε κάποια κράτη-μέλη η παράβαση ουσιωδών απαγορεύσεων μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην φυλάκιση⁹⁹. Τέλος, υπάρχουν αξιοσημείωτες αποκλίσεις στο ύψος των προστίμων, αλλά και στη βάση υπολογισμού τους. Ενώ σε μερικά κράτη-μέλη το πρόστιμο υπολογίζεται βάσει του ετήσιου κύκλου εργασιών του Ομίλου παγκοσμίως, άλλα βασίζονται μόνο στον κύκλο εργασιών στην εθνική αγορά και άλλα χρησιμοποιούν τον εγχώριο κύκλο εργασιών για τα σχετικά προϊόντα¹⁰⁰.

Ε) 3) Έλλειψη διαφάνειας και δικαστικού ελέγχου.

Το ερώτημα ποια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού θα ασχοληθεί με την υπόθεση, καθορίζει τους εφαρμοστέους δικονομικούς κανόνες και συνεπώς η κατανομή υποθέσεων έχει μεγάλη σημασία τόσο για τους ενάγοντες όσο και για τους εναγόμενους, αφού τα δικονομικά τους δικαιώματα εξαρτώνται από το εφαρμοστέο κάθε φορά εθνικό δίκαιο. Δεν είναι, όμως ξεκάθαρο εάν οι εταιρίες, που ερευνώνται, έχουν κάποιο λόγο στη διαδικασία κατανομής και εάν η πράξη κατανομής αποτελεί μια απόφαση που μπορεί να αλλάξει.

Η κατανομή, όπως προβλέπεται στο άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού και στην παρ. 16 της Ανακοίνωσης, γίνεται σε πολύ πρώιμο στάδιο, ήτοι πριν λάβουν χώρα τα πρώτα επίσημα μέτρα έρευνας, με αποτέλεσμα οι εμπλεκόμενες εταιρίες να μην έχουν ενημερωθεί για τις τρέχουσες έρευνες και να είναι αδύνατον να ακουστούν για

⁹⁷ Udo di Fabio, «Some remarks on the allocation of competences between the European Union and its Member States», CMLR 39, 1289-1301, 2002

⁹⁸ THOMAS EILMANSBERGER, «The green paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules and beyond: reflections on the utility and feasibility of stimulating private enforcement through legislative action», Common Market Law Review, 44, 431-478, 2007

⁹⁹ David J. Gerber and Paolo Cassinis, «The “modernization” of European Community Competition Law: achieving consistency in enforcement: part 2», ECLR 2006, 27(2), 51-57

¹⁰⁰ Assimakis P. Komninos, «Effect of Commission’s decisions on private antitrust litigation: setting the story straight», CMLR, 44, 1387-1428, 2007

το ζήτημα της κατανομής. Οι συζητήσεις κατανομής γίνονται καταρχήν μέσω ανεπίσημης διαβούλευσης στο Δίκτυο με συνέπεια να μην υπάρχει επίσημος ρόλος για τις εμπλεκόμενες εταιρίες ή τους καταγγέλλοντες ούτε στο επίπεδο υποβολής σχολίων¹⁰¹. Επιπρόσθετα δεν υπάρχει απόφαση κατανομής ή κάποιου άλλου είδους επίσημο (δημοσιευμένο) έγγραφο που θα μπορούσε να κάνει γνωστές τις διαβουλεύσεις των μελών του Δικτύου ώστε να δοθεί η ευκαιρία τόσο στους καταγγέλλοντες όσο και στους καταγγελλόμενους να λάβουν γνώση των επιχειρημάτων των αρχών ανταγωνισμού και να τα αντικρούσουν.

Είναι εμφανές ότι η Επιτροπή δεν επιθυμεί να καταστήσει την κατανομή υποθέσεων μια διαδικασία που θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να ακουστούν και να αντικρούσουν μια επίσημη απόφαση σε ένα εθνικό ή κοινοτικό δικαστήριο. Επίσης, στην παρ. 31 της Ανακοίνωσης αναφέρεται ότι η κατανομή των υποθέσεων ανάμεσα στα μέλη του Δικτύου θεσπίζει απλό καταμερισμό εργασίας για αυτό η κατανομή των υποθέσεων δεν ιδρύει ατομικό δικαίωμα για τις εμπλεκόμενες σε ή επηρεαζόμενες από μια παράβαση εταιρίες, οι οποίες δεν μπορούν να αξιώσουν την εξέταση της εκάστοτε υπόθεσης από μια συγκεκριμένη αρχή¹⁰². Η θέση της Επιτροπής βασίζεται στο σκεπτικό ότι μια υπόθεση θα ανατεθεί σε μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού που είναι η καλώς τιθέμενη αρχή. Αυτή συνήθως είναι η αρχή του κράτους μέλους στο οποίο διαφαίνονται οι αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί να φέρει εις πέρας την υπόθεση. Αυτή η Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού σε κάθε περίπτωση θα είναι εξουσιοδοτημένη να διεξάγει αυτεπάγγελτα διαδικασίες¹⁰³. Τελικά, οι εμπλεκόμενες εταιρίες είναι ενδεχομένως εκτεθειμένες σε έρευνα από την εν λόγω Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού, χωρίς να μπορούν να σταματήσουν τις διαδικασίες.

Η απόφαση της Επιτροπής να αφαιρέσει την υπόθεση από μια Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού και να την χειρισθεί η ίδια, βάσει του αρ.11 παρ. 6 του Κανονισμού, συνιστά μια «επίσημη απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 249 ΣΕΚ, καθώς έχει έννομες συνέπειες. Αυτό σημαίνει ότι η απόφαση της Επιτροπής πρέπει να αιτιολογηθεί σύμφωνα με το άρθρο 253 ΣΕΚ και κυρίως ότι μπορεί να προσβληθεί σύμφωνα με το άρθρο 230 ΣΕΚ. Έτσι, εφόσον στοιχειοθετείται ατομικό άμεσο έννομο

¹⁰¹ Σύμφωνα με την παρ. 34 της Ανακοίνωσης οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και οι καταγγέλλοντες πληροφορούνται την ανακατανομή της υπόθεσης. Όμως αυτό συνιστά μόνο υποχρέωση πληροφόρησης ex post καθώς δεν προβλέπεται προηγούμενη ενημέρωση ώστε να τους δοθεί η ευκαιρία για να υποβάλλουν σχόλια

¹⁰² Παραθέτουμε το κείμενο του σχετικού άρθρου: «(1) Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence. (2) There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others»

¹⁰³ παρ. 32 της Ανακοίνωσης.

συμφέρον, η απόφαση μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του ΠΕΚ. Η απαίτηση του ατομικού συμφέροντος δεν συνιστά εμπόδιο, αν η πράξη προσβάλλεται από τις επιχειρήσεις που είναι υποκείμενες σε έρευνα. Η προϋπόθεση του άμεσου έννομου συμφέροντος πληρούται αν η έναρξη των διαδικασιών από την Επιτροπή στερεί από τους αιτούντες κάποια δικονομικά δικαιώματα τα οποία θα είχαν υπό το καθεστώς των δικονομικών κανόνων της εγχώριας Εθνικής Αρχής Ανταγωνισμού και για τα οποία (δικαιώματα) η διαδικασία της Επιτροπής δεν προσφέρει αντιστοιχία.

Η Επιτροπή πρέπει να κάνει σύσκεψη με την ενδιαφερόμενη Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού, εφόσον έχει την πρόθεση να πάρει την υπόθεση στην αρμοδιότητά της και να εξηγήσει εγγράφως τους λόγους της εφαρμογής του άρθρου 11 παρ. 6 του Κανονισμού τόσο στην ενδιαφερόμενη Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού, όσο και στα άλλα μέλη του Δικτύου. Ωστόσο, η διατύπωση της παρ. 55 της Ανακοίνωσης, όπου αποφεύγονται οι όροι «απόφαση» και «εκθέτω τους λόγους», δείχνει καθαρά ότι αυτές οι γραπτές εξηγήσεις δεν έχουν το χαρακτήρα επίσημης απόφασης της Επιτροπής. Επιπλέον, η παροχή εξηγήσεων δεν είναι νομικά δεσμευτική για την Επιτροπή με αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενοι και θιγόμενοι να χάνουν το δικαίωμα προσβολής αυτής της ανακατανομής ως θίγουσα τα έννομα σύμφεροντά τους¹⁰⁴.

Επισημαίνεται, ότι η διάταξη του άρθρου 10 του Κανονισμού για το αν το άρθρο 81 ή και το άρθρο 82 ΣΕΚ δεν είναι εφαρμοστέα ως προς μια συμφωνία, απόφαση ένωσης επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική, κάνει λόγο για «διαπιστωτική απόφαση» και όχι απόφαση διαπλαστική δικαιωμάτων. Πάντως, οι αποφάσεις αυτές ακόμα κι αν χαρακτηρίζονται ως αναγνωριστικές, έχουν έννομα αποτελέσματα με την έννοια ότι θίγουν κυρίως τους ανταγωνιστές, είναι δεσμευτικές για τα δικαστήρια και τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και προσβάλλονται, επομένως, με αίτηση ακύρωσης¹⁰⁵.

Τελικά, ο Κανονισμός 1/2003 θέσπισε την αρχή των παράλληλων αρμοδιοτήτων της Επιτροπής με αυτή των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού, χωρίς όμως να θέσει δεσμευτικούς κανόνες για το πώς θα γίνει η κατανομή των υποθέσεων μεταξύ τους ή το πώς θα προστατευτούν αποτελεσματικά τα δικαιώματα υπεράσπισης των καταγγελλόντων και των καταγγελλομένων ή των εν γένει εχόντων έννομο συμφέρον. Η παράλληλη εφαρμογή των κριτηρίων κατανομής της Ανακοίνωσης που δίνουν κάποιες κατευθύνσεις για την πιθανή κατανομή των υποθέσεων και οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου που παρέχουν ένα πλαίσιο στην εθνική διαδικαστική αυτονομία και προορίζονται να μετριάσουν την ποικιλία των εθνικών διαδικαστικών

¹⁰⁴ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

¹⁰⁵ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

κανόνων, περιορίζει την ένταση των νομοθετικών κενών χωρίς όμως να αποτελεί ουσιαστική και οριστική λύση.

ΣΤ) Κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και τα Εθνικά Δικαστήρια.

Η αποκεντρωμένη διαχείριση των υποθέσεων παράβασης των αρ.81 και 82 ΣΕΚ ενέχει πολλά πλεονεκτήματα αλλά αναμένεται να προκαλέσει και νομικές διαμάχες. Καταρχάς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί πλέον να εστιάσει το κέντρο βάρους της σε παραβάσεις οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Κοινότητα είτε από πλευράς βεληνεκούς των παραβάσεων, είτε από πλευράς δυσεπίλυτων νομικών και οικονομικών ζητημάτων με τα οποία αυτές είναι συνυφασμένες¹⁰⁶. Δεύτερον, η πρόβλεψη νέων μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων που προκύπτουν από τις παραβάσεις θα δώσει επίσης την ευκαιρία στα εμπλεκόμενα μέρη να διευθετήσουν τις υποθέσεις τους με τρόπο ταχύ και αποτελεσματικό, ενώ κατά περίπτωση, θα τους εξασφαλίσει συναλλακτική βεβαιότητα αναφορικά με την εναρμόνισή τους με τους κανόνες ανταγωνισμού¹⁰⁷. Τρίτον, ο ανταγωνισμός και τα τρίτα θιγόμενα μέρη θα προστατεύονται πλέον δυνάμει βραχυπρόθεσμων μέτρων, μέχρι την έκδοση αποφάσεων που κρίνουν οριστικά επί εκκρεμών υποθέσεων. Τέλος, η ευχέρεια ανάπτυξης ιδιωτικών πρωτοβουλιών εφαρμογής των κανόνων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων θα αποσυμφορήσει τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και την Επιτροπή από το φόρτο εργασίας τους, καθιστώντας παράλληλα δυνατή την κάλυψη των ζημιών που τρίτοι υπέστησαν από αντιανταγωνιστικές παραβάσεις και συνδράμοντας στην πλήρωση του αιτήματος της διανεμητικής δικαιοσύνης¹⁰⁸.

Το βασικό πρόσκομμα για την υλοποίηση των ως άνω καινοτομιών είναι η έλλειψη δεσμευτικών κανόνων κατανομής αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και τα Εθνικά Δικαστήρια.

Χωρίς τους κανόνες αυτούς, η λήψη παράλληλων μέτρων και η επιδίκαση «διπλών» αποζημιώσεων προκειμένου για τις ίδιες παραβάσεις με διασυνοριακή διάσταση οδηγούν σε αντιφατικές αποφάσεις των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού που επιτάσσουν αποκλίνοντα ή αλληλοσυγκρουόμενα μέσα αποκατάστασης, σε αδικαιολόγητο πλουτισμό των εναγόντων στα εθνικά δικαστήρια και σε κατασπατάληση των πόρων των αρχών. Ταυτοχρόνως, είναι δυσχερής η πρόβλεψη

¹⁰⁶ Βλ. Christopher Hodges, «Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?», CMLR, 43, 1381-1402, 2006 αλλά και Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

¹⁰⁷ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005, βλ. σχετικά και στο επόμενο τρίτο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας

¹⁰⁸ Βλ. Silke Brammer, «Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation», CMLR 42, 1383-1424, 2005

ποιών που επαπειλούνται κατά των επιχειρήσεων, καθώς, ιδίως σε σύνθετες υποθέσεις, δεν είναι εκ προοιμίου γνωστό ποια εθνική αρχή θα επιληφθεί της υποθέσεως. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα όλων αυτών των νομοθετικών ζητημάτων θα είναι ο κατακερματισμός της Ευρωπαϊκής αγοράς σε εθνικές αγορές, στις οποίες ο ανταγωνισμός θα λειτουργεί με διαφορετικές προδιαγραφές¹⁰⁹.

Πέραν αυτού, τα εθνικά δικαστήρια διαδραματίζουν εξίσου ουσιαστικό ρόλο στην εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ¹¹⁰. Ωστόσο, οι αρχές και οι κανόνες που ισχύουν για την συνεργασία των εθνικών δικαστηρίων είναι διαφορετικοί από αυτούς που εφαρμόζονται στις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού. Καταρχήν, παρόλο που τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να ζητήσουν πληροφορίες και γνωμοδότηση από την Επιτροπή, δεν αποτελούν εντούτοις μέλη του Δικτύου και δεν συμμετέχουν στις διαδικασίες διαβούλευσης που λαμβάνουν χώρα μέσα στο Δίκτυο. Επίσης, δεν υπάρχει προηγούμενη υποχρεωτική γνωστοποίηση των υποθέσεων εθνικών δικαστηρίων που ομοιάζουν με τις νέες υποθέσεις που περιέχονται στην αρχική αναφορά κατά το άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού¹¹¹. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις οι αγωγές αποζημίωσης έπονται των αποφάσεων των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού και της Επιτροπής, που αποφαινόμενες υπέρ της ύπαρξης παράβασης, παρά τις «αντικαθιστούν». Τέλος, δεν υπάρχει κάποια διάταξη, όπως αυτή του άρθρου 11 παρ. 6 του Κανονισμού, η οποία θα στερούσε από τον εθνικό δικαστή την αρμοδιότητά του να εφαρμόσει τα άρθρα 81 και 82, όταν αναλαμβάνουν δράση οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού ή η Επιτροπή. Παράλληλη διαδικασία ενώπιον Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού και εθνικού δικαστηρίου σχετικά με την ίδια παράβαση είναι εφικτή¹¹².

Αναφορικά με την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ εθνικών δικαστηρίων, ο Κανονισμός 44/2001 και η Σύμβαση του Λουγκάνο¹¹³, σύμφωνα με τα οποία αρμόδια είναι τα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του εναγομένου, προσφέρουν τις καταλληλότερες κατευθύνσεις. Η αβεβαιότητα, όμως, δεν αποφεύγεται όταν εθνικό δίκαιο κράτους-μέλους χαρακτηρίζει την παράβαση κανόνων ανταγωνισμού ως αδικοπράξια (οπότε και είναι αρμόδιο το δικαστήριο του τόπου όπου έλαβε χώρα η ίδια η πράξη ή παράλειψη που συνιστά αδικοπράξια ή η ζημία συνεπεία της

¹⁰⁹ Βλ. Christopher Hodges, «Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?», CMLR, 43, 1381-1402, 2006

¹¹⁰ Βλ. Christopher Hodges, «Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?», CMLR, 43, 1381-1402, 2006

¹¹¹ Σύμφωνα με το άρθρο 15 § 2 του Κανονισμού, τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται μόνο να διαβιβάσουν στην Επιτροπή αντίγραφο των δικαστικών αποφάσεων που αφορούν τα αρ.81 και 82 ΣΕΚ.

¹¹² Προφανώς ο εθνικός δικαστής πρέπει να σεβαστεί την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου και τις αρχές που αναπτύχθηκαν από το ΔΕΚ και απεικονίζονται τώρα στο άρθρο 16§1 του Κανονισμού.

¹¹³ Κανονισμός 44/2001 σχετικά με τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕΕΕ 2001, L 12 και Σύμβαση του Λουγκάνο σχετικά με την δικαιοδοσία και την αναγνώριση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, 1988.

αδικοπραξίας), ενώ δίκαιο άλλου κράτους-μέλους το οποίο επίσης αφορά η παράβαση δεν ασπάζεται τον εν λόγω χαρακτηρισμό. Σε παρόμοιες περιπτώσεις ο Κανονισμός και η Σύμβαση δεν φαίνεται να θεμελιώνουν αδιαμφισβήτητη αρμοδιότητα των δικαστηρίων του ενός ή του άλλου κράτους-μέλους, αφήνοντας έτσι ένα νομικό κενό πρόσφορο να επιφέρει τις ανωτέρω περιγραφόμενες συνέπειες¹¹⁴.

¹¹⁴ Βλ. Assimakis P. Komninos, «Effect of Commission's decisions on private antitrust litigation: setting the story straight», CMLR, 44, 1387-1428, 2007

Τρίτο Κεφάλαιο
Αποκατάσταση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού
μέσα στο νέο σύστημα

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο τρίτο και τελευταίο αυτό κομμάτι της ανάλυσής μας, θα επικεντρωθούμε στην αποκατάσταση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού βάσει του νέου συστήματος που έχει εγκαθιδρυθεί με τον Κανονισμό 1/2003. Μετά από τα περίπου σαράντα χρόνια ζωής της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η θέση σε ισχύ του Κανονισμού 1/2003, σηματοδότησε, όπως έχουμε δει στην μέχρι τώρα ανάλυσή μας, αλλαγές στον τρόπο και στις διαδικασίες εφαρμογής των κανόνων των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ. Όπως έχει παρατηρηθεί και σε παραλληλισμό με την θεωρία των «πυλώνων» για την εξήγηση του «κοινοτικού» φαινομένου, κύριοι «πυλώνες» του νέου συστήματος εφαρμογής των νέων κανόνων που εισήγαγε ο Κανονισμός αποτελούν, *πρώτον*, η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού των Κρατών-Μελών, *δεύτερον*, η πρόβλεψη νέων ή βελτιωμένων μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού (remedies), και *τρίτον*, η δυνατότητα αποκατάστασης των ζημιών που υπέστησαν τρίτα μέρη εξαιτίας αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών κατά παράβαση των κανόνων αυτών¹¹⁵. Ο δεύτερος και τρίτος πυλώνας είναι σε άμεση σχέση και συνάφεια μεταξύ τους.

Τον πρώτο «πυλώνα» του συστήματος τον έχουμε αναλύσει στα ανωτέρω κεφάλαια. Μέσα στους κόλπους του δεύτερου και τρίτου πυλώνα, μπορούμε να παρατηρήσουμε την επέκταση των μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, η οποία εκτείνεται πέραν της απλής αναγνώρισης της ακυρότητας των απαγορευμένων συμβατικών διευθετήσεων, της διακοπής τους, της παράλειψής τους στο μέλλον και της επιβολής διοικητικών προστίμων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, μέτρα τα οποία μέχρι την εισαγωγή του Κανονισμού 1/2003, και υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος Κανονισμού 17/62, αποτελούσαν τους κύριους μοχλούς εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού¹¹⁶. Παρατηρούμε μία εμφανή τάση επαναφοράς των συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού που έχουν διασαλευθεί εξαιτίας των αντι-ανταγωνιστικών

¹¹⁵ Βλ. σχετικά με την θεωρία αυτή: *E. Wind, Remedies and Sanctions in Article 82 of the EC Treaty*, 8, E.C.L.R. 659 (2005) και *A. Μικρουλέα, «Επικουρικότητα» της Κοινοτικής Δράσης: το Παράδειγμα του Ανταγωνισμού*, 16^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών, «Κοινοτικό Δίκαιο & Εμπορικό Δίκαιο» (2007) σελ. 219

¹¹⁶ Αναλυτικά το παλαιό σύστημα υπό τον Κανονισμό 17/62 παρουσιάζεται στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσης.

πρακτικών, αποκορύφωμα της οποίας αποτελούν η δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων σε περίπτωση επείγοντος προς αποφυγή σοβαρών και μη επανορθώσιμων ζημιών στον ανταγωνισμό¹¹⁷, η ανάληψη δεσμεύσεων από επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε έρευνες των αρχών ανταγωνισμού για διαπίστωση παραβάσεων των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ¹¹⁸, και, τέλος, η έγερση αγωγών αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων των Κρατών-Μελών¹¹⁹. Η τελευταία δυνατότητα υπάρχει επί τη βάση των εθνικών δικαίων των κρατών μελών, καθώς τα εθνικά δικαστήρια συμμετέχουν στο δίκτυο μόνο επί τη βάση του εθνικού δικαίου κάθε κράτους μέλους, στο οποίο ανήκουν.

Δεν αποκλείεται όμως, δεδομένης της διεύρυνσης των μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που πραγματοποιείται με τον Κανονισμό 1/2003, εάν δεν υπάρξει ρητή κατανομή αρμοδιοτήτων και ρητός διαχωρισμός των ρόλων μέσα στο δίκτυο, να υπάρξουν φαινόμενα σύγκρουσης αρμοδιοτήτων ή ακόμη και να παρουσιαστεί φαινόμενο επιβολής αντικρουόμενων μέσων αποκατάστασης για την ίδια παράβαση.

Η ήδη δυσχερής αυτή εικόνα είναι δυνατόν να περιπλακεί ακόμη περισσότερο λαμβανομένης υπόψιν της γενικής αρχής ότι κανείς δεν μπορεί να αποζημιώνεται από πολλές πηγές και ότι υπάρχει σαφής διαχωρισμός της ευθύνης μεταξύ Κοινότητας και κράτους μέλους στο ζήτημα της αποκατάστασης των ζημιών¹²⁰. Βάσει όλων των ανωτέρω, προκύπτει εύλογα το αίτημα για ισόρροπη κατανομή των υποθέσεων παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού ανάμεσα, από τη μία πλευρά, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού, και, από την άλλη, ανάμεσα στα εθνικά δικαστήρια τα οποία κρίνουν επί αγωγών αποζημίωσης δυνάμει των δυνατοτήτων που τους δίνονται βάσει του νέου Κανονισμού.

B. Μέσα αποκατάστασης βάσει των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ: οι διαφοροποιήσεις του νέου συστήματος

B.1. Ως προς το άρθρο 81

Πριν τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού 1/2003, τα μέσα αποκατάστασης περιλάμβαναν, σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του άρθρου 81, την ακυρότητα των συμβατικών ρητρών που είχαν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, τη διακοπή της προσβολής του

¹¹⁷ Βλ. Άρθρο 8 παράγραφος 1 του Κανονισμού 1/2003

¹¹⁸ Βλ. Άρθρο 9 του Κανονισμού

¹¹⁹ Βλ. Σημείο 7 του Προοιμίου του Κανονισμού

¹²⁰ Βλ. άρθρο 288 παρ. 3, αλλά και Παν. Κανελλόπουλος, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003

ανταγωνισμού και την παράλειψη της στο μέλλον, καθώς και την επιβολή προστίμων και περιοδικών καταβολών στις εμπλεκόμενες στην παράβαση επιχειρήσεις.

Πλέον, βάσει του άρθρου 23 παρ. 1 του Κανονισμού προβλέπονται πρόστιμα για διαδικαστικές παραβάσεις¹²¹ και βάσει του άρθρου 23 παρ. 2 για ουσιαστικές παραβάσεις¹²². Παρά το γεγονός ότι ο Κανονισμός θέτει ανώτατα όρια για τα πρόστιμα που είναι δυνατόν να επιβληθούν¹²³, η επιμέτρηση των τελευταίων εξαρτάται από την αξιολόγηση των γενικών παραμέτρων βαρύτητας και διάρκειας κάθε παράβασης, έχει δε καταστεί περισσότερο προβλέψιμη δυνάμει της σχετικής Ανακοίνωσης σχετικά με τη Μέθοδο Επιμέτρησης των Προστίμων¹²⁴, όμως και πάλι η Επιτροπή απολαμβάνει ευρείας διακριτικής ευχέρειας στο ζήτημα αυτό.

Η διακριτική αυτή ευχέρεια ισχύει ιδίως για τα ανώτατα όρια διάρκειας που ακολουθεί και πάλι η ταξινόμηση των παραβάσεων ανάλογα με την διάρκειά τους. Επίσης, για την κάθε κατηγορία παραβάσεων κατά βαρύτητα προβλέπονται ανώτατα όρια ποσών προστίμου. Τέλος, γενικά λαμβάνονται υπόψη αστάθμητοι παράγοντες, όπως είναι οι επικρατούσες κάθε φορά οικονομικές συνθήκες σε κάθε σχετική αγορά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των υπόχρεων επιχειρήσεων. Η αβεβαιότητα που πιθανόν να δημιουργείται αναφορικά με τον τρόπο ενάσκησης της διακριτικής ευχέρειας αίρεται, λαμβανομένου υπόψιν του γεγονότος ότι κατά την επιμέτρηση του προστίμου λαμβάνονται πάντοτε υπόψιν η διάρκεια, η τυχόν συμμετοχή σε καρτέλ και το αποκομιζόμενο εξ αυτής όφελος, η συμμετοχή της επιχείρησης στην διερεύνηση της υπόθεσης (κανόνας «επιείκειας») καθώς και εάν τυχόν είναι υπότροπος.

Το αρνητικό ενδεχόμενο επιβολής διαφορετικών και εν πολλοίς αλληλοκαλυπτόμενων προστίμων από διαφορετικές Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού σαφέστατα διασαλεύει την αποτρεπτική και αποκαταστατική λειτουργία που αυτή είναι ταγμένη να επιτελέσει. Όμως, η εφαρμογή της αρχής της χρονικής προτεραιότητας, βάσει της οποίας η εθνική αρχή ανταγωνισμού που επελήφθη πρώτη της υποθέσεως καθίσταται αρμόδια να αποφανθεί επ' αυτής αρχικά, μπορεί να οδηγήσει στην αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Σε περίπτωση δε που η υπόθεση έχει διασυνοριακό χαρακτήρα και φτάσει κατόπιν σχετικής

¹²¹ Διαδικαστικές παραβάσεις αποτελούν η παροχή ανακριβών ή παραπλανητικών πληροφοριών προς την Επιτροπή και η παράλειψη συμμόρφωσης σε έρευνες της Επιτροπής.

¹²² Ουσιαστικές παραβάσεις αποτελούν η σύναψη συμβάσεων ή υιοθέτηση μονομερών πρακτικών που αντίκεινται στα άρθρα 81 και 82, η παράλειψη συμμόρφωσης με απόφαση που διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα ή με όρους των αναλαμβανόμενων από τις επιχειρήσεις δεσμεύσεων.

¹²³ Βλ. Άρθρο 23 παράγραφος 2, σημείο 3 (ανώτατο όριο 1% του ετήσιου κύκλου εργασιών της υπόχρεης επιχείρησης για διαδικαστικές παραβάσεις, 10% του ετήσιου κύκλου εργασιών για τις ουσιαστικές παραβάσεις, και 5% του μέσου ημερήσιου κύκλου εργασιών για τις περιοδικές καταβολές)

¹²⁴ Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τη Μέθοδο Επιμέτρησης των Προστίμων σύμφωνα με το άρθρο 23(2) του Κανονισμού 1/2003, ΕΕ 1998 C 9/3. Βλ. σχετικά και *A. Jones, B. Sufin, EC Competition Law: Texts, Cases, Materials* (2nd ed) (2005), σελ. 1130 επ.

καταγγελίας και ενώπιον έτερης εθνικής αρχής ανταγωνισμού, οι σχετικές διαδικασίες είναι δυνατόν να ανασταλούν μέχρις τελικής εκδόσεως της πρώτης αποφάσεως. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να αποφευχθούν φαινόμενα έκδοσης διαφορετικών και πιθανόν αντιφατικών αποφάσεων επί των ίδιων υποθέσεων.

Τέλος, από την πλευρά των καταγγελλόντων την παράβαση του άρθρου 81, η επιλογή της Εθνικής Αρχής ενώπιον της οποίας θα αχθεί η υπόθεση ενδεχομένως να είναι καρπός «άγρας δικαιοδοσίας» (ή όπως ονομάζεται “forum shopping”), με κριτήριο την βαρύτητα και αποτελεσματικότητα των μέσων αποκατάστασης που προβλέπει η νομοθεσία της σχετικής δικαιοδοσίας του Κράτους-Μέλους, αλλά και την στάση που έχει τηρήσει η αρχή για την αντιμετώπιση παρόμοιων παραβάσεων¹²⁵.

B.2. Ως προς το άρθρο 82

Οι προβληματισμοί που εκτέθηκαν ανωτέρω σε σχέση με το άρθρο 81, ισχύουν κατ’ αναλογία και όσον αφορά στις παραβάσεις του άρθρου 82. Η ακυρότητα όμως που απαντάται στο άρθρο 81 τυγχάνει εφαρμογής στο άρθρο 82 μόνο στην έκταση που η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης προκύπτει από συμβατικό όρο¹²⁶. Βέβαια, ο Κανονισμός αναγνωρίζει στην Επιτροπή την εξουσία να επιβάλει «δομικά» μέτρα αποκατάστασης («structural remedies measures», παραδείγματος χάρη πώληση τμημάτων επιχειρήσεων), σε περίπτωση κατά την οποία δεν υφίστανται εξίσου αποτελεσματικά μέτρα που επιτάσσουν συγκεκριμένη συμπεριφορά στις παραβιάζουσες επιχειρήσεις («behavioral remedies»), ή εάν τα εν λόγω μέτρα είναι υπέρμετρα επαχθή για αυτές.

Παρόμοια ευχέρεια δεν προβλέπεται για τις εθνικές αρχές, και τούτο μπορούμε να πούμε ότι περιορίζει τη λήψη από αυτές αντίθετων αποφάσεων με προεκτάσεις στη δομή της αγοράς. Και πάλι όμως, η ίδια η φύση της αποκατάστασης των παραβάσεων του άρθρου 82 (που συχνά προσλαμβάνει τη μορφή της επιβολής συγκεκριμένης θετικής συμπεριφοράς στη δεσπόζουσα επιχείρηση, μάλλον παρά την παράλειψη ορισμένων ενεργειών)¹²⁷, καθιστά το ενδεχόμενο διαφοροποίησης των επιλεγόμενων αποκαταστατικών μέσων από τις εθνικές αρχές περισσότερο πιθανή.

¹²⁵ Για το “forum shopping” υπάρχει εκτενέστατη συζήτηση στην βιβλιογραφία, η οποία δεν μπορεί να αποτυπωθεί στην παρούσα εργασία. Το πρόβλημα θεωρείται μείζον και υπαρκτό και η Επιτροπή καλείται να βρει την λύση που αρμόζει βάσει των αρχών του κοινοτικού δικαίου.

¹²⁶

¹²⁷ Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Microsoft* η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε, μεταξύ άλλων, στην εμπλεκόμενη σε παράβαση του άρθρου 82 επιχείρηση, την υποχρέωση να πωλεί το λειτουργικό της σύστημα Windows, χωρίς όμως να δίνει (ενσωματωμένη στο σύστημα) πρόσβαση στο Windows Media Player. Είναι προφανές ότι το ίδιο το περιεχόμενο, αλλά και η διάρκεια της υποχρέωσης θα ήταν δυνατόν να έχει διαμορφωθεί με αποκλίνοντα τρόπο, αν της υπόθεσης αυτής επιλαμβάνονταν περισσότερες της μίας εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Βλ. απόφαση Επιτροπής COMP/C-3/37, 792 (24 Μαρτίου 2004). Βλ. σχετικά και *Wind*, ό.π. σελ. 662 και *Jones, Sufrin*, ό.π., σελ. 841 επ. (σχετικά με τα μέσα αποκατάστασης στρεβλώσεων που προκύπτουν από καταχρήσεις συλλογικής δεσπόζουσας

Γ. Ασφαλιστικά Μέτρα και Ανάλυση Δεσμεύσεων

Γ1. Σε αντίθεση με τον προϊσχύσαντα Κανονισμό 17/62¹²⁸, ο Κανονισμός 1/2003 προβλέπει ρητά την εξουσία της Επιτροπής, αλλά και των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού να υιοθετούν προσωρινά μέτρα¹²⁹ τα οποία αποκαθιστούν τις ανταγωνιστικές συνθήκες όσο εκκρεμεί η έκδοση απόφασης, η οποία θα κρίνει επί της ουσίας και θα διατάσσει την επιβολή οριστικών μέσων ρύθμισης της κατάστασης που προκλήθηκε από παράβαση των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης. Σε αντίθεση δε με την Επιτροπή, η οποία διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα μόνο αυτεπαγγέλτως σύμφωνα με τον Κανονισμό, οι εθνικές αρχές δύνανται επιπρόσθετα, ανάλογα με τα ισχύοντα στη νομοθεσία κάθε Κράτους-Μέλους, να χρησιμοποιήσουν το προσωρινό αυτό αποκαταστατικό μέσο ακόμη και μετά από αίτηση τρίτων (παραδείγματος χάρη, ανταγωνιστών, προμηθευτών ή πελατών των εμπλεκόμενων στην παράβαση επιχειρήσεων)¹³⁰.

Βάσει του Κανονισμού, θα πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις ουσιαστικού δικαίου προκειμένου η Επιτροπή να διατάξει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Συγκεκριμένα, πρώτον θα πρέπει να υφίσταται κάποια εκ πρώτης όψεως (“prima facie”) παράβαση των άρθρων 81 ή 82 της Συνθήκης, και δεύτερον θα πρέπει να πρόκειται για μία επείγουσα περίπτωση, της οποίας η ρύθμιση είναι επιβεβλημένη προκειμένου να αποφευχθεί σοβαρή βλάβη στον ανταγωνισμό, η οποία εκ των υστέρων δεν είναι δυνατόν να επανορθωθεί. Η απόδειξη πλήρωσης και των δύο αυτών προϋποθέσεων βαρύνει την Επιτροπή, η οποία και επικαλείται την εν λόγω εκ πρώτης όψεως παράβαση¹³¹. Όσον δε αφορά στη συνδρομή των δύο προαναφερθέντων κριτηρίων, αρκεί η πιθανολόγηση παραβατικής συμπεριφοράς, και ο κίνδυνος επέλευσης σοβαρής και ανεπανόρθωτης βλάβης στον ανταγωνισμό, για να θεωρηθεί ότι συντρέχουν¹³².

θέσης, που περιλαμβάνουν δομικά μέτρα, με σκοπό την αποτροπή ενδυνάμωσης της θέσης μίας ή περισσότερες επιχειρήσεις ολιγοπωλιακής αγοράς αλλά και τη διεξαγωγή ερευνών κατ' άρθρο 12 παράγραφος 1 του Κανονισμού).

¹²⁸ Ακόμη και υπό το καθεστώς του 17/62, το ΔΕΚ είχε αποφανθεί όμως ότι η λήψη ασφαλιστικών μέτρων είναι επιβεβλημένη, άλλως η οριστική απόφαση είναι δυνατόν να καταστεί άνευ αποτελέσματος, ιδίως όταν εκδοθεί σε χρόνο στον οποίον οι ζημίες που προήλθαν από την παράβαση και η διασάλευση του ανταγωνισμού δεν είναι πλέον δυνατόν να αποκατασταθούν. Βλ. υπόθεση Camera Care Ltd κ. Επιτροπής, [1980] E.C.R. 119, σκέψη 18

¹²⁹ Η εξουσία αυτή απονέμεται στην Επιτροπή από την πρώτη παράγραφο του άρθρου 8, και στις εθνικές αρχές από το άρθρο 5 του Κανονισμού.

¹³⁰ Βλ. A. Nordsjö, Regulation 1/2003: Power of the Commission to Adopt Interim Measures, 6 E.C.L.R. 299, 300, 301 (2006) (ιδιαίτερα όσον αφορά τη συνδρομή των προϋποθέσεων της “fumus boni juris” και της “periculum in mora”), Braakman, The Application of Modernised Rules Implementing Articles 81 and 82 EC Treaty in Injunction Proceedings: Problems and Possible Solutions (Fordham Corporate Law Institute 2000), σελ. 171 και Edurne Navarro Varona/ Henar Gonzalez Durantes, Interim Measures in Competition Cases Before the European Commission and Courts, 10 E.C.L.R. 512 (2002).

¹³¹ Σύμφωνα με το γενικό κανόνα του άρθρου 2 του Κανονισμού

Σε επίπεδο όμως Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού, η καταφατική σύγκρουση αρμοδιοτήτων ενδεχομένως να σημάνει στην πράξη έκδοση περισσότερων αλληλοσυγκρουόμενων αποφάσεων περί λήψης ασφαλιστικών μέτρων, ή και οριστικών αποφάσεων, ιδίως όταν πρόκειται για αρχές οι οποίες διαθέτουν την αναγκαία υποδομή, διευκολύνσεις και εμπειρία που τους επιτρέπουν να επιστεύσουν τη λήψη οριστικών αποφάσεων, σε αντίθεση με άλλες, οι οποίες, λόγω ακριβώς της έλλειψης των ως άνω πλεονεκτημάτων, βραχυπρόθεσμα είναι δυνατόν να αρκестούν στην απλή λήψη ασφαλιστικών μέτρων.

Δεδομένου μάλιστα ότι κάθε εθνική αρχή ακολουθεί τους κανόνες εσωτερικού δικαίου της οικείας δικαιοδοσίας, δεν αποκλείονται διαφορές σε σχέση με την ταυτότητα των προσώπων που νομιμοποιούνται να αιτηθούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, την κατανομή του βάρους απόδειξης, την πλήρωση των ουσιαστικών προϋποθέσεων¹³³, την επιλογή των κατάλληλων μέτρων για την προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης (ιδίως δε σε δικαιοδοσίες στις οποίες το περιεχόμενο των μέτρων δεν είναι δυνατόν να αποτελεί και ικανοποίηση του ίδιου του ασφαλιζομένου δικαιώματος, και σε υποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 82, οπότε και οι επιβαλλόμενες θετικές υποχρεώσεις ενδεχομένως να ποικίλουν σημαντικά¹³⁴), αλλά και το χρονικό διάστημα ισχύος των μέτρων αυτών.

Οι διαφορές αυτές είναι πολύ πιθανό να οδηγήσουν μία αρχή ανταγωνισμού στην λήψη ασφαλιστικών και μία άλλη στην απόρριψη της σχετικής αίτησης, ώστε η λειτουργία μιας και μόνης επιχείρησης και η προάσπιση των συμφερόντων τρίτων να κατακερματίζεται ανά Κράτος-Μέλος. Εξίσου πολύ πιθανή είναι και η λήψη μέτρων με διαφορετικό περιεχόμενο, ώστε να δημιουργείται αβεβαιότητα όσον αφορά στην συμπεριφορά που η επιχείρηση στην οποία επιβάλλονται τα μέτρα πρέπει να ακολουθήσει, ιδίως στις διασυνοριακές της συναλλαγές.

Γ2. Μία δεύτερη καινοτομία που εισήγαγε ο Κανονισμός 1/2003 στο ζήτημα των μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού συνεπεία αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών είναι η ανάληψη δεσμεύσεων από επιχειρήσεις, με αντάλλαγμα την παύση των ερευνών της Επιτροπής για τον εντοπισμό ενδεχόμενων

¹³² Ανεπανάρθωτη βλάβη στον ανταγωνισμό δεν επέρχεται μόνο με την περιέλευση τρίτης επιχείρησης σε ιδιαίτερα δυσμενή οικονομική κατάσταση, και διακινδύνευση της ίδιας της τής υπόστασης, αλλά και με την απώλεια σοβαρών υλικών ή άυλων στοιχείων (παραδείγματος χάρη, της επιχειρηματικής φήμης) ή ανθρώπινων πόρων (παραδείγματος χάρη, κεντρικής σημασίας υπαλλήλων ή στελεχών) της, τα οποία δεν είναι δυνατόν να ανακτηθούν κατά το χρόνο έκδοσης της οριστικής απόφασης της Επιτροπής. Βλ. *Nordsjo*, ό.π., σελ. 302

¹³³ Κυρίως τον βαθμό απαιτούμενης βεβαιότητας ή πιθανολόγησης όσον αφορά την ύπαρξη παράβασης και τον βαθμό διακινδύνευσης των συμφερόντων του ανταγωνισμού, ανάλογα με την περίπτωση που ενδεχομένως συνίστανται σε ζημία αποτιμητή σε χρήμα ή όχι

¹³⁴ Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της Επιτροπής BBI/ Boosey & Hawkes, EEEE 1987 L 286/36

παραβάσεων της νομοθεσίας ανταγωνισμού¹³⁵. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, ακόμη και μετά την ανάληψη δεσμεύσεων, η Επιτροπή δεν αποφαίνεται σχετικά με την ύπαρξη παράβασης του άρθρου 81 ή του άρθρου 82, άρα διατηρεί την ευχέρεια να επανέλθει με νέα έρευνά της για την ίδια υπόθεση σε μεταγενέστερο στάδιο (όταν, για παράδειγμα προκύψουν νέα στοιχεία που δικαιολογούν την συναγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με την ύπαρξη αντίθετης με τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς), και να διατάξει αποκαταστατικά μέσα τα οποία θα επιλέξει αυτή αποκλειστικά, με εξαίρεση την επιβολή προστίμων για το διάστημα που προηγείται της ανάληψης των εν λόγω δεσμεύσεων. Οι δεσμεύσεις λοιπόν αποτελούν ένα μέτρο που αποσκοπεί στην διασφάλιση των συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού, χωρίς όμως να προδιαγράφεται η στάση των αρχών για το μέλλον.

Σε επίπεδο όμως Εθνικών Αρχών, οι οποίες επίσης έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν δεσμεύσεις από επιχειρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού ισχύουν τα εξής: αν περισσότερες από μία ασκήσουν τη δυνατότητα αυτή¹³⁶, δεν αποκλείεται η διαμόρφωση του περιεχομένου των δεσμεύσεων κατά διαφορετικό από κάθε μία τρόπο, ώστε να δημιουργείται ανάμεσα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αβεβαιότητα όσον αφορά τα όρια της επιτρεπτής και της απαγορευμένης συμπεριφοράς, ιδίως όσον αφορά συναλλαγές με διασυννοριακό χαρακτήρα. Εκτιμάται δε ότι αβεβαιότητα αυτή συχνά θα υφίσταται ακόμη και μετά την αποδοχή δεσμεύσεων από όλες τις εν δυνάμει αρμόδιες αρχές, δεδομένου ότι, ανά πάσα στιγμή, η στάση τους είναι δυνατόν να τροποποιηθεί, με την έκδοση οριστικής απόφασης, ή την επιβολή νέων αποκαταστατικών μέσων. Τέλος, την εικόνα και πάλι είναι δυνατόν να περιπλέξει η επιδίωξη αιτημάτων αποζημιώσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, που είναι δυνατή ακόμη και μετά την αποδοχή των δεσμεύσεων από την αρχή ανταγωνισμού της ίδιας δικαιοδοσίας¹³⁷.

Γ3. Εκτός από την πρόβλεψη αποκεντρωμένης εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού από τις εθνικές αρχές, ο Κανονισμός 1/2003 θεσμοθετεί επίσης (στο

¹³⁵ Βλ. σχετικά *M. Sousa Ferro*, *Committing to Commitment Decisions—Unanswered Questions on Article 9 Decisions*, 8 E.C.L.R. 451 (2005), *J. Temple Lang*, *Commitment Decisions Under Regulation 1/2003—Legal Aspects of a New Kind of Competition Decision*, 8 E.C.L.R. 347 (2003) και *D. G. Goyder*, *EC Competition Law* (4th ed, 2003), σελ. 551

¹³⁶ Ας σημειωθεί πάντως πως η εθνική νομοθεσία επτά Κρατών-Μελών (Ουγγαρίας, Λετονίας, Λιθουανίας, Εσθονίας, Μάλτας, Ολλανδίας και Πορτογαλίας) δεν προβλέπει τη δυνατότητα αποδοχής δεσμεύσεων κατά το πρότυπο του Κανονισμού.

¹³⁷ Πάντως, οι εθνικές αρχές δεν έχουν την εξουσία να θέσουν σε εφαρμογή τους δεσμευτικούς όρους που αποδέχθηκε η Επιτροπή, ούτε και να εκκινήσουν δικές τους έρευνες επί της σχετικής υπόθεσης, καθώς έτσι οι δεσμευόμενες επιχειρήσεις δεν θα είχαν ικανό κίνητρο για να αποδεχθούν τις εν λόγω δεσμεύσεις, με την προοπτική μεταγενέστερης επιβολής τοπικών αποκαταστατικών μέσων από τις εν λόγω αρχές. Βλ. *Sousa Ferro*, *ό.π.*, σελ. 453-456. Το τελευταίο αυτό ζήτημα είναι αμφισβητούμενο, καθώς επιχειρήματα υπέρ της εν λόγω δυνατότητας των εθνικών αρχών είναι δυνατόν να αντληθούν από τα σημεία 13 και 22 του Προοιμίου του Κανονισμού 1/2003, και κατά της δυνατότητας από τα άρθρα 11 παράγραφοι 3, 4 και 6, 13 παράγραφος 2 και 16 του Κανονισμού.

άρθρο 15) τη δυνατότητα (παράλληλης) εφαρμογής τους και από τα εθνικά δικαστήρια των Κρατών-Μελών¹³⁸. Σε αντίθεση με τα διοικητικά πρόστιμα τα οποία επιβάλλουν οι αρχές ανταγωνισμού, και έχουν κατά βάση αποτρεπτική λειτουργία («deterrent principle»), οι αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εξυπηρετούν κυρίως λειτουργία αποκατάστασης των ζημιών που υπέστησαν τρίτα πρόσωπα ή μέρη εξαιτίας της αντιανταγωνιστικής συμπεριφοράς («compensatory principle»), και επικουρικά μόνο αποτρεπτική αποστολή, εκτός των περιπτώσεων στις οποίες μίας υπόθεσης δεν έχει επιληφθεί ήδη αρχή ανταγωνισμού, οπότε και η επιδίκαση αποζημίωσης θα διαπνέεται και από τις δύο αυτές σκοπιμότητες.

Ειδικότερα, τα νομικά ζητήματα (δικονομικά και ουσιαστικά), τα οποία ανακύπτουν σε εθνικό επίπεδο κατά την έγερση αγωγών αποζημίωσης για παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού και χρήζουν διευκρίσεως συνοψίζονται στα εξής¹³⁹:

(i) το ζήτημα ενεργητικής νομιμοποίησης και οριοθέτησης του κύκλου των προσώπων τα οποία μπορούν να εγείρουν αγωγές αποζημίωσης, και κυρίως τρίτων μερών τα οποία ζημιώνονται άμεσα ή έμμεσα από την παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού¹⁴⁰. Σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα προσώπου να εγείρει αγωγή αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου είναι τελείως ξεχωριστό ζήτημα από την δυνατότητα προσφυγής του ενώπιον των Κοινοτικών Δικαστηρίων. Τα εθνικά δικαστήρια διέπονται και κυβερνώνται μόνο από τους νόμους κάθε κράτους μέλους και σε καμία περίπτωση, ως προελέχθη, δεν είναι δυνατόν να διεκδικηθεί αποζημίωση παράλληλα σε εθνικά δικαστήρια διαφορετικών κρατών μελών ή σε δικαστήρια κράτους μέλους παράλληλα με τα ευρωπαϊκά.

¹³⁸ Το άμεσο αποτέλεσμα των άρθρων 81 και 82 και το δικαίωμα επίκλησής τους από ιδιώτες είχε ήδη επιβεβαιωθεί και από το ΔΕΚ στην απόφασή του *Crehan*, C-453/99, *Courage* κ. *Crehan*, [2001] E.C.R. I-6297, σκέψεις 26 και 27. Η επίκληση των κανόνων του Κοινοτικού Δικαίου κατά των Κρατών-Μελών είχε ήδη θιγεί στην απόφαση του ΔΕΚ *Francovich*, αποφάσεις 6 & 9/90, *Francovich* κ. Ιταλικής Δημοκρατίας, [1991] E.C.R. I-5357. Βλ. σχετικά και την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής, *Commission Green Paper: Damages Actions for Breach of EC Antitrust Rules*, SEC (2005) 672 τελικό, *C. Diemer*, *The Green Paper on Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules*, 6 E.C.L.R. 309, 310 (2006) (ιδιαίτερα όσον αφορά την «ιδιωτική» εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού έναντι της εφαρμογής τους από τις εκάστοτε αρμόδιες αρχές ανταγωνισμού), *J. Pheasant*, *Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules: the European Commission's Green Paper*, 7 E.C.L.R. 365 (2006), *Wils*, *Should Private Antitrust Enforcement Be Encouraged in Europe?*, 26 *WORLD COMP.* 483 (2003), και *Jones*, *Sufrin*, ό.π. σελ. 1204 επ.

¹³⁹ Παρά τη διαφορά των εθνικών ουσιαστικών και δικονομικών κανόνων, η εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου από τα δικαστήρια κάθε Κράτους-Μέλους θα πρέπει να ακολουθεί τις αρχές του «ισοδυνάμου» (“equivalence”/“non-discrimination”) και της «αποτελεσματικότητας» (“effectiveness”). Βλ. σχετικά απόφαση ΔΕΚ 33/76, *Rewe-Zentral Finanz eG* και *Rewe-Zentral AG* κ. *Landswirtschaftskammer für das Saarland*, [1976] E.C.R. 1989. Τις ίδιες αρχές επιβεβαιώνει και η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη Συνεργασία της Επιτροπής και των Δικαστηρίων των Κρατών-Μελών της ΕΕ στην Εφαρμογή των Άρθρων 81 και 82 ΕΚ, ΕΕΕΕ 2004 C 101/54

¹⁴⁰ Παραδείγματος χάρη, μέρη τα οποία είχαν συμβληθεί άμεσα με την παραβαίνουσα επιχείρηση και μέρη τα οποία υπέστησαν ζημία ανανακλαστικά εξαιτίας ακριβώς της παράνομης συμπεριφοράς τους.

(iii) το ζήτημα της κατανομής του βάρους απόδειξης ανάμεσα στους διαδίκους όσον αφορά τη στοιχειοθέτηση της παράνομης συμπεριφοράς (ιδίως όταν της υπόθεσης δεν έχει επιληφθεί η Επιτροπή ή εθνική αρχή ανταγωνισμού), αλλά και όσον αφορά το ύψος της ζημίας που υπέστη το τρίτο μέρος¹⁴¹

(iv) το ζήτημα της πρόσβασης σε αποδεικτικά μέσα, κυρίως όταν της υπόθεσης δεν έχουν επιληφθεί οι αρμόδιες αρχές ανταγωνισμού, οπότε και οι αιτών διάδικος είναι δυνατόν να συναντήσει ανυπέρβλητες δυσκολίες σε σχέση με την απόδειξη της παράβασης η οποία με τη σειρά της οδήγησε στη ζημία του¹⁴²

(v) το ζήτημα του υπολογισμού του μεγέθους των ζημιών, των οποίων επιδιώκεται η αποκατάσταση, της προϋπόθεσης της υπαιτιότητας της επιχείρησης που φέρεται ως παραβιάζουσα τα άρθρα 81 ή 82, αλλά και της θεμελίωσης της αιτιώδους συνάφειας ανάμεσα στην αντανταγωνιστική συμπεριφορά και τη ζημία, την οποία επικαλείται ο αιτών διάδικος.

Η έναρξη πολλαπλών διαδικασιών κατά της ίδιας επιχείρησης και για την ίδια παράβαση επομένως είναι δυνατόν να αποκλειστεί, καθώς ο καθορισμός της κατάλληλης δικαιοδοσίας μπορεί να προσδιοριστεί με βάση την αρχή της χρονικής προτεραιότητας. Εξάλλου, η συμφωνία ή η συναλλαγή που έγιναν με βάση εθνικό δίκαιο υπάγονται στην σχετική δικαιοδοσία των εκεί δικαστηρίων. Επίσης, τα εθνικά δικαστήρια, κατά το άρθρο 15 του Κανονισμού, έχουν τη δυνατότητα, για την εκδίκαση υπόθεσης αποζημίωσης, να ζητήσουν πληροφορίες και γνωμοδοτήσεις από τις αρχές ανταγωνισμού, καθώς δεν υφίσταται σχετική δέσμευση του δικαστή να προβεί υποχρεωτικά στην ενέργεια αυτή, ή ακόμη και να ακολουθήσει τις γνωμοδοτήσεις. Σε κάθε περίπτωση, τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι υποχρεωμένα να ενημερώνουν τις αρχές ανταγωνισμού σχετικά με τις εκκρεμείς υποθέσεις αποζημιώσεων προς τις εθνικές αρχές ή και προς την Επιτροπή.

¹⁴¹ Σύμφωνα με την απόφαση *Crehan*, ό.π., κάθε ζημιωθέν μέρος νομιμοποιείται στην αποκατάσταση της ζημίας του. Βλ. και *Pheasant*, ό.π., σελ. 369, 370. Συναφής είναι και ο προβληματισμός σχετικά με την αποδοχή ή όχι της ένστασης συνυπολογισμού του κέρδους το οποίο ο αιτών διάδικος αποκόμισε λόγω της μετακύλισης του κόστους (με τη μορφή συνήθως υψηλότερων τιμών για αγαθά και υπηρεσίες τα οποία πωλεί προς τρίτους). Παρά τον προφανή κίνδυνο διόγκωσης των αποζημιώσεων τις οποίες τυχόν θα κληθεί να καταβάλει η παραβαίνουσα επιχείρηση προς τρίτα μέρη, η Επιτροπή μάλλον προσανατολίζεται προς την κατεύθυνση μη αποδοχής της ένστασης συνυπολογισμού ζημίας και κέρδους, καθώς το ενδεχόμενο προβολής της θα αποθαρρύνει από την προβολή αιτημάτων αποζημίωσης τους άμεσα με την επιχείρηση συναλλασσόμενους, οι οποίοι κατά τεκμήριο έχουν και το ισχυρότερο κίνητρο προσφυγής στα εθνικά δικαστήρια.

¹⁴² Βλ. *Pheasant*, ό.π., σελ. 368

Δ. Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και Εθνικά Δικαστήρια: απουσία δεσμευτικού πλαισίου κατανομής αρμοδιοτήτων

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι καινοτομίες που επιφέρει ο Κανονισμός 1/2003 πρόκειται να οδηγήσουν σε αποτελεσματικότερη εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της ΣΕΚ, αλλά και να δημιουργήσουν νομικές προκλήσεις. Από τη μία πλευρά, η αποκεντρωμένη διαχείριση των υποθέσεων παράβασης των εν λόγω άρθρων θα επιτρέψει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εστιάσει το κέντρο βάρους της σε παραβάσεις οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Κοινότητα, είτε από πλευράς βεληνεκούς των παραβάσεων, είτε από πλευράς δυσεπίλυτων νομικών και οικονομικών ζητημάτων με τα οποία είναι συνυφασμένες, και στα οποία πρέπει να δοθεί απάντηση. Η πρόβλεψη νέων μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων που προκύπτουν από τις παραβάσεις θα δώσει επίσης την ευκαιρία στα εμπλεκόμενα μέρη να διευθετήσουν τις υποθέσεις τους με τρόπο ταχύ και αποτελεσματικό.

Επίσης, ο ανταγωνισμός και τα τρίτα θιγόμενα μέρη θα προστατεύονται πλέον δυνάμει βραχυπρόθεσμων μέτρων, μέχρι την έκδοση αποφάσεων που κρίνουν οριστικά επί εκκρεμών υποθέσεων. Τέλος, η ευχέρεια ανάπτυξης πρωτοβουλιών «ιδιωτικής» εφαρμογής των κανόνων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων θα αποσυμφορήσει τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και την Επιτροπή από το φόρτο εργασίας τους, καθιστώντας παράλληλα δυνατή την κάλυψη των ζημιών που τρίτοι υπέστησαν από αντι-ανταγωνιστικές παραβάσεις, και συνδράμοντας στην πλήρωση του αιτήματος της διανεμητικής δικαιοσύνης.

Όμως η υλοποίηση στην πράξη των καινοτομιών αυτών συναντά ήδη και θα εξακολουθήσει να συναντά εμπόδια από την έλλειψη ρητά δεσμευτικών κανόνων κατανομής αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και αρμοδιότητας ανάμεσα στα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών. Χωρίς τους κανόνες αυτούς, η λήψη παράλληλων μέτρων ή/και η επιδίκαση παράλληλων αποζημιώσεων προκειμένου για τις ίδιες παραβάσεις με διασυννοριακή διάσταση είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε αντιφατικές αποφάσεις των εθνικών αρχών που επιτάσσουν αποκλίνοντα ή αλληλοσυγκρουόμενα μέσα αποκατάστασης των στρεβλώσεων, ή ακόμη και σε αδικαιολόγητο πλουτισμό των εναγόντων στα εθνικά δικαστήρια, αλλά και κατασπατάληση των πόρων των αρχών.

Σε αντίθεση με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, όπου προβλέπεται ρητά από το Κοινοτικό Δίκαιο σαφής διαχωρισμός αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Επιτροπή και τις εθνικές αρχές, παρόμοια κατανομή δεν προβλέπεται κατά την εφαρμογή των

άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ¹⁴³. Με εξαίρεση τον κανόνα της χρονικής προτεραιότητας ανάληψης υπόθεσης από την Επιτροπή, που με τη σειρά της απαλλάσσει τις εθνικές αρχές από την ευθύνη εξέτασής της¹⁴⁴, προνομιακή κατανομή κατά χρονική προτεραιότητα ανάμεσα στις εθνικές αρχές δεν υπάρχει, πόσο μάλλον ανάμεσα στις αρχές αυτές και την Επιτροπή.

Η κατανομή δεν ακολουθεί επίσης ούτε γεωγραφικά κριτήρια, όπως θα ανέμενε κανείς, με την έννοια της ανάθεσης σε κάθε εθνική αρχή του τμήματος εκείνου των διασυνοριακών συναλλαγών που έχει επίπτωση στην αγορά του Κράτους-Μέλους στα πλαίσια του οποίου εκτείνονται οι αρμοδιότητές της. Παρά την γενική εφαρμογή της «αρχής των επιπτώσεων» (“effects doctrine”) στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων Κρατών-Μελών, αυτή λειτουργεί αρνητικά, αποκλείοντας από την αρμοδιότητα των αρχών πρακτικές που δεν έχουν επιπτώσεις στην αγορά Κράτους-Μέλους, αλλά φυσικά όχι αυτές που έχουν τοπικές παράλληλα όμως και διασυνοριακές επιπτώσεις. Η δε πρόβλεψη ορισμένων κριτηρίων κατανομής σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη Συνεργασία στα Πλαίσια του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού (ECN)¹⁴⁵ έχει χαρακτήρα μόνο κατευθυντήριων γραμμών, και εμφανώς δεν είναι δεσμευτική κατ’ άρθρο 249 της Συνθήκης.

Η δε παραίτηση που περιλαμβάνεται στο σημείο 18 του Κανονισμού 1/2003 ώστε κάθε υπόθεση να αποτελεί αντικείμενο χειρισμού από μία αρχή ανταγωνισμού δεν συνεπάγεται αναγκαστική υποχρέωση των λοιπών εθνικών αρχών. Πάντως και οι προϋποθέσεις με τις οποίες, σύμφωνα με την Ανακοίνωση, κρίνεται η επιλογή της πλέον αρμόδιας αρχής δεν είναι πανάκεια: οι σοβαρές (άμεσες ή απώτερες) επιπτώσεις στην αγορά Κράτους-Μέλους, η πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία και η δυνατότητα ελέγχου και καταστολής της παράνομης συμπεριφοράς (κατά πάσα πιθανότητα, στο κέντρο διοίκησης της παραβαίνουσας τους κανόνες ανταγωνισμού επιχείρησης) δεν συμπίπτουν απαραίτητα στο ίδιο Κράτος-Μέλος¹⁴⁶. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, σύμφωνα με το σημείο 54 της Ανακοίνωσης, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να αφαιρέσει από την αρμοδιότητα εθνικών αρχών ανταγωνισμού το χειρισμό υπόθεσης¹⁴⁷, όμως τούτο δεν αποτελεί υποχρέωσή της η οποία θα έλυνε

¹⁴³ Βλ. S. Brammer, *Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the Issue of Case Allocation*, 42 C.M.L.REV. 1383 (2005) (έτσι, συγκεντρώσεις «κοινοτικής διάστασης» γνωστοποιούνται αποκλειστικά στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 21, παράγραφοι 1 και 3 του Ευρωπαϊκού Κανονισμού Συγκεντρώσεων-- ECMR).

¹⁴⁴ Άρθρο 11 παράγραφος 6 του Κανονισμού

¹⁴⁵ ΕΕΕΕ 2004 C 101/43

¹⁴⁶ Σημείο 8 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής για τη Συνεργασία στα Πλαίσια του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού, ό.π.

¹⁴⁷ Κυρίως όποτε η Επιτροπή προβλέπει ότι περισσότερες εθνικές αρχές πρόκειται να εκδώσουν αλληλοσυγκρουόμενες αποφάσεις, ή αποφάσεις σε προφανή αντίθεση με το Κοινοτικά προηγούμενα, ή κρίνει ότι ο ρόλος της είναι σημαντικός για την αντιμετώπιση καινοφανών νομικών ζητημάτων ή για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού. Αλλά και σε περίπτωση αδράνειας των

κεντρικά συγκρούσεις προσεγγίσεων ανάμεσα στις εθνικές αρχές ή θα κατένειμε ισόρροπα τις αρμοδιότητες, και σίγουρα προβλέπεται υπό συγκεκριμένες συνθήκες¹⁴⁸.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, ως προελέχθη, υπάρχει διακεκριμένη ευθύνη μεταξύ κρατών μελών και Κοινότητας ως προς το ζήτημα της αποζημίωσης που δύναται να διεκδικήσει ο προσβληθείς από την αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά εξαιτίας της οποίας προσεβλήθη.

εθνικών αρχών, η Επιτροπή θα επέμβει μόνο όπου θεωρήσει ότι συγκεκριμένη υπόθεση παρουσιάζει κοινοτικό ενδιαφέρον. Βλ. *Brammer*, ό.π., σελ. 406

¹⁴⁸Βλ. *Brammer*, ό.π., σελ. 1403, 1409 (σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις τις οποίες είναι δυνατόν να υποστεί επιχείρηση που τέθηκε υπό καθεστώς επιείκειας από την αρχή ενός Κράτους-Μέλους, ενώ άλλη εθνική αρχή διεξάγει στη συνέχεια έρευνα εναντίον της για την ίδια παράβαση).

Αντί Επιλόγου

Αναμφίβολα ο Κανονισμός 1/2003 και το συνολικό «πακέτο εκσυγχρονισμού» του δικαίου του ανταγωνισμού ήρθε σε μία εποχή πολύ κρίσιμη για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μόνο της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού. Η διεύρυνση και το μεγάλωμα της ευρωπαϊκής οικογένειας κατά πολύ καθιστούσε αναγκαία την αποκέντρωση προκειμένου να μπορεί να παρασχεθεί πιο αποτελεσματική προστασία του τελικού αποδέκτη όλων αυτών, που δεν είναι άλλος από τον απλό καταναλωτή.

Αν και δεν έχει παρέλθει ικανός χρόνος από τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού 1/2003 ώστε να διαφανούν στην πράξη οι αδυναμίες του συστήματος κατανομής αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις αρχές ανταγωνισμού και στα εθνικά δικαστήρια, αναμένεται ότι θα υπάρξουν περιπτώσεις στις οποίες θα διαφανεί ότι η σκοπούμενη αποκέντρωση θα οδηγήσει σε αλληλοσυγκρουόμενες αποφάσεις σχετικά με την επιβολή των βέλτιστων μέσων αποκατάστασης των στρεβλώσεων ανταγωνισμού συνεπεία παραβάσεων των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης. Μόνο ένα δεσμευτικό νομικό πλαίσιο θα είναι ικανό να δώσει λύση στο ζήτημα αυτό, να εξασφαλίσει την ισόρροπη και αποτελεσματική εφαρμογή των εν λόγω κανόνων της Κοινοτικής αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, όπως αυτή σκοπείται από τον Κανονισμό, και να διασφαλίσει τη νομική βεβαιότητα των εμπλεκόμενων σε παραβάσεις επιχειρήσεων, αλλά και τρίτων μερών που θίγονται άμεσα ή έμμεσα από τις παραβάσεις αυτές.

Ο Κανονισμός 1/2003 θέσπισε την αρχή των παράλληλων αρμοδιοτήτων της Επιτροπής με αυτή των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού, χωρίς όμως να θέσει δεσμευτικούς κανόνες για το πώς θα γίνει η κατανομή των υποθέσεων μεταξύ τους. Τα κριτήρια κατανομής της Ανακοίνωσης, τα οποία είδαμε αναλυτικά, δίνουν κάποιες κατευθύνσεις για την πιθανή κατανομή των υποθέσεων. Ωστόσο, αρκετά ζητήματα παραμένουν άλυτα. Επιβεβαιώνεται ότι η κατανομή υποθέσεων δεν είναι μια διαφανής και προβλέψιμη διαδικασία. Οι καταγγέλλοντες και οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις αποκλείονται από τις συζητήσεις κατανομής, που παραμένουν εσωτερικές στο Δίκτυο. Επίσης, ούτε η Συμβουλευτική Επιτροπή, ούτε η Επιτροπή μπορούν να αναθέτουν την υπόθεση σε μια συγκεκριμένη Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού στην περίπτωση συγκρούσεων δικαιοδοσίας.

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η ριζική αναδιάρθρωση που επέφερε ο Κανονισμός 1/2003 δεν συνοδεύτηκε και από εναρμόνιση των εθνικών διαδικαστικών κανόνων, των αποδείξεων και των κυρώσεων. Παρόλα αυτά ο Κανονισμός εκκινεί από την αποδοχή ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης απολαμβάνουν ισότιμης μεταχείρισης εντός του Δικτύου. Η διευρυμένη συνεργασία εντός του Δικτύου μπορεί να θέσει

προβλήματα στην αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εταιρειών.

Εντός της διαδικασίας της αποκέντρωσης της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου παρέχουν ένα πλαίσιο στην εθνική διαδικαστική αυτονομία, το οποίο αναμένεται, αν και σε περιορισμένο βαθμό, να μετριάσει την ποικιλία των εθνικών διαδικαστικών κανόνων. Οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου εξάλλου συνθέτουν το υπόστρωμα ενός κοινού αποθέματος των κρατών μελών, ενός συνόλου συμμεριζόμενων αξιών που ανευρίσκονται στους εθνικούς νομικούς πολιτισμούς, το σκληρό πυρήνα ενός ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου, το οποίο τροφοδοτείται από διάφορα ρεύματα σκέψης και από την ίδια την ιστορία των εθνικών κοινωνιών της Γηραιάς Ηπείρου. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να συνδυάζει την ενότητα με την ποικιλομορφία.

Οι εν λόγω γενικές αρχές θα καθορίσουν την εφαρμογή από τα κράτη μέλη των διαδικαστικών κανόνων τους στο πλαίσιο των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, η αποκέντρωση της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου δύναται παραδόξως να θέσει τις βάσεις για την εμφάνιση ενός *ius commune* στο πεδίο των εθνικών διαδικαστικών κανόνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ø Ξενόγλωσση

- Alison Jones, «EC Competition Law: Text, Cases and Materials», Oxford University Press, 2007
- Andreas Nordso, «Regulation 1/2003: power of the commission to adopt interim measures», ECLR 2006, 27(6), 299-308
- Angus Charles-Johnston & Pieter Jan Slot, «An Introduction to Competition Law», Hart Publishing, 2006
- Appeldorn J. F., «Are the proposed changes compatible with art. 81 para. 3 E.C.?», ECLR, issue 9, 2001
- Bellamy Christopher and Child Graham, «Common Market Law of Competition», third edition, London, Sweet and Maxwell, 1987
- Bellamy Christopher and Child Graham, «Common Market Law of Competition», first supplement to the Fourth Edition, General Editor P.M. Roth, Sweet and Maxwell, 2001
- Bourgeois J. H., C. Humpe, «The Commission's draft "new regulation 17"», ECLR, issue 2, 2002
- Brammer, CMLR 2005, 1383, 1415, Idot, Le nouveau systeme communautaire de mise en oeuvre des Art. 81 et 82 CE, CahDE2003, 283, & 82
- Brammer, Concurrent Jurisdiction under Regulation 1/2003 and the issue of case allocation, CMLR 2005, 1383, 1400Budzimski Oliver, «Toward an international governance of transborder mergers? Competition networks and institutions between centralism and decentralism», International Law and Politics, Vol. 36:1
- Burns Joseph, «A study of the antitrust laws: their administration, interpretation and effect: a report to the subcommittee on Antitrust and Monopoly of the Committee on the Judiciary US Senate», 84 Congress, 1st Session, Central Book Company, Inc. 1958, New York
- Ehlermann Claus Dieter & Atanasiu Isabela, «European Competition Law Annual 2001: Effective Private enforcement of EC Antitrust Law», Hart Publishing
- Eekhoff Johann, «Competition Policy in Europe», Springer, 2004
- Furse Mark, «The Law of Merger Control in the EC and the UK», Hart Publishing, 2007

- Gellhorn Ernest, Kovacic William, «Antitrust Law and economics in a nutshell», fourth edition, west group 1994
- Gerber D., «Modernising European competition law: a developmental perspective», ECLR, issue 4, 2001
- Hoekman Bernard - Kamal Saggi, «Tarrif bindings and bilateral cooperation on export cartels», Journal of Development Economics 83 (2007) 141-156
- Joshua Julian & Harding Christopher, «Regulating Cartels in Europe: A study of Legal Control of Corporate Delinquency», Oxford University Press, 2003
- Kingston S., «A new division of responsibilities in the proposed regulation to modernize the rules implementing art. 81 and 82 E.C.? A warning call», ECLR, issue 8, 2001
- Klimish A., B. Krueger, «Decentralized application of E.C. competition law: current practice and future prospects», ELRev, October 1999
- Komninos P. Assimakis, «The new amendment of the Greek Competition Act: harmonization with or departure from the EU model?», ECLR 2006, 27(6), 293-298
- Korah Valentin, «An introductory guide to EC Competition Law and Practice», Hart Publishing, 8th edition, 2003
- Mavroidis Petros and Neven Damien, «The Modernisation of EU Competition policy: Making the network operate»
- Monti Giorgio, «EC Competition Law», Cambridge University Press, 2007
- Monti M., «Les reformes en cours en matiere de concurrence: mise en perspective», Bruxelles, 22-11-2002, www.europa.eu.int
- Monti M., «Οι κανόνες του ανταγωνισμού και τα συμφέροντα των καταναλωτών – ένας σταθερός δεσμός σε περιόδους αλλαγών», Αθήνα, 14-2-2003, www.europa.eu.int
- Monti M., «A global competition policy?», Copenhagen, 17-09-2002, www.europa.eu.int
- Monti M., «Competition enforcement reforms in the EU: some comments by the Reformer», Washington, 04-04-2003, www.europa.eu.int
- Monti M., «Competition Policy in the Candidate Countries – the accession negotiations and beyond», Vilnius, Lithuania, 16-18 June 2002, www.europa.eu.int
- Monti M., «European Competition Policy: quo vadis?», Bruxelles, 10-04-2003, www.europa.eu.int
- Muysert P., R.C. Lind, «Innovation and competition policy: challenges for the new millennium», ECLR, issue 2, 2003

- Navarro Varona Edurne, «Merger Control in the EU», Oxford University Press, 2005
- Norberg S., «Competition – a better deal for consumers?», Athens 14-02-2003, www.europa.eu.int
- Noguera Jose – Rowena A. Pecchenino, «Corrigendum to OPEC and the international oil market: can a cartel fuel the engine of economic development?», International Journal of Industrial Organization 25 (2007) 187-199
- Geradin Damien, «Modernisation and Enlargement: two major challenges of EC competition law», 2004 (collection of papers for the Global Competition Law Centre' s first annual conference, in Bruges)
- Geradin Damien and Petit Nicolas, «Price discrimination under EC Competition Law: another antitrust doctrine in search of limiting principles?», Journal of Competition Law and Economics, 2006 2 (3): 479-531
- Perloff, Jeffrey M. «Cartels», Journal of Industrial Organization Education, Vol.1, Issue1, 2006, Art 6
- Posner Richard A., «Oligopoly and the Antitrust Laws: A Suggested Approach», Stanford Law Review, Vol.21, No.6., pp.1562-1606
- Pons J.F., «La politique europeenne de la concurrence en 2002: maturite et modernisation», janvier 2002, www.europa.eu.int
- Reich Norbert, «Understanding EU Law: Objectives, Principles and Methods of Community Law», 2nd edition
- Rodger J. Barry & Angus MacCulloch, «Competition Law and Policy in the EC and UK», Cavendish Publishing, 3rd edition
- Rocca G., «La politique de la Commission en matiere d' amendes antitrust: recents developpements, perspectives d' avenir», Bruxelles, 04-02-2003, www.europa.eu.int
- Sauter Wolf, «Competition Law and Industrial Policy in the EU», Oxford University Press, 1997
- Shelanski Howard, Leveque Francois, «Merger Remedies in American and European Union Competition Law», Edward Elgar Publishing, 2003
- Schaub A., «Developments of competition law and policy- European and national perspective», Athens, 19-04-2002, www.europa.eu.int
- Wesseling R., «The draft regulation modernizing the competition rules: The Commission is married to one idea», 26 ELRev, August 2001

- Wesseling R., «The Commission White Paper on modernization of EC Antitrust law: unspoken consequences and incomplete treatment of alternative opinions», ECLR, issue 8, 1999
- Wesseling, Rein, «The Modernisation of EC Antitrust Law», Hart Publishing, 2000
- Ullrich Hanns, «The evolution of European Competition Law: Whose Regulation, Which Competition?», Edward Elgar Publishing, 2006
- Van den Bergh Roger and Peter Cameasca, «European Competition Law and Economics: A Comparative Perspective», London Sweet & Maxwell, 2006
- Scott Colin, «The limits of competition law: markets and public services», Public Administration 85 (1), 237-239
- Odudu O., «The Boundaries of EC Competition Law: The Scope of Article 81», European Law Journal, Volume 13, Number 5, September 2007, pp. 692-694 Robert Howse, «Membership and its privileges: the WTO, civil society, and the Amicus brief controversy», European Law Journal, vol.9, no 4, September 2003, pp. 496-510
- Okeoghene Odudu, «The boundaries of EC competition Law: the scope of Article 81», Oxford University Press, 2006
- THOMAS EILMANSBERGER, «The green paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules and beyond: reflections on the utility and feasibility of stimulating private enforcement through legislative action», Common Market Law Review, 44, 431-478, 2007
- Assimakis P. Komninos, «Effect of Commission's decisions on private antitrust litigation: setting the story straight», CMLR, 44, 1387-1428, 2007
- Marie Demetriou and Margaret Gray, «Developments in EC Competition Law in 2006: an overview», CMLR, 44, 1429-1462, 2007
- Herwig C.H. Hofmann, «Negotiated and non-negotiated administrative rule-making: the example of EC Competition Policy», CMLR 43, 153-178, 2006.
- Wouter P.J. Wils, «Principles of European Antitrust Enforcement», Oxford: Hart Publishing, 2005
- Renato Nazzini, «Article 81 EC between time present and time past: A normative critique of "restriction of competition" in EU law», CMLR, 43, 497-536, 2006
- Oliver Black, «Conceptual Foundations of Antitrust», Cambridge: Cambridge University Press, 2005

- Christopher Hodges, «Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?», CMLR, 43, 1381-1402, 2006
- Norbert Reich, «The “courage” doctrine: encouraging or discouraging compensation for antitrust injuries?», CMLR 42, 35-66, 2005
- Daniel Reichelt, «To what extent does the co-operation within the European Competition Network protect the rights of undertakings?», CMLR 42, 745-782, 2005.
- P. Nazzini, «Concurrent Proceedings in Competition Law; Procedure, Evidence and Remedies», Oxford: Oxford University Press, 2004
- James S. Venit, «Brave new world: the modernization and decentralization of enforcement under articles 81 and 82 of the EC Treaty», CMLR 40, 545-580, 2003
- Udo di Fabio, «Some remarks on the allocation of competences between the European Union and its Member States», CMLR 39, 1289-1301, 2002.
- Thomas C. Fischer, «An American Looks at the European Union», ELJ, vol. 12, No.2, March 2006, pp. 226-278
- Nicola Tyson, «Joint Venture Regulation under European Competition Laws: an update», ELJ, vol. 13, No. 3, May 2007, pp. 408-423
- Emmanuel Dieny, «The relationship between a principal and its agent in light of Article 81 (1) EC: how many criteria», ECLR, 2008, 29(1), 5-10
- John Kallaugher and Andreas Weitbrecht, «Articles 81 and 82 EC in 2006 – The year in review», ECLR 2007, 28 (5), 316-324
- Mary Catherine Lucey, «Unforeseen consequences of Article 3 of EU Regulation 1/2003», ECLR 2006, 27 (10), 558-563
- David J. Gerber and Paolo Cassinis, «The “modernization” of European Community Competition Law: achieving consistency in enforcement: part 2», ECLR 2006, 27(2), 51-57
- Bourgeois, The Modernization of the EC Competition Rules Regulation 1/2003, Some Loose Ends, σελ. 1, 9.
- Damien Geradin/Nicolas Petit, RTDE 2005, 835.
- Vesterdorf, The Community Court System, ten years from now and beyond, challenges and possibilities, European Law Review 2002, 303, 317
- Waelbroeck, Vers une harmonisation minimale des regles de procedure nationale? L avenir du systeme juridictionnel de l Union europeenne, Bruxelles, 2002, 65, 66

- Dekeyser and Gauer, The new enforcement system for articles 81 and 82 and the Rights of Defence, International Antitrust Law & Policy, Fordham Corporate Law 2004, papers
- Maher, “Networking competition authorities in the European Union: Diversity and Change” σε Ehlermann and Atanasiou
- Waelbroeck, “Twelve feet all angling down and six necks exceeding long”. The EU Network of Competition Authorities and European Convention on Fundamental Rights” σε Ehlermann and Atanasiou
- Flingleton, “The distribution and attribution of cases among the members of the Network: the perspective of the Commission/NCAs”, in Ehlermann and Atanasiou
- Ehlermann and Atanasiou (Eds.), European Competition Law Annual 2002: Constructing the EU Network of Competition Authorities (Hart Publishing, 2003), στη σελ. 3 της on-line εκδοχής του άρθρου στη διεύθυνση [www.iue.it/RSCAS/Research/Competition/2002\(papers\).shtml](http://www.iue.it/RSCAS/Research/Competition/2002(papers).shtml).
- Schaub, “Modernisation of EC competition law: Reform of Regulation No 17” σε Hawk (Εκδ), 1999, Proceedings of the Fordham Corporate Law Institute (Juris Publishing, 2000)
- Gauer, “Due process in the face of divergent national procedures and sanctions”, εισήγηση στο συνέδριο Antitrust Reform in Europe: A Year in Practice που οργανώθηκε από κοινού από το Διεθνή Δικηγορικό Σύλλογο (IBA) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις Βρυξέλλες, 9-11 Μαρτίου 2005
- Basedow, “Who will protect competition in Europe? From central enforcement to authority networks and private litigation” σε Einhorn (εκδ), Liber Amicorum Ernst-Joachim Mestmäcker, 2 European Business Organization Law Review (2001)
- Ehlermann, “The modernization of the EC antitrust policy: A legal and cultural revolution”, 37 CML Rev. (2000)
- Venit, “Brave new world: The modernization and decentralization of enforcement under Article 81 and 82 of the EC Treaty”, 40 CML Rev. (2003)
- Schaub, “Continued focus on reform: Recent developments in EC competition policy” σε Hawk (εκδ.), 2001 Proceedings of the Fordham Corporate Law Institute (Juris Publishing, 2002)
- Goyder, EC Competition Law, 4η έκδοση, 2003, σελ. 471, 549επ., Alison Jones and Brenda Sufrin, EC Competition Law, Text, cases, materials, 2 έκδοση, 2004

- Dekeyser/Gauer, The new enforcement system for Articles 81 and 82 EC and the Rights of Defence, in Hawk, 2004 Annual Proceedings of the Fordham Corporate Law Institute, International Antitrust Law and Policy, 2005
- Idot, The application of EC Competition Rules by National Courts, Remarks by a French Academic, Antitrust Reform in Europe: A year in practice, 9-11 March 2005, που διοργανώθηκε από την International Bar Association και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Competition between Rules and Rules of Competition, A Legal and Economic Analysis of the Proposed Modernization of the Enforcement of EC Competition Law, 9 Columbia Journal of European Law 2002
- Tridimas, The General Principles of EC Law, Oxford University Press, 1999, σελ.9-10
- *E. Wind*, Remedies and Sanctions in Article 82 of the EC Treaty, 8 E.C.L.R. 659 (2005)
- A. Nordsjo, Regulation 1/2003: Power of the Commission to Adopt Interim Measures, 6 E.C.L.R. 299, 300, 301 (2006)
- Braakman, The Application of Modernised Rules Implementing Articles 81 and 82 EC Treaty in Injunction Proceedings: Problems and Possible Solutions (Fordham Corporate Law Institute 2000)
- Edurne Navarro Varona/ Henar Gonzalez Durantes, Interim Measures in Competition Cases Before the European Commission and Courts, 10 E.C.L.R. 512 (2002)
- M. Sousa Ferro, Committing to Commitment Decisions—Unanswered Questions on Article 9 Decisions, 8 E.C.L.R. 451 (2005)
- J. Temple Lang, Commitment Decisions Under Regulation 1/2003—Legal Aspects of a New Kind of Competition Decision, 8 E.C.L.R. 347 (2003)
- και *D. G. Goyder*, EC Competition Law (4th ed, 2003), σελ. 551
- J. Pheasant, Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules: the European Commission's Green Paper, 7 E.C.L.R. 365 (2006)
- C. Diemer, The Green Paper on Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules, 6 E.C.L.R. 309, 310 (2006)

Ø Ελληνική:

- Αλεξανδρίδου Ελίζα, «Αθέμιτος ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή», εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1992
- Βέπτας Νίκος – Κατσουλάκος Γιάννης, «Πολιτική Ανταγωνισμού και Ρυθμιστική Πολιτική: τα οικονομικά των ρυθμιστικών παρεμβάσεων σε αγορές με μονοπωλιακή δύναμη», Εκδόσεις Τυπωθήτω Γ. Δάρδανος, 1^η έκδοση, 2004
- Γεωργακόπουλος Λεωνίδας, «Η έννομη τάξη του ανταγωνισμού: αναζήτηση και αξιολόγηση του ελληνικού συστήματος», σε συλλογικό έργο Α. Αργυριάδη, F.K. Beier, Λ. Γεωργακόπουλου, G. Shricke, N. Ρόκα, Μ. Μηνούδη, Δ. Οικονομίδη, Ελ. Αλεξανδρίδου, Ι. Σχινά, Α. Σινανιώτη «Η εξέλιξη του δικαίου του ανταγωνισμού», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1988
- Ηλιόπουλος Κωνσταντίνος, «Η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Ελλάδα (1981-2005)», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2006
- Καλαβρός Γρηγόριος- Ευάγγελος, «Το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο του ανταγωνισμού», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003
- Κανελλόπουλος Παναγιώτης, «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003
- Καρύδης Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2004
- Κοτσίρης Λάμπρος, «Δίκαιο ανταγωνισμού» (Αθέμιτου και Ελεύθερου), έκδοση Τρίτη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000
- Κοτσίρης Λάμπρος, «Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο Ι: εισαγωγή στην Κοινοτική έννομη τάξη, δίκαιο ανταγωνισμού, δίκαιο βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2003
- Κουτσούκης Δημήτριος, «Η εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΣΕΚ από την Επιτροπή, τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού και τα Δικαστήρια», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005
- Λιακόπουλος Αθανάσιος, «Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού», εκδοτικός οίκος αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1981
- Λιακόπουλος Αθανάσιος, «Βιομηχανική ιδιοκτησία» Δίκαιο και Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2000
- Μικρούλεα Α., «Επικουρικότητα» της Κοινοτικής Δράσης: το Παράδειγμα του Ανταγωνισμού, 16^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου Συνδέσμου

Ελλήνων Εμπορικόλογων, «Κοινοτικό Δίκαιο & Εμπορικό Δίκαιο» (2007) σελ. 219

- Μούσης Νίκος, «Ευρωπαϊκή Ένωση – δίκαιο, οικονομία, πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση 2005
- Μπέσιλα – Βήκα Ευρυδίκη, «Η συμμετοχή στην οικονομική ζωή της χώρας (κατά το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος). Ο ελεύθερος ανταγωνισμός και οι περιορισμοί του». Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1998.
- Σκουρής Βασίλειος, «Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003
- Τζουγανάτος Δημήτρης, «Ολιγοπώλιο και Συλλογική Δεσπόζουσα θέση στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού», Νομική Βιβλιοθήκη 2004
- Τριανταφυλλάκης Γεώργιος (επιμ.), «Ελεύθερος Ανταγωνισμός: πρακτική – νομολογία εθνική και ευρωπαϊκή, ν. 703/77 (όπως ισχύει με το ν. 3373/2005), ΣΕΚ άρθρα 81-89, Καν (ΕΚ) 139/2004, νομολογία, σχόλια, βιβλιογραφία κατ' άρθρο», συνεργασία Μαρία Δερεδάκη, Ιωάννης Κόκκορης, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2005
- Χριστοφόρου, Προστασία του απορρήτου της γραπτής επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη στο πλαίσιο των κανόνων ανταγωνισμού της ΣυνθΕΟΚ, ΕΕΕυρΔ 983, 3, 49

Αποφάσεις ΠΕΚ:

- **T – 50/03:** Saint-Gobain Gyproc Belgium κατά Επιτροπής: απόφαση της 8/7/2008 (προσφυγή κατά επιβολής προστίμου – άρθρο 81 ΣΕΚ - απορρίπτει την προσφυγή)
- **T – 52/03:** Knauf Gips κατά Επιτροπής: απόφαση της 8/7/2008 (προσφυγή κατά επιβολής προστίμου – άρθρο 81 ΣΕΚ – απορρίπτει την προσφυγή)
- **T – 53/03 :** BPB κατά Επιτροπής: απόφαση της 8/7/2008 (προσφυγή κατά απόφασης επιβολής προστίμου – άρθρο 81 ΣΕΚ – μείωση προστίμων)
- **T – 54/03 :** Lafarge κατά Επιτροπής: απόφαση της 8/7/2008 (προσφυγή κατά απόφασης επιβολής προστίμου – άρθρο 81 ΣΕΚ – απορρίπτει την προσφυγή)
- **T – 99/04 :** AC – Treuhand κατά Επιτροπής: απόφαση της 8/7/2008 (προσφυγή κατά απόφασης επιβολής προστίμου – άρθρο 81 ΣΕΚ – απορρίπτει την προσφυγή)
- **T – 276/04:** Compagnie maritime belge κατά Επιτροπής: απόφαση της 1/7/2008 (προσφυγή κατά πράξης επιβολής προστίμου για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – απορρίπτει την προσφυγή)
- **T – 410/03 :** Hoechst κατά Επιτροπής: απόφαση της 18/6/2008 (προσφυγή κατά πράξης επιβολής προστίμου – παράβαση άρθρου 81 ΣΕΚ – μείωση προστίμου)
- **T – 271/03:** Deutsche Telecom κατά Επιτροπής: απόφαση της 10/4/2008 (ακύρωση απόφασης Επιτροπής – πράξης επιβολής προστίμου – άρθρο 82 ΣΕΚ – απορρίπτει την προσφυγή)
- **T – 306/05:** Scipraccerola και Terezakis κατά Commission: απόφαση της 16/1/2008 (αίτηση μερικής ακύρωσης απόφασης Επιτροπής – άρθρα 81 και 82 ΣΕΚ – απορρίπτει την προσφυγή)

Αποφάσεις ΔΕΚ:

¹⁴⁹ Οι αποφάσεις που παρατίθενται εδώ αποτελούν ένα μικρό ενδεικτικό τμήμα της νομολογίας που αφορά στο δίκαιο του ανταγωνισμού και στην εφαρμογή του νέου Κανονισμού 1/2003 προκειμένου ο αναγνώστης να μπορεί να αποκτήσει μία πρώτη σχετική εκτίμηση. Ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει στην ιστοσελίδα του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων www.curia.eu.int για το πλήρες κείμενο των αποφάσεων και για την παλαιότερη πλούσια νομολογία.

- **C – 49/07**: ΜΟΤΟΕ: απόφαση της 1/7/2008 (αίτημα εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως από το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών – καθορισμός της έννοιας της επιχείρησης κατ' άρθρο 82 ΣΕΚ)
- **C – 266/06 P**: Evonik Degussa κατά Επιτροπής: απόφαση της 22/5/2008 (αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως T – 279/02 του ΠΕΚ – απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως)
- **C – 446/05** : Doulamis: απόφαση της 13/3/2008 (αίτημα εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως από το Πρωτοδικείο Βρυξελλών – άρθρο 81 ΣΕΚ)
- **C – 196/07**: Επιτροπή κατά Ισπανίας: απόφαση της 6/3/2008 (παράβαση υποχρεώσεων κράτους μέλους για συγκεντρώσεις επιχειρήσεων)
- **C – 280/06**: Ente tabacchi italiani κλπ.: απόφαση της 11/12/2007 (αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως – έννοια άρθρου 81 ΣΕΚ)
- **C – 516/06 P**: Επιτροπή κατά Ferriere Nord: απόφαση της 6/12/2007 (αίτηση αναιρέσεως κατά της T-153/04 αποφάσεως του ΠΕΚ – αναιρεί την απόφαση)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ